

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2023

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici	Prof. univ. dr. Ioan Scurtu Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu Dr. ist. Tatu Alexiu Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu Conf. univ. dr. Aurel V. David
-------------------------	---

Colegiul de redacție	
Redactor șef:	Col. (r) Hagop Hairabetian
Secretar de redacție:	Gl. bg. (r) Maria Ilie
Membri:	Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu Gl. mr. (r) Marin Ioniță Gl. bg. (r) Nechifor Ignat Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu Col. (r) dr. Tiberiu Tănase Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

- Gânduri în prag de toamnă 5

File de istorie

- Un spion de talie internațională: Arthur Tester 7
Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei
- Spioni ai Puterilor Centrale pe Valea Prahovei (1915-1916) 20
Dr. ist. Alin Spânu
- Din istoria UM 0110: înființare, organizare, conducere, sarcini și atribuții (II) 28
Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei
- Avram Iancu, erou martir al neamului românesc (II) 44
Col. (r) conf. univ. dr. Aurel V. David

Memorie profesională

- Contrabanda, fenomen de natură să aducă atingere siguranței naționale. Cazul „Țigareta II” 67
Gl. bg. (r) Nicolae Pintilei
- Apărarea ordinii constituționale – obiectiv constant al serviciilor române de informații. 13. Extremismul politic (III) 91
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
- Colegele noastre: Secvențe din memoria profesională 112
Col. (r) Hagop Hairabetian
- O carte pentru istoria justiției militare postdecembriste 115
Gl. bg. (r) Ion Stoica, Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Colțul mizantropului

- Vremuri ciudate... 119
Col. (r) Hagop Hairabetian

În sprijinul culturii de securitate

- Efecte ale conflictului din Ucraina asupra populației din România 121
Col. (r) dr. ing. Cătălin Peptan

• Reforma protecției informațiilor clasificate în Franța	129
<i>Col. (r) Radu Voroneanu</i>	
• Note de lectură și evenimente	137
○ Alba Iulia Catrinel Popescu, „România. Între 'gura de rai' geografică și răspântia geopolitică”, Editura Militară (prof. univ. dr. Radu Carp, Universitatea din București)	
○ Ioan Codruț Lucinescu, „Din istoria filajului românesc, 1918-1948, îndrumar”, Editura ANIMV	
○ O nouă ediție <i>Intelligenceinfo</i>	
○ Importante contribuții la geopolitica românească – col. (r) dr. Tiberiu Tănase	
○ „ <i>Quo vadis intelligence?</i> ” - Conferința internațională „Dialogul Est-Vest”, ediția a treia – prof. univ. dr. Renata Tatomir, Univ. Hyperion	
<u>Pagini literare</u>	147
○ Alexandru Ene, Ionel Nistor, Ioan Florian, Costică Dogaru, George Ene, Gh. Trifu	
<u>Din viața și activitatea ACMRR-SRI</u>	153
○ Cronologie: iunie – august 2023	
○ <i>In memoriam</i> : Costin Georgescu	
○ Prezenți în viața și cultura cetății	
○ <i>Vitralii – Lumini și umbre</i> : Ecouri hunedorene	
○ Lt. col. (r) Constantin „Toni” Sultana: maestru al valorizării creațiilor artistice ale naturii	

EDITORIAL**GÂNDURI ÎN PRAG DE TOAMNĂ...**

Lăsăm în urmă o vară caniculară, care ne-a făcut, poate, să (re)descoperim, mai aproape de noi, colțuri de rai unde să uităm, cât de puțin, de poluare, aglomerație, inflație și război, să putem întâmpina cum se cuvine belșugul toamnei, dar și frigul iernii...

Ca în fiecare an, începutul verii a fost marcat, pentru Asociația noastră, de o Adunare Generală a cărei caracteristică a fost interactivitatea și puterea dialogului. Participanții, reprezentanți ai tuturor Sucursalelor, au abordat subiecte de interes prioritar pentru toți membrii Asociației, primind răspunsuri pertinente din partea reprezentanților Serviciului, responsabili tocmai pe domeniile ce au făcut subiectul intervențiilor.

Documentele analizate și intervențiile participanților au subliniat și de această dată solidaritatea și spiritul camaraderesc caracteristic colegilor noștri, la întărirea cărora au contribuit, și în această vară, acțiunile culturale și de socializare organizate de majoritatea Sucursalelor.

Vacanța este evocată, într-un anume fel, și în acest număr al revistei, prin prezentarea de către dr. ist. Alin Spânu a rețelelor de spionaj de pe Valea Prahovei în timpul Primului Război Mondial, prin evocarea de către col. (r) dr. Aurel V. David a drumurilor Crăișorului Avram Iancu prin frumoșii Munți Apuseni, dar și prin „aventurile europene” ale lui Arthur Tester, rămas până astăzi una dintre enigmele spionajului primei părți a secolului XX (dr. ist. Sorin Aparaschivei).

Dincolo de vacanțe, proiectul nostru de prezentare a istoriei recente a structurii românești de informații prin prisma evoluției domeniilor cu preocupare continuă prin abordarea primei perioade de activitate a mai puțin cunoscutei UM 0110 (dr. ist. Sorin Aparaschivei), precum și cu evocarea unor pagini din istoria recentă a României prin prisma evoluției domeniului „Apărarea Constituției” de către gl. bg. (r) Vasile Mălureanu.

Ca întotdeauna, ne face mare plăcere să semnalăm apariția unor interesante volume de memorialistică profesională, care cuprind rodul bogatei și complexe cariere a colegilor noștri și, în același timp, aduc noi perspective

asupra unor episoade mult dezbătute ale istoriei recente. Ne referim de data aceasta la volumul col. (r) magistrat Gheorghe Ciobotaru, care adună și îmbogățește cu noi date cele prezentate în serialul „*Blagoveștenie*”, publicat de „*Vitralii*” în perioada 2020-2022, precum și la lucrarea gl. bg. (r) Nicolae Pintilei cuprinzând amănunte inedite, „din teren”, despre controversata „afacere Țigareta II”.

La fel de interesante sunt și lucrările și evenimentele ce constituie contribuții la promovarea și dezvoltarea culturii de securitate, între care cele trei volume de geopolitică ale dr. Alba Iulia Catrinel Popescu și istoria filajului românesc evocată de Ioan Codruț Lucinescu, cărora li se adaugă analize „la zi” legate de războiul din Ucraina (col. (r) dr. ing. Cătălin Peptan) și, respectiv, de sistemul francez de protecție a datelor clasificate (col. (r) Radu Voroneanu).

Îi lăsăm pe cititori să descopere aspectele lirice și cele de cronică de la sfârșitul revistei, nu înainte de a-i invita să se bucure de culorile toamnei puse în valoare de obiectele decorative create de colegul nostru lt. col. (r) Constantin „Toni” Sultana.

Lectură plăcută și o toamnă cu belșug de roade și sănătate!

Redacția

FILE DE ISTORIE

UN SPION DE TALIE INTERNAȚIONALĂ: ARTHUR TESTER

Arthur Tester este unul dintre cei mai enigmatici spioni ai secolului XX. Surse din Occident și documente din arhivele noastre arată că acesta a lucrat deopotrivă pentru englezi, germani, români, unguri, sovietici, evrei. Misterioasă este și dispariția sa bruscă la 24 august 1944, împușcat „mortal” la granița cu Ungaria de un soldat român. Sunt și păreri că acesta ar fi supraviețuit, fiind recuperat de Marea Britanie, SUA sau chiar de... URSS. Cert este că după 23 august 1944 se interesau mulți de el, poate și din pricină că din aprilie 1943 Arthur Tester a fost o vreme „custodele” arhivelor Legației Germaniei la București și ale rezidenței *Gestapo*, arhive care fuseseră evacuate la moșiile Mintea și Braniștea, lângă Deva.

Arthur (Alfred, Albert) Tester s-a născut la 23 august 1895 (după alte surse, anul 1898¹), la Stuttgart, în Germania, într-o familie anglo-germană. Tatăl său era Friederich/Fred, n. 1864 la Leicester, fiind o perioadă consul al Marii Britanii la Stuttgart, iar mama se numea Louise-Ema. Arthur a cochetat cu actoria și muzica, fiind angajat la Opera din Wiesbaden (1915-1919), apoi avocat și bancher la Londra. Era doctor în drept și filosofie. Avea ca semn distinctiv „o mână găurită de un glonte”.² S-a căsătorit de două ori, prima dată la 16 martie 1918, la Wiesbaden, cu Bertha Balbina Liesbeth Ingeborg Alt, de care a divorțat în anul 1927, având împreună patru copii: Violette, Marghit, Mary și Fred; a doua căsătorie a avut loc la 18 mai 1929, la Londra, cu Ukhart Charlotte-Elise, dansatoare și „Miss Germania”, născută (Neart) la Berlin în anul 1905, cu care a avut două fice. De asemenea, Arthur Tester a avut și un fiu nelegitim, Arthur Ukhart (născut la 20 septembrie 1925, la Wiesbaden), cu Charlotte-Elise, pe când încă era căsătorit cu Bertha Ingeborg Alt, fiu nerecunoscut sau adoptat de Tester, deși s-a îngrijit de acesta.

¹ https://www.met.police.uk/SysSiteAssets/foi-media/metropolitan-police/disclosure_2019/january_2019/counter-terrorism-command---mepo-3895-albert-arthur-tester---german-spy-1927; de altfel, în acest *dosar* al lui Arthur Tester de la *Scotland Yard* apar ambele variante, anul 1895 și anul 1898, privind data nașterii.

² Arhiva Serviciului Român de Informații (ASRI), D, Dosar 4701, f. 224 și altele.

La Londra, Arthur Tester era considerat aghiotantul liderului fasciștilor englezi, Sir Oswald Mosley, și se credea că ar fi condus filiala din Germania a grupării. În anul 1938, Tester începe a fi acuzat de activitate fascistă de către presa engleză și că „agenția sa de presă”, *European Press Agency Ltd.*, ar fi fost finanțată de Ministerul Propagandei din Germania. Cazul a intrat în atenția *Scotland Yard*, dar nu au fost găsite probe în acest sens. Agenția sa de presă a fost însă „lichidată”.

Pentru a scăpa de „atacurile” din presa locală, Arthur Tester a plecat din Anglia, cu întreaga familie, pe 22 decembrie 1938, spre Lisabona, cu iahtul său „Lucynda”. A peregrinat prin Gibraltar, portul Cadix, Tunis, Port Said, Istanbul, Atena, Neapole, Belgrad. De aici a ajuns la București, în iunie 1940, cu pașaportul nr. 134 542/940 eliberat de consulatul englez din Atena. La Cairo, nota Serviciul „S”(ecret) român, „englezul Tester” a activat ca „agent oficial al *Intelligence Service*”, el plecând din Pireu la Alexandria, în Egipt, pentru „a-și pune vasul la dispoziția marinei britanice”. Dar apoi „a fugit la nemți cu material informativ”, fiind cunoscut ca „șef de serviciu în *Gestapo*-ul pentru România, în bune relații cu H. Himmler”³. Și, mai „remarcau” agenții români, din toate aceste locuri pe unde a trecut, Tester a reușit să plece exact înainte de a se produce intrarea în război a Italiei, Iugoslaviei, Greciei, iar din București a încercat să plece chiar înainte de declanșarea ofensivei sovietice în Moldova.

Din dosarul lui Arthur Tester făcut public de *Scotland Yard (Special Branch)*⁴ reiese că în anul 1925 acesta era suspectat de către contraspionajul german ca fiind *spion englez*. Dar, surprinzător, în septembrie 1926 Arthur Tester a fost arestat de *Scotland Yard* ca reprezentant al nazismului în Anglia (probabil că arestarea era pentru întărirea legendei sale, n.n.).

În perioada 1927-1928, Arthur Tester a fost implicat în diverse operații financiare (clandestine) în Olanda, operând prin firmele „Arthur Tester Ltd.” și „directorul” Thomas Maslin Harris de la *N.V. Internationale Crediet en Hypotheekbank* din Amsterdam.⁵ Ori, exact în acea perioadă, organele speciale ale statului român instrumentau afacerea *Biroului de spionaj german* camuflat la Amsterdam, care opera în Anglia și Franța, reușind să identifice schema

³ *Idem*, D, notă din Dosarul 4701, fila 271.

⁴ https://www.met.police.uk/SysSiteAssets/foi-media/metropolitan-police/disclosure_2019/january_2019/counter-terrorism-command---mepo-3895-albert-arthur-tester---german-spy-1927.

⁵ *Ibidem*.

spionajului german, informație care a fost furnizată și celor două state aliante ale țării noastre. Ironia a făcut ca, pornind de la această afacere de spionaj german, să fie identificată de români și schema spionajului englez din Europa Centrală și de Est, Orientul Apropiat și Mijlociu.

Contraspionajul român nu i-a „deranjat” pe aliații englezi, însă cunoștea faptul că în spatele unor „inginerii financiar-bancare” se afla *British Intelligence Service* și „bancherul” Arthur Tester. În anul 1933, Arthur Tester vine prima dată în România, cazându-se la hotelul Athénée Palace, unde a fost înregistrat ca „bancher”.⁶ Aici ar fi cunoscut-o pe Elena (Lola) Lupescu de care s-a îndrăgostit.⁷

Prin „Banca” lui Tester (coordonată și de *Intelligence Service*), serviciile speciale române derulau plăți și gestionau anumite fonduri legate de operațiile lor pe spațiul vestic. La 1 septembrie 1939, Arthur Tester, prin *Banca de Depozite și Scont SAR* (sucursala din București), i-a trimis lui Mihail Moruzov, șeful Serviciului Secret al Armatei Române (sau SSI), o *notă de confirmare* cum că acesta își achitase datoria de 3,8 milioane lei (contractată cu ani în urmă), sumă care făcea obiectul inscripției ipotecare privind o proprietate a lui Moruzov din Tulcea. Era vorba de un teren de 30 ha, la 3 km vest de Tulcea, lângă Lacul Cășla. *Confirmarea* bancară a fost făcută de Arthur Tester prin semnătură, iar din documente reiese că de gestionarea creditului făcut de Moruzov la respectiva „bancă” s-a ocupat personal chiar „bancherul” Arthur Tester.⁸

La 1 martie 1941, Arthur Tester încă figura pe *lista supușilor englezi* ce urmau a fi internați în lagărul de la Târgu Jiu, după ruperea relațiilor diplomatice dintre România și Marea Britanie (la 10 februarie acel an). Polițistul care s-a prezentat în str. Londra nr. 40 nu l-a găsit pe Tester acasă, gazda sa afirmând că acesta este plecat la Sinaia de o săptămână.⁹

Un an mai târziu, în aprilie 1942, Corpul Detectivilor comunica, „din sursă sigură”, că „Serviciul de contraspionaj german îl suspectează pe dr.

⁶ ASRI, D, Dosar 4701, f. 224, 16 iunie 1944, notă despre Arthur Tester, semnată de Gheorghe Opreanu.

⁷ Dorin Petresc, 2 apr. 2014, *Arthur Albert Tester (n.1895-m. 1944, 1988?), alias „Insensibilul”: Agentul dublu de la Mintia care a făcut spioni din cele mai influente VIP-uri hunedorene*, disponibil la: <https://zhd.ro/istorii/arthur-albert-tester-n-1895-m-1944-1988-alias-insensibilul-agentul-dublu-de-la-mintia-care-facut-spioni-din-cele-mai-influente-vip-uri-hunedorene/>.

⁸ ASRI, Dosar nr. 10 988, vol. 1, f. 131.

⁹ *Idem*, Dosar nr. 8022, „Agenți ai I.S. în România, 1941”, f. 1 și următ.

Arthur Tester, aghiotantul lui Oswald Mosley, liderul mișcării fasciste britanice, că lucrează pentru *Intelligence Service*”.¹⁰

Ca afacerist, Arthur Tester trecea drept reprezentantul în România al firmei „Fritz Wange – utilaje mecanice închiriate CFR” și al „Băncii de Depozit și Scont”. În anul 1941-1942, această bancă a trecut în proprietatea lui Constantin Bursan, din Hunedoara (cadru acoperit al Serviciului Special de Informații român/SSI și „colaborator” al *Intelligence Service*!). Tester avea legături de afaceri cu: dr. Brate Dumitru; dr. Marthonossy Gheorghe și dr. Lörincz Eugen¹¹, cel din urmă intrând în atenția Serviciului „S” român încă din perioada 1937-1938.

În toamna anului 1939, cu ocazia vizitei făcute la Berlin, la sediul Serviciului de Informații al Armatei Germane (*Abwehr*), Mihail Moruzov i-a trasat sarcină lui Constantin Ionescu-Micandru (legătura SSI cu *Abwehr*) să lămurească dacă acest Lörincz Eugen era „omul *Abwehr*-ului”. I s-a răspuns că într-adevăr Lörincz Eugen culegea informații din România, dar pentru serviciile de informații cu caracter politic (adică *Gestapo*) din Germania.

Sediul *Băncii de Depozit și Scont*, str. Speranței nr. 37, era folosit drept casă conspirativă și pentru întâlnirile *Gestapo*. Aici își aveau birourile personale dr. Arthur Tester și colaboratorii. Era semnalat că aceștia se ocupau cu transportul de bani în Bulgaria și trafic cu valută prin valiza diplomatică, dar și cu supravegherea unor diplomați străini în țara noastră pe care-i acuzau că „lucrează pentru Anglia sau Rusia sovietică”. Unul dintre principalii colaboratori ai lui Tester era un anume Hugo Victor Kasper.¹²

În această perioadă, organele speciale române îl socoteau pe Alfred (Arthur) Tester ca fiind unul din conducătorii *Gestapo* în România. Era în posesia unui pașaport german și avea legături strânse cu Serviciul Secret german. Vizele de plecare în străinătate le obținea prin SSI român, „singura instituție din România care avea legături oficiale cu Serviciul Secret german”. Se afirma că Tester intrase în grațiile Legației germane din București și a *Gestapo* după ce a publicat câteva articole anti-engleze în ziarele din București, articole pe care le-a tradus în germană și le-a editat într-un volum sub titlul

¹⁰ *Idem*, Dosar nr. 8228, vol. 3, „Poliția engleză, 1927-1941”, f. 89.

¹¹ *Idem*, D, notă din Dosarul 4701, *Raportul informatorului Pavel Avel, 19 octombrie 1944*, fila 265.

¹² *Ibidem*, f. 272.

*England quo vadis?*¹³. Erau date conform cărora în ajunul începerii războiului contra URSS (iunie 1941), Tester a plecat la Berlin unde s-a întâlnit cu ministrul Joachim von Ribbentrop, Goebels și chiar cu Adolf Hitler.

În octombrie 1942, Corpul Detectivilor din România, prin Grupa a III-a (Legății), înforma că „dr. Tester, de la Secția Politică din *Gestapo*, a dat dispoziții lt.-col. Lupașcu, prieten și colaborator al său, să-i procure informatori destoinici în lumea magistraților civili și militari, precum și în cercul avocaților, medicilor, inginerilor etc., pentru completarea *serviciului informativ german*”.¹⁴

În primăvara lui 1943, Legația Germaniei la București și *Gestapo* i-au ordonat lui Tester ca prin firmele sale să închirieze depozitele și terenurile fabricii „Kulke” de la Deva¹⁵ (moșiile Mintea și Braniștea), unde apoi Legația și rezidența *Gestapo* la București și-au depozitat arhivele.

La București, Alfred Tester avea legături strânse cu: baronul Manfred von Killinger, ministrul Germaniei în țara noastră; Mihai Antonescu, ministru de externe; Eugen Cristescu, șeful SSI; maiorul Waldemar von Gregory, de la Legația germană; dr. Paul Schmidt, de la Ministerul Afacerilor Externe German; dr. Wrede, șeful Serviciului de presă al NDSAP (partidul nazist); dr. Kuleman, secretar de legație în MAE german; dr. Klugkist; Fischer și maiorul Freund din Serviciul german de informații.¹⁶

Totuși, suspiciuni la adresa lui Arthur Tester existau și în cadrul serviciilor germane de informații. De exemplu, Alexander von Stranski (legătura *Abwehr*-ului cu SSI) a cerut încă din anul 1940 părții române ca Tester să fie „supravegheat discret și permanent”.

Între timp germanii au adâncit cercetările și l-au chemat în țară pe Tester, unde acesta s-a prezentat în prima decadă a lunii mai 1944. Istoricul britanic Dennis Deletant lasă să se înțeleagă faptul că Tester a fost interogată la Pressburg, la 15 mai 1944.¹⁷ Probabil că *Gestapo* nu a avut probe suficiente, astfel că Tester s-a întors la București.

¹³ *Ibidem*, Raportul informatorului Pavel Avel, 19 octombrie 1944, f. 265.

¹⁴ *Idem*, Fond D, Dosarul nr. 9153, vol. 3, f. 268. *Notă din 15 octombrie 1942*, Corpul Detectivilor, Grupa a III-a (Legății).

¹⁵ Moșiile Mintia și Branișca erau în posesia lui Karol Kulke, proprietarul firmei „Kulke SAR” (conserve și mezeluri) din Deva, prieten intim cu Arthur Tester.

¹⁶ ASRI, D, *notă* din Dosarul 4701, f. 281.

¹⁷ Dennis Deletant, *Activități britanice clandestine în România în timpul celui de al Doilea Război Mondial*, Editura Humanitas, București, p. 24.

În schimb a fost chemat la Berlin colonelul Hermann von Ritzgen, șeful *Serviciului de informații politice* de la Legația Germaniei din București, care nu s-a mai întors. Corpul Detectivilor a raportat că la 20 iunie 1944 s-au prezentat la Legația Germaniei din București doi funcționari superiori de la *Prezidium Berliner Criminal Polizei*, cu un mandat de aducere la Berlin, sub pază sigură, a lui Hermann von Ritzgen. Detectivii români arătau că în realitate Hermann von Ritzgen ar fi fost șeful *Serviciului german de informații (Gestapo)* pentru întreg estul Europei, el răspundea de „problema evreiască” în această parte a Europei. A fost pus sub observație de mai mult de un an de zile, misiune cu care a fost însărcinat Gustav Richter, atașat de poliție, care a reușit să adune dovezi că von Ritzgen este creația lui Rudolf Hess (fugit în Anglia) și că avea legături cu acesta. Zvonurile arătau că Hermann von Ritzgen a fost condamnat și executat la Berlin, însă după 23 august 1944 s-a aflat că acesta a fost „recuperat” de serviciile de informații anglo-americane.¹⁸

În acest context, la mijlocul lui iulie 1944, Corpul Detectivilor a raportat că „din cercurile *Gestapo*” s-a obținut informația că „dr. Tester, unul din membrii de marcă ai *Gestapo*, care este acuzat că ar avea legături cu *serviciile de informații engleze*, urmează să fie (iar) chemat în Germania pentru cercetări – cu care ocazie va da socoteală și de legăturile ce le-a avut în același scop cu Hermann von Ritzgen”. Se mai preciza că după arestarea lui Hermann von Ritzgen, „dr. Tester s-a îmbolnăvit grav, încât nu mai poate părăsi patul. Mai este acuzat și de legături de afaceri cu numeroși evrei din România. De asemenea, suntem informați că d-na von Ritzgen, care a rămas în România, se află la Timișul de Sus, la vila dr. Adorian, sub stricta supraveghere a *Gestapo*”.¹⁹

Fuga lui Tester

În ziua de 23 august 1944, Arthur Tester își sărbătorea aniversarea la moșia de la Mintia. Un curier a adus vestea despre evenimentele de la București. Tester și-a luat câteva bagaje și s-a deplasat spre graniță. Avea la dispoziție o mașină a prefecturii, condusă de șoferul Andrei Popescu. Într-o altă mașină mai călătoreau col. SS Walter Weinhoebel (*alias* Weinhüber) și soția acestuia Louise, subofiterul Büchler Ernst (prins apoi de Armata Română pe când încerca să fugă) și secretarul lui Tester, un anume Harm Reinhardt (rănit atunci). La un moment dat, șoferul Popescu „a părăsit grupul”, iar mașina condusă de Weinhüber s-a îndreptat spre punctul de trecere a frontierei de la

¹⁸ Vezi pe larg cazul lui Hermann von Ritzgen în: Sorin Aparaschivei, *Serviciul britanic de informații în România (1916-1950)*, Editura Militară, București, 2020 (apariție în anul 2021).

¹⁹ ASRI, D, Dosar 3695, f. 71.

Curtici. Mașina a fost somată să oprească de o patrulă de grăniceri români. Ocupanții nu s-au supus somației, ba chiar Weinhoebel a deschis focul. Tester și Weinhoebel (Weinhüber) „sunt uciși pe loc și înmormântați la Arad”²⁰.

Există la dosarul de arhivă și o variantă puțin modificată a evenimentului menționat, conform căreia „în ziua de 25 august 1944, în timp ce se îndreptau spre frontiera de la Curtici, pentru a trece în Ungaria, cei din mașină au fost somați de o patrulă românească să oprească pentru control. Din mașină s-a tras. Patrula a deschis la rândul ei focul, iar mașina s-a oprit. Tester era mort. Soția colonelului Weinhoebel și un subofițer au fost răniți și internați la spitalul din Arad, iar ceilalți ocupanți ai automobilului au fost trimiși spre o unitate militară din Arad. Pe drum, colonelul german a încercat să-l împuște pe ofițerul român care conducea escorta, dar nu l-a nimerit, în schimb a fost ucis de un soldat român neidentificat din escortă. Cei doi răniți au fost eliberați din spital pe 13 septembrie 1944, când trupele germane au reocupat temporar Aradul. Arthur Tester și colonelul german au fost îngropați pe 29 august 1944 în cimitirul *Pomenirea din Arad*”²¹.

La 18 octombrie 1944, în *raportul* Serviciului de Siguranță Timișoara se arată că „în mașina lui Arthur Tester a fost găsit un dosar cu mai multe piese, din care a rezultat că dr. Tester, de origine etnică englez, a fost în serviciul Legației Germaniei din București. Dosarul în cauză, șoferul Büchler Ernst și soldatul german Reinhardt, care se aflau în mașină, au fost înaintați Diviziei I-a Cavalerie Arad”²².

Dar, „aceasta este varianta oficială pentru public” – atrăgea atenția Pavel Avel, agent al Siguranței. În raportul făcut către autorități, Pavel Avel scria: „Informatorul meu, avocatul Roman Iosif, s-a interesat la Poliție de Tester și Kulke, cerând arestarea lor. I s-a răspuns că **sunt arestați!** Atunci, el l-a anunțat pe dl. Ilie Lazăr, de la PNT din București, despre toate acestea, cerând ca Poliția sau Siguranța Generală să întreprindă o acțiune în cazul Tester. Informatorul Roman Iosif era asociat la întreprinderea lui Karol Kulke, prieten și tovarăș de afaceri cu Tester”²³.

Alte elemente care vin să conteste „moartea” lui Arthur Tester:

²⁰ *Idem*, Fond D, Dosar. nr. 4701.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, notă din Dosarul 4701.

²³ *Ibidem*, f. 265.

– soția lui Karol Kulke și o prietenă a ei împreună cu doi copii au dispărut din Deva imediat după Tester, în septembrie 1944;

– în noiembrie 1944, Siguranța raporta că un oarecare Iordache, arhivar la Controlul Străinilor, „afirmă că Arthur Tester trăiește, fiind fugit undeva la țară, el a dispărut misterios fiind acoperit de către Serviciul Secret român cu care a lucrat”. Că moșia de la Mintia și castelul contesei erau folosite ca loc de legătură cu Serviciul de informații ungar, pentru treceri de informații în Ungaria, „fapt ce confirmă că Tester a fost și un agent al Ungariei”.²⁴

– într-o notă din 3 ianuarie 1945, Siguranța arată că Weinhobell (sau Weinhüber) ar fi fost văzut la acea dată în București, iar un anume „G.B.” ar fi discutat cu el la telefon în noiembrie 1944²⁵;

– Ziarul *Semnalul*, ediția din 30 martie 1945, a scris că Tester s-a întâlnit la acea dată la Arad cu șeful *Gestapo* din Bulgaria, un general german;

– publicația engleză *Daily Express*, din 6 octombrie 1944, titra: „*Dr. Arthur Tester faked his death; Himmler's no. 1 in Rumania*” (*Dr. Arthur Tester și-a înscenat moartea; el este omul nr. 1 al lui Himmler în România*), articol trimis din București de Cedric Salter.²⁶ Autorul îl mai numea pe Arthur Tester „șeful irlandez al *Gestapo* din România”;

– generalul Edward Greer, din septembrie 1944 adjunctul șefului Misiunii Militare britanice în România, a ordonat propria anchetă în colaborare cu autoritățile române. Au avut loc trei exhumări ale presupusului cadavru al lui Tester, a fost analizată inclusiv fișa stomatologică a acestuia, dar nu s-a putut stabili cu certitudine că ceea ce s-a examinat ar fi fost trupul lui Arthur Tester.²⁷ Totuși, o anchetă ordonată de organele sovietice (în anul 1949) a „stabilit” că Tester... a murit;

– în anii 1960, istoricii francezi Jacques de Launay și Roger Gheysens s-au adresat *Interpolului* pentru a elucida misterul. Răspunsul primit de ei a fost

²⁴ *Ibidem*, f. 297. Publicația *Momentul* din 3 decembrie 1945 a scris despre spioanele maghiare actrițele **Zitta Szeleczy** și **Șari Fédack**, ultima având o strânsă legătură cu Arthur Tester și cu Manfred von Killinger, cu care intermediase plecarea unui grup de evrei unguri prin Legația Ungariei din București; în schimb, von Killinger a fost mituit cu „mai multe milioane”. Și SSI a semnalat-o pe **Loty Iliescu**, de origine maghiară, fiica lui Eriko Peter, ca fiind „o altă amantă a lui Tester”, vezi: ASRI, P, 25374, vol. 15, f. 290.

²⁵ ASRI, D, notă din Dosarul 4701, f. 350.

²⁶ https://www.met.police.uk/SysSiteAssets/foi-media/metropolitan-police/disclosure_2019/january_2019/counter-terrorism-command---mepo-3895-albert-arthur-tester---german-spy-1927.

²⁷ Dennis Deletant, *op.cit.*, p. 22-25.

următorul: „Tester Arthur Albert, naturalizat englez, presupus decedat, figurează pe lista traficantilor de arme destinate unei țări din Orientul Mijlociu“. Peste timp, Poliția Metropolitană din Londra consemna că „spionul dublu Albert Arthur Tester a decedat în anul 1988”.²⁸

*

Arthur Tester în amintirea lui Traian Borcescu, șef al Secției Contrainformații din SSI (*declarație*, anul 1955): „Tester fusese șeful *Informațiilor germane în Anglia*. Tester era englez. Când Germania a luat atitudine contra Angliei, el a fugit în Spania, unde a făcut să se scufunde câteva vase americane, franceze și unul englez. Apoi a venit în Grecia, unde a angajat lovitura de stat din această țară, după aceea la Belgrad, unde a dirijat schimbarea regimului în Iugoslavia. Și, în sfârșit, a ajuns la București, unde a început să lucreze pe linie financiară și economică. La București, Tester era în *Serviciul de spionaj englez*, lucru pe care l-am aflat mai târziu. a voit să fugă după 23 august 1944, însă a fost împușcat la graniță. Copilul lui Tester s-a înrolat în armata engleză, apoi Misiunea engleză din București l-a trimis cu un avion peste graniță. Cu aceasta s-a adevărit și mai mult că Tester era omul englezilor. Tester era căsătorit cu o germană și avea un fiu și o fiică. El făcea parte din *Intelligence Service*. De altfel, rușii știu mai bine asta decât Securitatea română, deoarece rușii s-au interesat de Eck Alexander²⁹ și Tester”.³⁰

Traian Borcescu: „spre sfârșitul anului 1942, am auzit de apariția unui mare om de afaceri în București, numit Tester. Cum auzisem lucruri cam suspecte despre el, am cerut aprobarea lui Eugen Cristescu de a-l pune sub strictă observație. Mi-a răspuns: *Nu este de resortul dumneavoastră, ci de al contraspionajului*. La începutul anului 1944, Tester își lichidează afacerile din București și cumpără fabrica Kulke de la Deva. Persoanele care au lucrat cu el sunt multe, însă nu cunosc decât pe Eugen Cristescu, col. Micandru, col.

²⁸ Dorin Petrescu, *op. cit.*

²⁹ În timpul celui de al Doilea Război Mondial, Eck Alexander a fost șeful SOE-SIS pentru România și Europa Centrală. Traian Borcescu auzise că Eck Alexander era prieten personal al prim-ministrului britanic Winston Churchill (au luptat împreună în anul 1915 la Gallipoli, Turcia). Eck Alexander era belgian de origine, profesor de istorie universală, a locuit în România înainte de cel de al Doilea Război Mondial, ocupând funcția de profesor la Institutul de Bizantologie din București, fiind adus de Nicolae Iorga, timp în care a stabilit o serie de relații personale în cercurile anumitor politicieni și ale elitelor culturale. Astfel, l-a cunoscut pe George Brătianu și chiar pe Regele Carol al II-lea și pe Principele Moștenitor Mihai I. Al Doilea Război Mondial îl găsește pe Eck în străinătate, ca șef al Serviciului de spionaj englez pentru România, numele său conspirativ fiind *Nicolas* (n.n.).

³⁰ ASRI, Fond P (penal), Dosar nr. 25374, vol. 26, f. 385-387.

Alexandru Proca și avocatul Marcel Unterman. Tester ședea la *Athénée Palace* cu soția și cei trei copii. O fată a căsătorit-o cu avocatul Ghibaldan, pe cealaltă cu un comisar din Direcția Generală a Polițiilor (Marcel Popescu), iar fiul s-a înrolat în toamna lui 1944 ca voluntar în Armata britanică”.³¹

*

Constantin Bursan, în „*Memoriu asupra rolului pe care cred că l-a jucat dr. Tester*” a declarat: „Mi-a mărturisit că s-a pus bine cu nemții numai ca să-și pună la adăpost familia și să-și apere libertatea personală, întrucât era supus britanic și se hotărâ trimiterea lui în lagărul cu internații politici civili. Aflând că este în relații foarte bune cu germanii, am dorit să-mi faciliteze afacerile comerciale prin Banca ce o cumpăraseră. Însă era avid de bani și lipsit de orice scrupule. Îl frecventau: col. Lupașcu, av. Vojen, Flondor V. Medrea, Radu Polizu Micșunești, Sacho Roman, Barbu Ionescu (fost Marcel Leibovici, *n.n.*), J. Jaroslavici și fiul, Arthur Holban, Heck, Marcel Unterman, Radu Lecca, Dreschner, Ghetler, Georgescu, Băzu Cantacuzino (acesta dorea să se însoare cu una din fiicele lui Tester, *n.n.*), Dan Hurmuzescu, Ivan Ghica, Eugen Titeanu, diverși evrei, un oarecare Giurgea Negriști. Tester era în legătură cu Horia Sima, cu care a fost în tratative să cumpere palatul *Băncii Blank*. Pe Tester l-am cunoscut în vara lui 1941. Într-o zi, Unterman mi-a povestit că l-a suspectat pe Tester că ar fi agent al Marelui Stat Major al Armatei Române (ținea legătura cu Traian Borcescu). Unterman mi-a povestit despre întreaga impostură a lui Tester în legătură cu emigrarea evreilor trimiși în Transnistria (...). Eu cred că s-a exagerat prea mult când i s-a atribuit lui Tester rolul de șef al *Gestapo*, eu cred că era un simplu informator și un mare impostor. Uneori, la telefon, de față cu martori, afirma cu glas tare: *Sunt Serviciul German*. Astfel, cum se poate crede că acest aventurier a putut avea un rol de seamă într-un serviciu de reputația *Gestapo*-ului. La început, am crezut că-i agent englez, camuflat puternic la germani, ca până la urmă să-mi dau seama, pe buzunarul meu, că-i un impostor, dublat de un vulgar escroc”.³²

Date referitoare la familia lui Arthur Tester

Violette Ingeborg Tester, fiica lui Tester, născută la 22 decembrie 1918, la Wiesbaden, Germania, cetățenie germană, naționalitate engleză, fostă prim-balerină a operei din Hamburg. Violette a venit la București la 21 decembrie 1943, cu pașaport eliberat la Viena. A locuit la moșia de la Mintia

³¹ *Idem*, D, Dosar nr. 9121, vol. 36, f. 281.

³² *Idem*, D, Dosar nr. 7618, f. 172.

(lângă Deva, la 6 km), în timp ce soțul, fiind bolnav, era internat la sanatoriul din Brad. În anturajul ei și al tatălui ei se afla și fostul prefect, comisarul Șova Dumitrescu (Brigada a II-a, Prefectura Poliției Capitalei), care locuia la Branișca (la 15 km față de moșia de la Mintia) și care îi făcea „curte” Violettei (de fapt, îi era amant încă înainte de căsătoria acesteia).

Marghit (Margareta), fiica lui Tester, s-a născut la 18 martie 1921, Wiesbaden, supusă engleză, căsătorită la 28 ianuarie 1940, la Atena, cu românul Valer Ghibaldan, fost avocat al unei societăți petrolifere. Pe numele soțului ei, Arthur Tester a înființat mai multe afaceri în România și a arendat mai multe moșii: moșia Mintia, arendată pe timp de 18 ani de la contesa Horvath-Tholdy, și moșia Branișca, a baronului Josika. Însă Valer Ghibaldan era în relații reci cu Arthur Tester, existau certuri violente între cei doi, ginerele (filoenglez) numindu-l pe Tester „ticălos și vândut”.³³ Și despre Valeriu Ghibaldan se zvonea că „este agent al spionajului german”, însă, la sfârșitul anul 1944, la proprietatea acestuia se afla „găzduit” „spionul” englez Alec Peters.

Mary Tester, fiica lui Tester, născută la 21 septembrie 1922, localitatea Eltwill am Rhein (Eltzille?), în Germania, a venit în România la 12 decembrie 1940. O *notă* din noiembrie 1944 a Corpului Detectivilor arată că la acea dată era necăsătorită, de profesie artistă, prezentabilă, inteligentă și foarte isteată, cunoaște limbile germană, engleză, franceză, română și lucra ca funcționară la Misiunea Militară britanică din România, având cetățenie britanică (renunțase la cetățenia germană). Se preciza că era în concubinaj cu un anume Kindel, agent al *Intelligence Service* (probabil că este vorba de Antony Kendall³⁴, n.n.). În ianuarie 1945, s-a semnalat că „Mary Tester are legături profesionale conspirative cu medicul Paul Obler³⁵ încă din vara anului 1944”.³⁶

Fred, fiul cel mic al lui Tester, locuia la Hamburg, unde era dirijor la Opera locală.

³³ *Idem*, D, Dosar 3695, Corpul Detectivilor, Grupa a III-a, *referat* al comisarului Nedelcu Ștefan, din 28 decembrie 1944.

³⁴ Vechi agent al *Intelligence Service*, după 23 august 1944 a revenit în România având gradul de locotenent-colonel în cadrul Misiunii Militare britanice, unde oficial se ocupa de probleme consulare, în realitate se ocupa cu culegerea de informații militare în special despre armata sovietică de ocupație.

³⁵ Paul Obler (văr cu Max Obler), născut la 4 august 1902, în localitatea Morostkov, Polonia, german de origine, după 23 august 1944 era semnalat ca având legături cu Misiunea Militară engleză la București.

³⁶ ASRI, Dosarul 4701, f. 350.

Arthur Ukhart (Townasley, Tester), fiul nelegitim al lui Tester, născut la 20 septembrie 1925, la Wiesbaden. În toamna anului 1944, Arthur/Townasley poseda pașaport englez și făcuse cerere (către colonelul Antony/Eime Kendall, n.n.) pentru a fi înrolat în armata engleză. Locuia în castelul de la Mintia cu contesa Horvath-Tholdy, soția în divorț a notarului public dr. Kuhle, din Hamburg. În februarie-martie 1950, Townasley Tester și Mary Tester lucrau încă la București la Legația britanică, având legături cu viceconsulul englez Edward Matthews (născut la Dorohoi). În 1948, se arată că Frații Racottă i-au furnizat lui Townasley *harta rețelei de telefonie și cabluri a României*.

Lilian Ukhart, fiica lui Tester și a lui Charlotte Uckert, născută la 19 aprilie 1932, la Broadsters, Marea Britanie. În decembrie 1944, numita (Liliana) locuia împreună cu mama sa la sanatoriul „Saint Vincent de Paul” din București, unde Charlotte era „internată” pentru „crize de nervi și alcoolism”.

Alte legături privind activitatea lui Arthur Tester în România:

Jeanina Sczepanszka (sau Janina Stephanska Prokopjen), poloneză din Varșovia, în vârstă de 31 de ani în anul 1944, apare în documentele românești ca fiind „amanta” lui Arthur Tester. Fusesse măritată cu ing. Moldovan, un unchi al soției lui Petru Groza, și trăia (în octombrie 1944) la Băița, lângă Deva. Cum Moldovan era bătrân, circa 60-70 ani, căsătoria părea să fi fost de conveniență.

Loty Iliescu, de origine maghiară, fiica lui Eriko Peter, altă „amantă” a lui Tester.³⁷

Maria Magdalena Anghelescu (zisă Bébé de Redjod de Zilenholm), „evreică născută în Anglia”. Semnalată că lucra ca translatoare la Siguranța română, în anul 1936, la serviciile ei apelând atât Serviciul „S” al Armatei Române (condus de Mihail Moruzov), cât și *Intelligence Service*. În anul 1940, Maria Anghelescu a fost „plasată” în lagărul de la Târgu Jiu, din cauză că era „funcționară la Legația SUA” la București. A fost eliberată la insistențele inspectorului Rânzescu, de la Siguranță, pe motiv că era în serviciul instituției sale. După punerea în libertate, a fost „angajată” la Banca de Depozit și Scont ca secretară a directorului.. Arthur Tester, sub numele conspirativ de Beatrice Severanu. Calitate în care Maria acționa și pe linia informativă a emigrației poloneze în țara noastră. În primăvara lui 1944, Maria (Baby) a fost „plasată” ca funcționară la Legația Japoniei din București, „unde lucra pentru britanicii de

³⁷ *Idem*, P, 25374, vol. 15, f. 290.

la *Intelligence Service*". Maria Anghelescu avea „relații suspecte” și cu Max Menge (nume real Marcel Unterman), și el „secretar” al lui Tester. După 23 august 1944, Maria (Bebe) apare ca funcționară la Misiunea Militară Britanică și la Biroul Crucii Roșii americane din București și, în același timp, funcționa și ca secretară a lui Vasile Serdici de la PNT. De remarcat că, în februarie 1945, Maria Magdalena Anghelescu locuia în gazdă la numita Sidere Sanda, semnalată că avusese strânse legături cu Legația germană din București, în special cu Hubert „de la Serviciul de transmisiuni al Serviciului de informații German de la Snagov”.

Dorothea (Dora) **Gottlicher**, născută la Timișoara; era folosită de Arthur Tester în „misiuni de spionaj” în Grecia și Bulgaria. Soțul ei, Osvald Hodl, fost arhitect la Palatul Regal, căsătorit după 23 august 1944. Hodl era înconjurat de persoane din cerul lui Tester, fiind prieten bun cu Max Obler (arestat ca agent britanic, n.n.). La un moment dat, Dorothea Gottlicher a fost arestată de Prefectura de Poliție și s-a zvonit că a vrut să se sinucidă, dar s-a constatat că „a fost doar un simulacru pentru a obține mutarea ei din arest la Spitalul de Boli Nervoase”, unde se mai aflau „cazate” soția lui Tester, fosta doamnă von Ritgen și alți protejați ai *Intelligence Service*.

Marcel Unterman (*alias* Max Menge), avocat, „agent al *Intelligence Service*”, recrutat și de Serviciul „S” român. Traian Borcescu afirmă că el l-a trimis pe Unterman să lucreze acoperit (sub numele de Max Menge) la banca lui Arthur Tester și ca „informator” al *Gestapo* (cu von Richter).³⁸ După 23 august 1944, Traian Borcescu l-a sprijinit pe Marcel Unterman să înființeze, ca *oficiu de spionaj*, Agenția Română de Informații și Presă (ARIP), care va lua ulterior denumirea de *Agerpres*! Borcescu ținea legătura cu Constantin Bursan, cunoscut și el pentru legături cu *Intelligence Service*, și cu Arthur Tester.³⁹ În martie 1945, Marcel Unterman a fost arestat.⁴⁰ Ulterior, apare în documente ca fiind în legătură cu Misiunea Militară americană în România, în special cu secretarul acesteia, Bates.

Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei

³⁸ *Ibidem*, vol. 36, f. 201-261.

³⁹ *Ibidem*, vol. 13, f. 45-49.

⁴⁰ *Idem*, Dosar nr. 9121, vol. 36, f. 281.

SPIONI AI PUTERILOR CENTRALE PE VALEA PRAHOVEI (1915-1916)

Petrolul. Un subiect de discuții, amenințări, dominație și război. De la finalul secolului al XIX-lea, când în România s-au descoperit zăcămintele de aur negru, investitori din state puternice, mai apropiate sau mai depărtate, s-au înghesuit să concesioneze și să exploateze acest palier economic extrem de volatil. Investiții, exploatare, rafinare și transport, toate au adus locuri de muncă, venituri la stat, dar și presiuni asupra politicianilor de la București pentru a promova legi favorabile investitorilor. Războaiele moderne au început să consume mari cantități de carburanți, prin urmare deținerea unor astfel de zăcămintele era vitală pentru câștigarea unui conflict. La fel de importantă era și distrugerea unei astfel de industrii, cea a inamicului sau a statului care aprovizionea partea adversă.

Stabilimentele industriale petrolifere din România se aflau, în cea mai mare parte, pe Valea Prahovei, fiind conduse și încadrate cu mulți cetățeni străini, cei mai mulți germani și austro-ungari. De reținut că prima vizită a regelui Carol I în cea mai productivă zonă a României s-a produs abia în 1909. La 22 august al acelui an, monarhul a plecat de la castelul Peleş și a vizitat Comarnic – Breaza – Telegra – Buștenari – Câmpina. La Buștenari a avut discuții „prima dată la un exploatator de petrol român”, Nae Seceleanu, președintele Uniunii producătorilor de petrol din România și cu H.O. Schlawe, directorul societății Concordia, în casa acestuia. În Câmpina regele și suita au vizitat schelele și rafinăria Steaua Română, iar „explicațiile tehnice” au fost date de directorii Günther și Hălăuceanu. Această vizită s-a dorit a fi „un omagiu adus muncii românești și capitalului străin”, însă tot nu găsim o explicație pentru lipsa de interes a lui Carol I față de tărâmul aurului negru care, culmea, mai era și foarte aproape de locuința sa preferată. Peste câțiva ani cei doi germani – Schlawe și Günther – vor fi implicați activ în acțiunile subversive desfășurate de Puterile Centrale în România, alături de mulți alți conaționali. Aceștia, deși erau de mulți ani stabiliți în zonă, nu au ezitat, începând din 1914, să-și exprime public adeziunea față de țara lor și, în aceeași măsură, critici la adresa guvernanților de la București.

Valea Prahovei era un fel de El Dorado al aurului negru în Europa pentru părțile aflate în conflict. Tocmai de aceea cetățenii proveniți din statele Puterilor Centrale au fost luați în 1914 în colimator de Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale (DPSG). Unii dintre aceștia aveau atitudini antiromânești

clare, sfidau autoritățile și discriminau lucrătorii români. Documentați de Poliția Câmpina, în raza căreia își desfășurau activitatea, unii din acești străini s-au văzut, la un moment dat, expulzați din România.

O informație simplă, banală, al cărei substrat nu putea fi anticipat a condus la identificarea unei acțiuni informative împotriva României. La 4 noiembrie 1914, un anume **Samuel Gondoș** din comuna Poiana „a dat servitorului de la vagonul de dormit (din trenul spre Arad-n.n.) niște scrisori, probabil pentru Ungaria”.¹ Gondoș era reprezentantul Fabricii de var „Hugo Façon” în România și directorul unității de producție din comuna Poiana. El a fost văzut de mai multe ori în gara Câmpina în timp ce preda scrisori și pachete angajaților din trenuri care aveau ca destinație Ungaria. Era născut la 1 septembrie 1847 la Nagybecskerek, văduv și avea doi copii: Frederic (24 de ani), inginer în Câmpina și Gheorghe (23 de ani), mobilizat în armata austro-ungară. A venit în România în 1885 și a stat 13 ani în București ca reprezentant al unei case de comerț austro-ungare, apoi s-a mutat la Ploiești pentru un deceniu, unde a fost exploatator de petrol, iar din 1910 a venit la Poiana.

Vor mai trece câteva luni bune până când Poliția Câmpina să primească noi date despre Gondoș. Directorul societății Steaua Română, A. Muller, se afla în legături cu Stoltz, șeful gării Predeal, prin care primea și trimitea corespondență particulară. Stoltz era cunoscut la Direcțiunea Poliției și Siguranței Naționale (DPSG) că se interesa constant ce trupe române sunt pe Valea Prahovei, la Câmpina, pe ruta Sinaia – Predeal și în ce localități sunt cantonate. La 13 iunie 1915 Stoltz i-a înmănat lui Muller o scrisoare, iar acesta a predat-o lui Gondoș. Șeful Poliției Câmpina, C. Tr. Petrescu, a considerat că acesta din urmă „este spion și ar trebui neapărat expulzat”.² Cum dovezile nu erau concrete, DPSG a decis că este mai bine să se aștepte obținerea unor probe serioase în acest sens. La finalul lunii iulie 1915, în urma unei acțiuni de supraveghere și încadrare informativă, s-a constatat că „face spionaj, dar nu sunt probe palpabile contra sa, deoarece face lucrurile de așa manieră și cu atâta prudență că nu lasă urme”.³ Totuși, a lăsat câteva indicii pe care agenții de la Poliția Câmpina nu le-au ratat. Avea o corespondență secretă cu Stoltz, cunoscut agent de informații austro-ungar și staționa „mai în toate zilele” în gara Câmpina unde observa mersul trenurilor, asculta ce se discută și se petrece.

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), fond Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale (în continuare: DPSG), dosar 417/1914, f. 1.

² Ibidem, f. 7.

³ Ibidem, f. 12.

Prin fiul său, Frederic, inginer electrician la Uzina Electrică din Câmpina, se interesa de mișcările de trupe de pe Valea Prahovei. A fost văzut cum în anumite trenuri vorbește cu diferite persoane „tainic și cu mare precauțiune” pentru a nu fi auziți de cei din jur. Prefectul de Prahova, care a fost informat de activitățile lui Gondoș, a considerat că lucrurile sunt clare și acesta „se ocupă cu spionajul în detrimentul țării noastre”⁴, așa încât a propus expulzarea acestuia.

La 7 septembrie 1915, Poliția Câmpina îl semnalează din nou în zona gării, mai ales la trecerea unor garnituri militare. S-a interesat „pe cât a putut”⁵ ce militari erau transportați, din ce unități, în ce direcție merg, ce armament au etc. Comisarul Petrescu și-a reiterat la DPSG convingerea că individul trebuie să fie expulzat. După două săptămâni, la 20 septembrie 1915, directorul general Ion Panaiteșcu a aprobat întocmirea lucrărilor pentru alungarea lui Samuel Gondoș din România. La raportul DPSG s-a asociat și ministrul de Interne, Vasile G. Morțun, iar la 9 octombrie 1915 Consiliul de Miniștri a decis expulzarea supusului austro-ungar. I s-a mai acordat o scurtă perioadă pentru a-și aranja lucrurile, însă la 23 octombrie 1915 Poliția Predeal a informat că Gondoș a fost trecut peste frontieră, în conformitate cu decizia guvernului.

Mihaly Spleiss a venit în România în 1908 la societatea Vulcan din București, unde a rămas 5 ani. Din august 1913 a trecut la societatea Creditul Petrolifer din Ploiești timp de un an. Din decembrie 1914 a lucrat la societatea Creditul Petrolifer, de unde a fost trimis la filiala din Câmpina (ianuarie 1915), în funcția de contabil la Secția materialelor din Atelierul mecanic. Monitorizat de Poliția locală s-a dovedit a fi „membru într-o societate germană de informații din București”.⁶ Avea convorbiri telefonice zilnice la Ploiești, cu o domnișoară, dar și cu Consulatul austro-ungar „unde comunică tot ce poate afla și-i interesează... despre mișcările militare de pe Valea Prahovei care au avut loc în ultimul timp”.⁷ Șeful Poliției Câmpina, C. Tr. Petrescu, a luat inițiativa, la 8 octombrie 1915, de a propune DPSG „să se ia contra-i măsuri de expulsiune din țară”.⁸ Propunerea este însușită de DPSG, care o înaintează ministrului de interne, Vasile G. Morțun, iar acesta o prezintă guvernului. În ședința Consiliului de Miniștri din 14 noiembrie 1915, Mihaly Spleiss, supus ungar aflat în orașul Câmpina, este expulzat, fiind considerat „periculos ordinii și

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, f. 17.

⁶ Ibidem, f. 8.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

siguranței publice”.⁹ Decizia este semnată de premierul Ion I. C. Brătianu și mai mulți miniștri între care Vasile G. Moțun, Em. Porumbaru, Alexandru Constantinescu și dr. Constantin Angelescu.

Un alt suspect este și **Stanislav Pietruszka**, zis Stan Petrușca (52 de ani), polonez din Galiția, supus austro-ungar, venit în România în 1895 ca maestru sondor șef. A lucrat la Băicoi, Buștenari, Moreni, Câmpina și în alte zone din județul Prahova „pe care le cunoaște foarte bine”.¹⁰ În 1915 a solicitat autorităților române să i se permită șederea fără pașaport, deoarece Consulatul austro-ungar l-a chemat la revizuire, el nu s-a dus și din acest motiv nu i se mai eliberează nici un act. În desfășurarea activității la Moreni, în serviciul societății Columbia, Poliția Câmpina a avut „de mult bănuieli că face spionaj”,¹¹ astfel că l-a supravegheat îndeaproape. A fost văzut cutreierând dealurile și drumurile din jurul orașului și a întocmit schițe ale regiunii. În plus, s-a interesat la câțiva soldați „despre lucrările militare din zona Bușteni-Predeal”,¹² și a cules date privind aplicațiile unităților militare pe Valea Prahovei. Suspiciunile au luat amploare după ce Pietruszka s-a dus la un fotograf cu o hartă a regiunii Telegra-Buștenari și a cerut o fotografie micșorată a acesteia. Fotograful a anunțat poliția, care i-a cerut să execute comanda. Supravegherea nu a dus la rezultatul scontat, deoarece harta a fost ridicată de soția lui Pietruszka, Hedviga, care a intrat în fișele Poliției ca suspectă. Poliția Câmpina avea în arhivă și un denunț împotriva maestrului sondor șef, trimis în octombrie 1914 de Gheorghe Nicolescu-Ploieșteanu, un pseudonim după cum s-a constatat ulterior. Scrisul este citeț, însă fără nici un fel de ortografie: „Vă fac cunoscut prin ceea ce am observat din partea dlui Stan Petrușca eu, subsemnatul care vă scriu. L-am observat ca spion în țară la noi. El este de fel polonez austriac și de când a început războiul în 1914 se interesează foarte mult de armata română și caută soldați din aceia (despre) care crede că nu îl observă și îi întreabă ce arme are țara prin regimente, ce calibru și câte focuri trag pe minut. Ce mâncare le dă regimentul și ce soldă au, ce se aude, ce scop are România, unde vrea să meargă contra Austriei și pe unde vrea să intre (pe la Predeal?). Vorbește atât de mult, aproape că nu mai are altă vorbă, despre armată, cât și despre multe persoane din țară, ce mișcări are. Primește multe scrisori străine și trimite și el multe în străinătate. Spune că România nu poate să se miște, că este o țară mică, săracă

⁹ Ibidem, f. 14.

¹⁰ Ibidem, dosar 287/1916, f. 1.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem.

și proastă, că în anul 1913 a intrat în Bulgaria că a știut că nu sunt ei acasă și a trăit cu ardei și ceapă”.¹³

La finalul lunii aprilie 1916, Poliția a analizat-o pe soția lui Stanislav, **Hedviga Pietruszka** (născută Lindhart), născută în Boemia, supusă austro-ungară, precum și cercul de relații al cuplului. Cei mai buni prieteni erau Adolf Czelný, maistru sonzor șef și soția sa, care le erau și nași de cununie; Ana Lies, profesoară la Școala germană din Câmpina („suspectată de noi”¹⁴), Carol Ambruster, fotograf și soția sa, și Istvan Strauss, ungur din comuna Poiana-Prahova, șef de atelier la societatea Astra („suspectat și cunoscut la Direcțiune din rapoartele noastre”). Toți aceștia se aflau în atenția DPSG pentru posibile acțiuni subversive la adresa infrastructurii petrolifere, plus spionajul dovedit.

La 22 martie 1916 a intrat în România pe la punctul Câineni d-na **Alexandrina Popovici**, iar șeful Poliției, Bart, a semnalat că este „cumnata refugiaților ardeleni Virgil Popovici, fost ofițer activ austro-ungar, în prezent cu serviciul la Marele Stat Major, și a lui Vasile Popovici, agent la Siguranța Generală. Dânsa, prin felul său de purtare, ne-a inspirat bănuieli ținând seama că peste frontiera ungară nu poate trece nime dacă are rude dezertoare din război. Ea având rude pe cei doi refugiați a trecut de mai multe ori frontiera”.¹⁵

Un alt semn de întrebare îl reprezenta soțul doamnei, **Corneliu Popovici**, care lucra la cancelaria Regimentului 23 Honvezi din Sibiu, însă înainte de 1914 a lucrat câțiva ani la Uzina Electrică din Câmpina ca lăcătuș și electrician. Suspiciunile se extind atunci când supusa austro-ungară nu este foarte coerentă asupra destinației sale. Inițial declară că dorește să meargă la București, apoi revine și afirmă că-și va vizita mama la Câmpina. Deși nu mai fusese în România de multe luni, aceasta știe că Vasile Popovici „este trimis la Iași în serviciul Siguranței”.¹⁶ În cele din urmă d-na Popovici a ales să meargă la Câmpina, iar poliția și-a luat rolul în serios și a filat cu atenție obiectivul semnalat. La finalul lunii martie a raportat situația operativă de până atunci. Sora d-nei Popovici se numea Maria Aricescu și era „socialistă înfocată, conducătoarea muncitorilor sindicalști din localitate și corespondentă la gazetele socialiste din București”.¹⁷ Informațiile despre soț – Corneliu Popovici – arătau că a luptat încă din iulie 1914 în Galiția, apoi a fost trimis la dispoziția

¹³ Ibidem, f. 2.

¹⁴ Ibidem, f. 5.

¹⁵ Ibidem, dosar 393/1916, f. 4.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem, f. 6.

autorităților militare din Sibiu „cărora le face servicii, așa că este mult probabil ca pe soția sa să o întrebuințeze pentru spionaj”.¹⁸ Totodată, în 1913 acesta a fost bănuț de implicare în afacerea Cătărău¹⁹ și a fost anchetat de DPSG, însă nu a putut fi dovedit. Mama lui Corneliu Popovici se numea Matilda și a locuit la Cămpina împreună cu o fată, iar după decesul acesteia (în 1915) s-a mutat în București, pe str. Sfântul Constantin nr. 25.

Un alt raport informativ a fost elaborat la 27 aprilie 1916 și atestă evoluțiile în acest caz. Alexandrina Popovici a avut mai multe discuții cu R. Arendt, directorul Uzinei Electrice din Cămpina. Acesta plătea ajutoare financiare pentru Corneliu Popovici pentru perioada lucrată până în 1914, dar și chiria imobilului în care locuiau mama și sora sa (300 lei/an). În subordinea lui Arendt se aflau Paul Mark și Adolf Bleiher, care s-au înscris în sindicatele muncitorești la 13 martie 1916. În aceeași zi, la inițiativa și propaganda acestora împreună cu Maria Aricescu, s-a declanșat spontan o mișcare de protest public contra scumpirii traiului, care ar fi luat proporții fără intervenția autorităților. Se pare că inițiatorul acestei acțiuni a fost însuși directorul Arendt „ale cărui sentimente contra țării noastre sunt bine cunoscute, încurajat prin faptul că este susținut și protejat de ai săi, nu se dă la o parte de la nimic. Este cel mai bun și mai devotat agent al Puterilor Centrale și, deci, dușman nouă atât timp cât se crede că vom merge contra lor și mai mult atunci când s-ar merge în adevăr în acest fel”²⁰. Paul Mark era cetățeanul român Pericle Roza Marku din Brăila, contingent 1908, dispensat de mobilizare ca unic fiu la mamă văduvă și înscris la Cercul de Recrutare din orașul de pe Dunăre. Căsătorit cu Sali Mark, aceasta a fost atrasă în mișcarea de emancipare a proletariatului. În analiza Poliției

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ilie Cătărău (n. 1888, Mărcăuți-Orhei – d. 1955?) a fost încadrat într-un regiment de husari al Gărzii Imperiale ruse din Varșovia, de unde în 1910 a dezertat în România. Este încadrat ca informator și traducător în DPSG (ianuarie 1913), apoi împreună cu Timotei Kirilov au dinamitat statuia lui Arpad de pe Tâmpa și Palatul Episcopal greco-catolic din Debrețin (februarie 1914), unde s-au înregistrat 3 morți și mulți răniți. Fuge din România, iar în noiembrie 1917, la Chișinău, în Sfătul Țării, se autoavansează comandant al Garnizoanei Chișinău. Este arestat pentru spionaj, trimis la Odessa, unde bolșevicii l-au eliberat. Peregrinează prin Japonia, China și Polinezia, apoi revine în România (1939). În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial se află în SUA, apoi revine în România, iar în 1955 era călugăr la Sibiu. Pentru mai multe detalii, a se consulta: Radu Petrescu, *Enigma Cătărău*, la adresa www.contrafort.md/numere/enigma-ilie-c-t-r-u; Ion Petrescu, *Între oglinzi paralele: studenții Ilie Cătărău și Gheorghe I. Cotenescu*, în *Țara Bârsei*, la adresa www.tara-barsei.ro/wp-content/uploads/2014/01/petrescu2012.pdf.

²⁰ ANIC, fond DPSG, dosar 393/1916, f. 9.

Câmpina doamna Mark este caracterizată astfel: „ia parte la mișcarea muncitorească de aici, face propagandă pentru reușita mișcării, împarte afișe, îndeamnă lumea muncitoare să vină la întrunire, vorbește câteodată, primește în casa sa pe fruntașii socialiști din alte orașe, în definitiv este un factor important în mișcare”.²¹

Alexandrina Popovici părăsește în cele din urmă Câmpina și România, la începutul lunii mai 1916, reîntorcându-se în Imperiul dualist. În urma ei au rămas fire nedesluite în totalitate asupra acțiunilor, însă au fost obținute date documentare de interes pentru a preveni și înțelege acțiunile viitoare ale elementelor austro-germane de pe Valea Prahovei.

Tot în Câmpina locuia și lucra **Martin Barf** din 1906, supus austro-ungar, căsătorit, fără copii și proprietar al mai multor case, aflat în România de 30 de ani. Meseria sa era de maistru cazangiu la rafinăria Steaua Română și nu existau plângeri pentru calitatea muncii sale. Analiza Poliției locale, elaborată în iulie 1916, a evidențiat că „bazat pe protecția ce o are la acea societate se poartă foarte rău cu lucrătorii români din atelierele acelei rafinării. O fire rea și violentă, pornit contra acelor care nu-l linguesc și se opun vederilor sale contrare intereselor și idealurile noastre naționale, nu se poate abține de a-i persecuta și a le aduce ofense. Pe unii îi insultă, pe alții îi amenință cu darea afară din slujbă, cu furia ungarilor când aceștia vor intra triumfători la noi în țară – așa zice el – cu trimiterea peste graniță a celor dezertori de dincolo. Face propagandă pe față pentru austro-germani și contra aspirațiilor noastre naționale”.²² La epitetul jignitoare adresat oamenilor politici români a alăturat și armata, față de care s-a exprimat „murdar”,²³ astfel că a fost convocat la sediul Poliției și i s-a atras atenția asupra vorbelor, atitudinii și faptelor sale. A recunoscut parțial acuzațiile, a asigurat că „se va corija”,²⁴ însă după un timp a reînceput: „de o violență foarte mare, ungar șovinist până la extrem, dușman de moarte românilor, ar fi în stare când i-ar fi posibil să facă cel mai mare rău acelor care nu-l aprobă și îi stau în cale”.²⁵ O declarație a unui mecanic român a arătat care erau epitele lui Barf pentru politicienii români: Nicolae Filipescu – bețiv, Take Ionescu – pungaș politic, Constantin Mille – descrieră ș.a.m.d. De asemenea, „cu neobrăzarea ce are față de Țara Românească ne îndeamnă să

²¹ Ibidem, f. 11.

²² Ibidem, dosar 578/1916, f. 1.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

nu mai citim ziarele noastre românești ca Viitorul, Adevărul, Epoca, Universul sau Dimineata și să citim ziarele oficiale ca Ziua și Țara. Ne mai îndeamnă pe noi, fii ai acestei țări, de a nu avea aspirații la Ardeal deoarece acest pământ nu este al nostru și istoria țării noastre este o minciună, dând ca exemplu pe Mihai Viteazul, care a fost omorât de italieni, nu de unguri. Ne recomandă să fim mai mult contra ardelenilor, căci aceștia ocupă posturile cele mai bune și că toți negustorii sunt numai mocani”²⁶. Șeful Poliției a propus expulzarea lui Barf, ceea ce, pe filiera DPSG și Ministerul de Interne, la 8 august 1916, guvernul a aprobat.

Pe de altă parte, șeful Poliției Câmpina, C. Tr. Petrescu, a căutat să se infiltreze informativ în mediul străinilor care lucrau sau conduceau stabilimentele industriale din regiune. La jumătatea anului 1915, acesta a raportat la DPSG: „Am reușit să angajez pe **Fritz Frieb**, șofer la societatea Steaua Română, cu 100 lei lunar de la 10 iunie a.c., care este hotărât să ne facă servicii și pe care putem conta. Vă rog dar să binevoiți a dispune să mi se trimită 100 lei pentru a-i remite pe timpul de la 10 iunie – 10 iulie. Sunt pe cale de a angaja și un servitor din casa directorului Müller. Acum îl încerc. Țin cei 100 lei ce mi-ați dat pentru acesta”²⁷. Directorul general al DPSG, Ion Panaitescu, a aprobat propunerea și a trimis suma solicitată „pentru care îmi veți înainta dovada de primire”²⁸. Dovada a reprezentat-o o chitanță olografă a agentului acoperit Fritz Frieb, care a confirmat: „Am primit suma de lei o sută prin domnul polițai al orașului Câmpina, cuvenită mie pe una lună, adică de la 10 august până la 10 septembrie 1915”²⁹. Astfel, «peștele» cel mare, directorul societății Steaua Română, A. Müller, era din ce în ce mai bine încadrat informativ, iar datele despre acțiunile filogermane și austro-ungare pe Valea Prahovei proveneau chiar de la inițiator, aveau o valoare anticipativă și o doză din ce în ce mai mare de credibilitate.

Dr. ist. Alin Spânu

²⁶ Ibidem, f. 7.

²⁷ Ibidem, dosar 206/1915, f. 2.

²⁸ Ibidem, f. 1.

²⁹ Ibidem, f. 7.

DIN ISTORIA UM 0110

1. Înființare, organizare, conducere, sarcini și atribuții (II)

4. Perioada 1972 – 1978: înființarea UM 0920/A și UM 0625/RB – ca unități specializate în descoperirea și contracararea acțiunilor subversive ale statelor socialiste contra României

Amenințarea militară sovietică a determinat schimbări în doctrina de securitate și apărare națională a țării noastre, sovieticii și „aliații” lor socialiști fiind considerați potențiali „agresori” la adresa „conducerii superioare de Partid și de stat” și a integrității teritoriale a țării noastre.

Preventiv și pentru descurajare, conducerea de partid și de stat a României a legiferat că războiul putea fi declarat numai de Marea Adunare Națională (Parlament), ceea ce contravenea doctrinei comenzii unice în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia (OTV); Armata Română a fost scoasă de sub comanda comună a OTV și putea fi comandată exclusiv de comandantul suprem al forțelor armate, respectiv președintele țării, la acel moment Nicolae Ceaușescu; au fost create *Gărzile patriotice* ca unități paramilitare; a fost demarat un program amplu de construire a industriei naționale militare, iar în caz de război avea loc mobilizarea întregului popor, 50% din populația țării fiind pregătită să lupte efectiv pentru apărarea țării.

Parte din cele de mai sus au făcut obiectul Decretului nr. 130 din 19 aprilie 1972 care a organizat Ministerul de Interne, prin fuzionarea fostului minister cu Consiliul Securității Statului.

În strânsă conexiune, a avut loc și reorganizarea *Secției de contraspionaj pe profil state socialiste*, a cărei activitate a fost scindată și organizată astfel:

1) **UM 0920/A**, înființată în februarie 1972¹ ca *unitate militară specială - contraspionaj state socialiste*, conexată în activitate cu nou organizatul **Departament de Informații Externe** - DIE (indicativ UM 0920), având ca sarcină organizarea și desfășurarea de activitate contrainformativă pe teritoriul României *în rândul cetățenilor aparținând statelor socialiste* („spionii”) „în

¹ Deja din februarie 1972 documentele de lucru consemnează noile indicative: UM 0625 pentru Direcția a III-a de Contraspionaj și UM 0920 pentru Departamentul de Informații Externe.

vederea cunoașterii, prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor ostile politicii și statului nostru”. La comanda unității a fost numit colonelul **Teodor Dorobanțu**, iar din 1 decembrie 1974 și până la 1 octombrie 1983 comanda i-a revenit colonelului **Constantin Iosif**. Precizăm că DIE era parte din și sub comanda sistemului de Securitate.

2) **UM 0625/RB**, constituită la 26 aprilie 1972 prin HCM nr. 457 (anexa 1), a cărei sarcină era „organizarea și desfășurarea de activitate contrainformativă în vederea descoperirii, prevenirii și contracarării acțiunilor inițiate de unele *state socialiste* sau de persoane din *interior* („trădătorii”, cetățeni români) prin care urmăresc subminarea acțiunilor politicii interne și externe a R.S. România sau care sunt împotriva conducerii Partidului și statului”. UM 0625/RB s-a aflat în subordinea **Direcției de Contraspionaj** (a III-a, cu noul indicativ **UM 0625**) din Ministerul de Interne. Conducerea UM 0625/RB a fost atribuită colonelului Aurel Mircea, care a deținut comanda unității până la 1 august 1974 (unele documente ale acestei unități fiind semnate în calitate de „comandant” și de col. Teodorescu, care lucra concomitent și la UM 0920/A. În perioada 1 august - 1 decembrie 1974 la conducerea UM 0625/RB a fost desemnat Constantin Iosif, care de la 1 decembrie 1974 a fost mutat la comanda UM 0920/A.²

Această scindare pe profil are ca explicație și faptul că de ceva vreme în interiorul Securității și-a făcut loc teoria/doctrina ca *organele de contraspionaj* să se limiteze strict în cadrul teritoriului național iar peste graniță să lucreze numai *organele de spionaj* (vezi și Neagu Cosma).³

Cele două unități de contraspionaj (intern și extern) aveau în componență *compartimente sau servicii profilate* pentru fiecare țară socialistă (pe spațiu), pe obiective (ambasade, consulate, atașaturi militare, reprezentanțe culturale, economice, OTV, CAER etc.), pe ierarhia și rangul diplomatic al celui aflat în supraveghere informativă etc. De exemplu, în cadrul UM 0920/A exista Serviciul 1/AC – adică „Apolodor” și „Camelia” (Cehoslovacia).

Pe linia militară (anti KGB-GRU) atribuții avea în special **Direcția a IV-a Contrainformații Militare** (UM 0632), care opera prin servicii specializate. În perioada 1 septembrie 1969 – 5 mai 1977 la conducerea acestei *Direcții* s-a

² Florica Dobre, *O istorie a C.I.E. (Centrul de Informații Externe). Octombrie 1978 – decembrie 1989*, volumul 2, Editura „Glasul istoriei”, București, 2022, pp. 432-433.

³ Neagu Cosma, *Cum a fost posibil? Cârțița Pacea*, Editura PACO, București, fără an de apariție (ISBN 978-606-8006-73-4), p. 53.

aflat Dumitru M. Gherguț, care ulterior a îndeplinit funcția de locțiitor al șefului Direcției a III-a Contraspionaj (UM 0625, iunie 1977 – mai 1984)⁴.

Apar și indicii care confirmă că organele speciale române aveau *informatori* și chiar *rezidenți* clandestini pe spațiul statelor socialiste și în special pe cel sovietic. Petre Gonciaruc (fost agent sovietic) știa că în toamna anului 1968 – primăvara anului 1969 au căzut șase asemenea agenți români infiltrați pe teritoriul sovietic pentru a observa dislocările de trupe.⁵ Sau o *notă* a UM 0920 prin care în iulie 1972 se comunică lui Aurel Mircea (șeful UM 0625/RB) că numitul Ion D. Prodan era *rezidentul* român în RSS Moldovenească! Nu reiese dacă organele sovietice de specialitate cunoșteau activitatea și calitatea clandestină a acestuia, însă se precizează că în anul 1969 Ion Prodan a fost condamnat de sovietici la 18 luni închisoare pentru lovirea unui milițian sovietic (care a adus „injurii” la adresa lui Nicolae Ceaușescu, iar Prodan a reacționat). Ion Prodan a scăpat după 5 luni de executare a pedepsei, fiindu-i dificil să „lucreze” întrucât era „supravegheat de către contraspionajul sovietic”.⁶

În activitate, unitățile militare 0920/A și 0625/RB erau independente, după cum rezultă și din Decretul nr. 362 din 23 iunie 1973 privind noua organigramă a Ministerului de Interne. La Anexa 1 (nepublicată), UM 0625/RB este menționată la poziția a 13-a, alături de Direcția a I-a informații interne, Direcția a II-a contrainformații în sectoarele economice, Direcția a III-a Contraspionaj (UM 0625), Direcția a IV-a Contrainformații Militare, Direcția a V-a Securitate și Gardă etc., acestea împreună alcătuind categoria: „Comandamente de armă, direcții generale, direcții, servicii și unități asimilate acestora”.⁷ În activitate însă cele două unități de contraspionaj se consultau și colaborau strâns, ca dovadă diverse *adrese* cu următoarea formulă: „UM 0920/A către UM 0625/RB” și invers. De asemenea, se colabora pe profil în mod conspirat și legendat cu întreg aparatul de Securitate.

Strict legat de sarcinile și atribuțiile ofițerilor UM 0920/A, acestea erau „organizarea și desfășurarea de activitate contrainformativă pe teritoriul

⁴ *Contrainformațiile militare, un secol de istorie și tradiții în slujba Armatei României*, Editura Centrului tehnic-editorial al armatei, București, 2018, p. 50.

⁵ UM 0110, Dosar nr. 1842, vol. 5.

⁶ UM 0110, Dosar nr. 2530.

⁷ CNSAS; Dosar nr. 007929, vol. 53, Decretul nr. 362/23.06.1973, Anexa 1 – *privind organizarea Ministerului de Interne*.

României în rândul cetățenilor aparținând statelor socialiste în vederea cunoașterii, prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor ostile politicii și statului nostru”, în atenția unității fiind:

- Diplomații și funcționarii ambasadelor, atașații militari, funcționarii ambasadelor, corespondenții de presă, reprezentanții economici sau de altă natură ai statelor socialiste acreditați în România;
- Specialiștii, tehnicienii și alți cetățeni ai statelor socialiste aflați în România pentru lucrări de montaj, studii tehnico-economice etc. semnați cu atitudini ostile;
- Persoanele care vin temporar pe teritoriul României pe linie oficială sau particulară despre care se obțin date că au misiuni informative;
- Actualii și foștii cetățeni ai statelor socialiste stabiliți cu domiciliul în România;
- Cetățenii români care au colaborat cu *organele de informații și contrainformații* ale statelor socialiste, îndeosebi cu cele ale Uniunii Sovietice;
- Suspecții din rândul repatriaților și persoanelor cu acte reconstituite (posibil false, „ilegali”, *n.a.*);
- Cetățenii și foștii cetățeni români plecați definitiv din țările socialiste în perioada cât se află temporar pe teritoriul statului nostru;
- Legăturile suspecte ale persoanelor cuprinse în categoriile menționate⁸.

Conspirarea activității și a ofițerilor de contraspionaj pe linia state socialiste

Pentru perioada martie 1977 – ianuarie 1982, pe linia contraspionaj state socialiste au fost adoptate conspirative pentru spațiile din preocupare, în perioada respectivă fiind folosite numele unor județe, iar ulterior ale unor masive muntoase.

Referitor la ofițeri, colonelul Aurel Mircea a dispus ca subordonații săi să fie acoperiți în schema Inspectoratelor Județene de Securitate în calitate de „*corespondenți*” ai Serviciului II din Direcția de Contraspionaj (a III-a), cunoscut oficial că se ocupa cu urmărirea suspecților din „rândul imigranților iugoslavi”, acoperire care oferea următoarele avantaje:

- „Ofițerii se pot ocupa efectiv de problema în răspundere și nu vor fi nevoiți să îndeplinească sarcini pe linia altor colective, sub a căror acoperire își desfășoară activitatea;

⁸ Fond 0110, Problema rusă, D 1205, vol. VI, Inspectoratul jud. Cluj, *notă*, privind sarcinile pe linia UM 920/A.

- Vor fi controlați numai de ofițerii din Serviciul II - Direcția a III-a - evitându-se situația prezentă când sunt controlați și de alți ofițeri din aparatul central pe linia cărora își desfășoară activitatea ca acoperire;
- Ofițerii din teritoriu au posibilitatea să intre în contact cu lucrătorii de pe alte linii de muncă, sub acoperirea Serviciului II din Direcția a III-a și să asigure urmărirea elementelor specifice Sectorului în obiectivele deservite de aceștia”.

Aurel Mircea atenționa că formarea de către ofițerii săi a unor *rezidențe separate* ar crea o ruptură în urmărirea *problemelor*, din cauza lipsei unei legături directe și operative cu celelalte compartimente de contraspionaj ale Inspectoratelor, cunoscut fiind că „marea majoritate a bazei de suspecti lucrează în diferite obiective economice și sociale”. El argumenta că Inspectorul Șef are posibilități mai bune ca *rezidentul*, întrucât cunoaște informațiile obținute în cadrul Inspectoratului Județean de Securitate *pe toate liniile de muncă*, deci poate da și asigura sprijin direct și operativ ofițerilor care lucrează *în problemă* pentru „ca aceștia să-și concentreze atenția spre elementele care reprezintă un grad de pericolozitate mai mare”.

De asemenea, pentru a se evita fluctuația de cadre, Aurel Mircea a obținut ca mutarea ofițerilor unității sale în alte *sectoare* să se facă numai cu aprobarea conducerii Ministerului și după consultarea prealabilă a Șefului UM 0625/RB.

Conspirarea activității de contraspionaj pe linia antisovietică s-a efectuat și prin aceea că cei „dovediți a fi vinovați” nu erau niciodată judecați pentru trădare, întrucât țările „frățești” nu se spionau. În asemenea situații se proceda legendat la „avertizări”, „îndepărtarea” din funcții și foarte rar la condamnări. *Legendarea* însemna că tragerea la răspundere penală se efectua prin alte instituții ale statului și pentru alte fapte decât cele pe profil, de regulă pentru infracțiuni de drept comun. Abia după ce ajungeau în penitenciar, cei în cauză aflau motivul real pentru care erau închiși și faptele imputate.

Problema folosirii membrilor de Partid pe linia antisovietică

Pentru a se pune la adăpost în caz de invazie sovietică, „conducerea superioară de Partid și stat” a adoptat în martie 1968 Hotărârea nr. 119 a Comitetului Executiv al Comitetului Central al PCR cu privire la întărirea controlului de Partid asupra activității organelor de Securitate și Miliție, document care interzicea organelor de Securitate să dispună măsuri de urmărire și verificare a membrilor de Partid fără aprobarea acestuia. S-a ordonat

distrugerea tuturor dosarelor „tovarășilor” (create în mod „ilegal”) iar pe viitor acestea să nu mai existe.

Totuși, *baza de lucru* a UM 0625/RB era alcătuită în majoritate din membri ai PCR. Mai mult, urmărirea informativ-operativă a acestora necesita „persoane din același mediu cu aceeași apartenență politică”. Aici se regăseau *ilegaliști* care „au deținut ori dețin funcții de răspundere”, legături suspecte ale diferitelor categorii de cetățeni ai statelor socialiste; foști agenți ai organelor de informații sovietice; soți ai actualelor sau fostelor rezidente; persoane care au studiat sau care au fost la post în statele socialiste și au activități suspecte prezente; foști salariați cu funcții de conducere în *Sovromuri*; persoane cu acte reconstituite etc. În *baza de lucru* a UM 0625/RB se aflau la acel moment:

- Aproximativ 500 dosare – care cuprindeau „date despre persoanele asupra cărora s-au făcut verificări, printre materiale existând și unele care conțin afirmații denigratoare” (note informative, note redactate după înregistrările tehnice ale discuțiilor, unele benzi de magnetofon, extrase din corespondență etc.);
- Un număr de 2200 Buletine informative, note-sinteză, rapoarte informative întocmite în perioada februarie 1961-martie 1973, în baza materialelor informative sau a celor rezultate din „măsurile speciale întreprinse asupra persoanelor în atenție (...);”
- În prezent, „lucrăm activ, prin rețea informativă sau cu mijloace speciale, un număr de circa 900 cetățeni români din rândul categoriilor care constituie baza de suspecti a unității, majoritatea fiind membri de Partid”.

Pentru a ieși din impasul produs de Hotărârea nr. 119, colonelul Aurel Mircea, prin *nota* nr. 00400057 din 26 martie 1973, a cerut superiorilor instrucțiuni și precizarea căilor „legale” în „problemă”. A solicitat ca „cererile venite de sus” să fie formulate numai în scris și cu aprobarea „conducerii superioare de Partid și de stat”. A fost refuzat cu motivarea că aceasta ar duce la „deconspirarea” activității pe profil.

Pentru a evita „blocajul” (căci solicitări „verbale” veneau în continuare), Aurel Mircea a cerut un *ordin intern* care să reglementeze modul în care se dau „aprobările” de Partid” (scris sau verbal), iar pentru conspirarea activității a propus ca *aprobarea de folosire sau verificare a membrilor de Partid care fac parte din organizațiile de bază din Municipiul București și a persoanelor care fac parte din nomenclatura Comitetelor de Partid ale sectoarelor și cea a*

Comitetului de Partid a Municipiului să fie dată de un secretar anume desemnat al Comitetului Municipal București al PCR.

Observație: este izbitor faptul că situația de mai sus avea atunci drept corespondent în SUA relația de „legalitate” a FBI cu decidentul politic, Președintele SUA. În urma scandalului Watergate, care avea la bază tocmai astfel de interceptări „fără mandat” și supravegheri ilegale ordonate instituțiilor de *intelligence* de către președintele Richard Nixon – „imperialistul nr. 1” care fusese primit cu entuziasm la București la 2 august 1969⁹, Curtea Supremă a SUA a interzis la 19 iunie 1972 interceptările fără mandat în cazul cetățenilor americani.¹⁰ Precizăm că ofițerii români de contraspionaj erau la curent cu ceea ce se petrecea cu omologii lor americani (cu care cooperau pe profil antisovietic!) și căutau la rândul lor să se protejeze (în schimb, Curtea Supremă a SUA a decis că guvernul era liber să intercepteze „puterile străine și pe agenții lor” – spionii sovietici, de exemplu). Diferența față de România era că în SUA exista pluripartidism, deci și separarea puterilor în stat.

La nivel național în vara anului 1973, Direcția de Contraspionaj a raportat că situația numerică a *agenturii sovietice cu origine în URSS* era de **1141 persoane** „foști agenți ai organelor de informații sovietice identificate în București și provincie”, la care **se adăugau circa 600 de persoane** neidentificate după numele sub care au fost semnalate, precum și alte persoane despre care „sunt semnalări neverificate în totalitate”. Această potențială „agentură” prezenta următoarele caracteristici:

- Are o arie de răspândire foarte mare pe tot teritoriul țării și provine din toate mediile sociale;
- Unii dintre ei au deținut funcții importante pe linie de Partid și stat; parte din aceștia au avut munci de răspundere în aparatul de Securitate și au experiență în munca informativă;
- Mențin legături între ei; unii se manifestă nemulțumiți de situația personală prezentă și comentează negativ politica Partidului și statului nostru;
- Fac vizite și mențin legături prin corespondență cu rude și cunoscuți din URSS sau sunt vizitați de persoane din această țară care au desfășurat activitate informativă în România.

⁹ Vezi pe larg: Sorin Aparaschivei, *Vizita lui Richard Nixon în România (1969)* – în *documentele contraspionajului român*, disponibil pe: <https://historia.ro/>.

¹⁰ Tim Weiner, *FBI. O istorie secretă*, Editura Litera, București, 2014, capitolul 36.

5. Perioada 1978 – 1989: Unitatea Militară 0110

De la 1 decembrie 1978 și până în decembrie 1989 (ianuarie 1990), cele două unități militare de contraspionaj pe profil state socialiste, respectiv UM 0920/A și UM 0625/RB, s-au contopit și au format mai cunoscuta **UM 0110**. Între motivele care au stat la baza noii organizări pe acest profil de muncă se pot enumera: în martie acel an a avut loc aplicația operativ-strategică a armatelor Tratatului de la Varșovia, ocazie cu care ofițerii de contraspionaj au scos la iveală „legăturile de trădare în favoarea sovieticilor” ale generalului Nicolae Militaru, Comandantul Armatei a II-a. A urmat în iulie defectarea generalului Ion Mihai Pacepa, prim-adjunct al șefului DIE, ceea ce a forțat chemarea de la post a numeroși ofițeri acoperiți și reorganizarea din temelii a activității acestui departament, transformat în Centrul de Informații Externe (UM 0544). Între 22-23 noiembrie 1978 a avut loc reuniunea Comitetului Politic Consultativ al OTV de la Moscova la care Nicolae Ceaușescu i-a contrat dur pe sovietici în chestiunea „modernizării accelerate a arsenalului convențional al OTV”, ocazie cu care în mediile diplomatice occidentale s-a discutat că în acea lună a existat pericolul unei *invazii militare sovietice* în țara noastră.¹¹ Cu ocazia acestor evenimente, contraspionajul a constatat „activarea” agenturii sovietice din țara noastră.

La **comanda** UM 0110 a fost numit colonelul Constantin **Iosif**, fostul șef al UM 0920/A, care a deținut această funcție până la 1 octombrie 1983. Între locuitorii săi s-a aflat și Ioan N. Șerbănoiu în perioada decembrie 1978 – octombrie 1983.¹²

A urmat la comanda UM 0110 colonelul Victor **Neculicioiu**, numit prin *Ordinul nr. II (5124)* al ministrului de Interne. Anterior a fost șef al *compartimentului de profil* de la Inspectoratul Județean de Securitate Brașov.

Strict de „problema Uniunea Sovietică” s-a ocupat *Sectorul* condus de Grigore Bică. Compartimentul „anti-STASI” (spionaj sovietic efectuat prin serviciile est-germane) era condus în anul 1989 de Ioan Rusan. În anul 1985 la comanda compartimentului UM 0110 București era maiorul Mircea Dogaru.

¹¹ Vezi: Sorin Aparaschivei, *UM 0110 (anti-KGB) – despre „Corbi”*, disponibil pe: <https://historia.ro/>.

¹² Nicolae Ioniță, *Șefii unităților centrale și teritoriale de securitate. 1948-1989*, în: „Caietele CNSAS”, nr. 13/2014, Cadrele Securității, București 2015, p. 105.

Ca și în trecut, atribuții strict militare pe profil contraspionaj state socialiste continua să aibă Direcția a IV-a Contrainformații Militare (UM 0632), condusă de general-locotenent Gheorghe A. Vasile¹³, care opera prin servicii specializate.

Precizăm că indicativul „UM 0110” apare în documente încă din anul 1958-1959 și aparținea Comandamentului Trupelor MAI București. În februarie 1963 șeful UM 0110 era gl.-lt. Dumitru Constantinescu, care ocupa și funcția de adjunct al ministrului de Interne.¹⁴ Ca ipoteză personală, consider că după plecarea trupelor sovietice de ocupație, în cadrul respectivei unități s-a constituit *primul nucleu contrainformativ* care s-a ocupat de „Problema Specială” (conspirativul pentru *chestiunea antisovietică*). Ca atare, considerăm că indicativul UM 0110 a fost preluat și nu creat în decembrie 1978.

Organizarea și atribuțiile UM 0110

Istoricul Mircea Stan, în recenta lucrare intitulată sugestiv „*Programul de măsuri active al KGB-GRU împotriva României (1964-1989)*” arată că UM 0110 avea următoarea organizare internă în anul 1985:

- **Serviciul I** – se ocupa de Ambasada sovietică, atașatura militară, consulatele, agențiile de presă, *problema rezidente și foste rezidente*, turiști, vizitatori la rude și mic trafic, delegații culturale și sportive din URSS, lectori, studenți, doctoranzi și persoane la specializare în URSS;
- **Serviciul II** – se ocupa de reprezentanțele și birourile comerciale, specialiști, tehnicieni, receptioneri și delegațiile comerciale ale URSS și din celelalte state membre ale CAER, dar și de persoanele care au fost trimise la studii sau specializare în URSS, foști agenți ai serviciilor de spionaj sovietice și elemente care au desfășurat activitate în fostele societăți mixte, în agențiile de transport aeriene și fluviale ale URSS;
- **Serviciul III** – se ocupa de probleme speciale care țineau de Ungaria (și relația Securității ungare cu cea Sovietică contra României, *n.a.*);

¹³ Gheorghe A. Vasile a condus Direcția a IV-a Contrainformații Militare în perioada 31 octombrie 1984 – 6 ianuarie 1990, când „emanații revoluției” l-au trecut în rezervă prin Decretul CFSN nr. 26 din 6.01.1990 pentru „fapte incompatibile cu calitatea de ofițer”; vezi: *Contrainformațiile militare, un secol de istorie și tradiții în slujba Armatei României*, Editura Centrului tehnic-editorial al armatei, București, 2018, p. 50.

¹⁴ CNSAS.ro/, Dosar DJ 3621, vol. 1 (anul 1963), f. 175.

- **Serviciul IV** – se ocupa de problemele pe spațiile Iugoslavia, China, Albania, Polonia, Bulgaria, Cehoslovacia, RDG, Cuba, RPD Vietnam, Coreea de Nord, Mongolia;
- **Serviciul V** – redarea materialelor înregistrate pe bandă magnetică;
- **Serviciul VI** – instalări T.O. (tehnică operativă);
- **Serviciul VII** – filaj;
- **Serviciul VIII** – măsuri „Sanda” și urmărirea elementelor din baza de lucru și pe baza probei de scris;
- **Serviciul IX** – analiză, sinteză, evidență și cercetare penală;
- **Serviciul X** – problema personal-învățăământ.¹⁵

Conform „Planului de căutare a informațiilor în Problema (URSS)” pe anul 1983, între obiectivele și sarcinile ofițerilor UM 0110 se aflau și următoarele¹⁶:

- Descoperirea cadrelor și agenților *Serviciului de informații sovietic*, a legăturilor suspecte în rândul cetățenilor români, descifrarea metodelor și mijloacelor folosite în culegerea și transmiterea informațiilor în scopul prevenirii și contracarării activității lor dușmănoase.
 - Locuri, medii și categoriile de persoane unde vor fi căutate informațiile:
 - 1) diplomații, funcționarii ambasadei și consulatului, agenților economici și de presă sovietici, acreditați la București, care ne vizitează cât și legăturile suspecte ale acestora din rândul cetățenilor români;
 - 2) oamenii de știință și cultură, specialiștii, comercianții, ziariștii, studenții, activiștii de Partid, sportivii și alte categorii de cetățeni sovietici care ne vizitează țara, suspecti de apartenență la *Serviciul de informații sovietic*, precum și legăturile lor mai importante din rândul cetățenilor români;
 - 3) cetățeni români care fac deplasări frecvente în spațiul sovietic pe linie cultural-științifică sau CAER suspecti de legături cu *Serviciile de informații sovietice* (...).
- Controlarea informativ-operativă a unor obiective economice și social-culturale vizate de *Serviciile de informații sovietice*;

¹⁵ Mircea Stan, *Programul de măsuri active al KGB-GRU împotriva României (1964-1989)*, Editura Militară, București, 2021, p. 317.

¹⁶ Problema rusă, D 1205, vol. VI, *Serviciul 0110, Plan de Căutare a Informațiilor pe anul 1983*.

- Supravegherea informativ-operativă mai atentă a elementelor suspecte din categoria cetățenilor români care au studiat sau au făcut specializări în spațiul sovietic, acordând prioritate celor care dețin funcții de conducere, celor nemulțumiți ca urmare a schimbării lor din funcții, a celor care fac deplasări mai frecvente pe spațiile statelor socialiste, precum și a descendenților acestora (...);
- Efectuarea unui control informativ mai cuprinzător asupra rezidentelor și fostelor rezidente sovietice, a foștilor agenți sovietici, a repatriaților, a elementelor cu acte reconstituite, precum și a descendenților acestora care dețin funcții de conducere și au concepții filosovietice;
- Identificarea și lucrarea activă a elementelor suspecte din rândul cetățenilor români care efectuează deplasări oficiale sau particulare în Uniunea Sovietică și a cetățenilor sovietici care vin în țara noastră oficial sau în vizită la rude;
- Obținerea de informații despre persoane care intenționează să comită acțiuni ce pun în pericol securitatea conducerii superioare de Partid și de stat sau sunt pretabile la diferite acte cu caracter terorist, în scopul inițierii și aplicării unor măsuri preventive (...);
- Se va acorda o atenție sporită elementelor din *baza de lucru* pe linia Problemei URSS.
- Extinderea controlului informativ asupra elementelor suspecte pe linia Problemei URSS, aflate pe întreg teritoriul țării.

Referitor la *agentura* în țara noastră a *serviciilor sovietice de informații* alcătuită numai din *persoane originare din Uniunea Sovietică*, numărul acesteia se ridică în noiembrie 1985 la **2153** de persoane, „majoritatea venite prin căsătorie cu cetățeni români care au urmat studiile superioare” în spațiu: „Acestea, împreună cu soții lor și unii descendenți, lucrează în ministere, centrale industriale, institute de cercetări și proiectări, comerț exterior, în sectoarele ideologice, cultură și artă, organizații obștești, mulți dintre ei având acces la date și documente secrete sau putând afla astfel de informații prin natura muncii lor și relațiile pe care le au. Unii soți ai acestora îndeplinesc munci de răspundere, lucrează cu date și documente *strict secrete de importanță deosebită*, participă la tratative cu reprezentanți străini în țară și străinătate. Aceste categorii de persoane au în majoritate studii superioare, fiind ingineri, economiști, medici, cadre didactice, istorici, filosofi etc. Din datele pe care le

deținem rezultă că înainte de a veni în RS România, unele rezidente (sovietice, *n.a.*) au făcut parte din *organele Securității*, altele au lucrat în aparatul politic sau de stat, ori provin din familiile unor asemenea cadre. Soții unora dintre acestea au sprijinit *organele de informații (locale)* pe timpul studiilor efectuate în acest stat. Sunt indicii că **în mod dirijat** unele cetățene au contractat căsătorii cu cetățeni români din rândul naționalităților conlocuitoare, în special maghiari. În ultimii ani a rezultat cu certitudine că problema națională din România a fost urmărită cu deosebit interes de *organele de informații (locale)*. Prin măsuri complexe s-a stabilit că unele persoane din categoriile de mai sus constituie un important potențial informativ pentru cadrele și agenții *organelor (URSS) de informații*, mijloc eficient de propagandă și de menținere a unei psihoze potrivnice României și conducerii sale („măsuri active”, *n.a.*). Orientându-și acțiunile în funcție de evoluția relațiilor dintre RS România și (URSS), cadrele respective își sporesc interesul pentru asemenea persoane, cultivă legăturile și le exploatează informativ pe cele pretabile. Date certe atestă că în ultimii ani cadrele și agenții *organelor de informații (URSS)* care acționează sub acoperire diplomatică în RS România **au trecut la activizarea** treptată a acestui potențial informativ (...). S-a evidențiat faptul că unii diplomați de la ambasada (URSS) din București și Consulatul General din Constanța, după studii îndelungate asupra unor conaționale, soți sau fii acestora, au trecut la antrenarea lor concretă la acțiuni cu caracter informativ”.¹⁷

Nu în ultimul rând, redăm constatarea ofițerilor de contraspionaj care au stabilit că „diplomații” folosiți de serviciile sovietice de informații în relația cu România „sunt ori au fost acreditați în țări ca SUA, RFG, Anglia, Canada” etc. Ceea ce demonstrează că sovieticii au ajuns să trimită în țara noastră numai „șpioni încercați” ce anterior au fost căliți în lupta cu contraspionajul statelor capitaliste „dușmane”. „Diplomații” sovietici care veneau din posturi „călduțe” aflate în statele socialiste „frățești” se dovedeau a fi o pradă prea ușoară pentru ofițerii români. Această „recunoaștere” de către ruși a profesionalismului ofițerilor români a fost remarcată și de istoricul american Larry Watts, care amintește că la organizarea din anul 1977 a KGB, țara noastră a fost transferată din Departamentul 11 al Direcției Generale I, responsabilă cu *țările socialiste*, la Departamentul 5 care se ocupa de... statele membre ale NATO! În acest fel,

¹⁷ Fond 0110, D 2138, 5 noiembrie 1985, *Plan Cadru - în problema rezidente „Rodna”*.

sovieticii au asmuțit contra României toate serviciile de informații ale statelor socialiste „frățești”.¹⁸

Fără a intra în detalii, menționăm că în perioada activității UM 0110 au fost luați în lucru deschizându-se „DUI” (*dosar de urmărire informativă*) pentru suspiciuni că aparțineau sau aveau legături cu serviciile sovietice de informații și următorilor „diplomați”:

- Ambasadorul Vasili Ivanovici **Drozdenko**, venit la post la 22 martie 1971. Conform unor *foști agenți sovietici*, ambasadorul Drozdenko era „șeful spionajului sovietic din toată zona sud-estului european”.¹⁹

- Evgheni Mihailovici **Tiajelnikov** succesor al lui Drozdenko, venit la post la 17 ianuarie 1983, încă în funcție în decembrie 1989. La 28 aprilie 1983, contraspionajul a deschis *dosar de urmărire informativă* pe numele lui Tiajelnikov, sub conspirativul „Turcu”, fiind caracterizat ca „foarte abil în folosirea cu maxim de randament a întâlnirilor cu oficialitățile române”. A rezultat că Tiajelnikov acționa numai „pe cale oficială pentru rezolvarea sarcinilor pe care le are”, „o latură a activității sale (...) o constituie realizarea schimbului de informații cu omologii săi din spațiul socialist și chiar subordonarea acestora pe care îi convoacă la sediul ambasadei sovietice în grup sau individual, iar în sezonul estival la vilele de la Snagov cu diferite prilejuri”.

- Vladimir Vasilievici **Gurjii**, creditat de ofițerii UM 0110 ca fiind unul din șefii *Serviciului de Informații*, „cadru KGB care acționează în țara noastră sub acoperire diplomatică”. A fost acreditat pentru a treia oară în România în perioada 27 mai 1981 – 30 aprilie 1986. S-a stabilit că „o perioadă Vladimir Gurjii a coordonat activitatea *nucleului de cadre și agenți* de la sediul ambasadei sovietice, a subordonat în activitate alte cadre de informații ale statelor socialiste și a practicat un intens schimb de informații cu omologii”. În perioada noiembrie-decembrie 1983, profitând de un „moment operativ favorabil”, ofițerii români de contraspionaj au întreprins o acțiune bine legendară pentru compromiterea și „neutralizarea” lui Vladimir Gurjii și a încă „doi diplomați sovietici spioni”. Ca urmare a măsurilor luate, cei doi „diplomați spioni” au fost retrași de la post, însă Gurjii a fost menținut în continuare. La scurt timp apoi, „luându-și măsuri severe de conspirare a activității informative, a organizat o întâlnire întâmplătoare cu Corbu în stațiunea Predeal, din

¹⁸ Larry L. Watts, *Ferește-mă, Doamne, de prieteni. Războiul clandestin al Blocului sovietic cu România*, Editura RAO, București, 2011, p. 708-709.

¹⁹ UM 0110, Dosar nr. 2254.

documentarea căreia „a rezultat, neîndoiebnic, caracterul clandestin al contactelor sale” (n.a. - nu reiese identitatea lui *Corbu*, însă se precizează că numitul lucra într-o funcție de răspundere la un *institut* care desfășura „cercetări pe probleme militare”).

- Alim **Krugleak** („Alec”) a sosit în România la 6 august 1982, la Secția Politică a Ambasadei URSS la București, cu rang de diplomatic de „ministru consilier”. În 1983 a fost numit șef al Biroului Consiliului Economic din cadrul Ambasadei URSS, iar în iulie 1984 a fost avansat consilier la Secția Politică a Ambasadei, calitate în care a răspuns oficial de relațiile dintre Partidul Comunist din URSS și Partidul Comunist din România. La data de 17 februarie 1987, Alim Krugleak a fost numit consul general la Consulatul General sovietic din Constanța. Cunoscător al limbilor română și germană, a urmat cursurile Academiei Diplomatice, funcționând după absolvire ca șef al Secției Propagandă la Comitetul Regional de partid Nikolaevsk. Contraspionajul român a stabilit că Krugleak era cadru al *Serviciului de Informații sovietic*, având ca acoperire funcțiile enunțate.

- Mihail Ammosovici **Lialin** sosit la București la 20 octombrie 1983 în calitate de atașat militar al URSS, având gradul de general-maior (în GRU). Până la 5 septembrie 1986, adjunct al lui Lialin a fost Anatoli Vasilievici **Mihailov**, cunoscut a fi „cadru al GRU”, înlocuit apoi la post de „secretarul” Anatoli S. **Efrosinin**. Șef la București al Comandamentului Forțelor Armate Unite ale OTV (CFAU) era general-locotenent **A.V. Makarov**.

6. Concluzii

După război, „lagărul” statelor socialiste a fost teatrul unui „război înghețat” al imperiului sovietic cu Occidentul. Pentru supunerea și eventual anexarea teritorială a României, statul sovietic, prin serviciile sale speciale, a recrutat și organizat pe teritoriul țării noastre o puternică agentură care, sprijinită și de comandamentele armatei sovietice de ocupație, s-a infiltrat și a preluat funcții strategice în partid și stat. Elementelor din agentură li s-au creat acoperiri corespunzătoare și acte false românești cu ajutorul unor *cadriști* infiltrați în primării și alte autorități locale și centrale (steag străin). Agentura era susținută și dirijată printr-o armată de *consilieri*, *consultanți* și *specialiști* sovietici sosiți în țară cu diverse funcții și acoperiri. Împreună formau „statul sovietic paralel”, prin care Kremlinul controla și exercita clandestin puterea în România. Ironia era că

elemente ale agenturii sovietice în țara noastră, *deplin conspirate* („ilegal”²⁰), au fost dirijate să reprezinte interesele statului român în relația cu statul sovietic. Inclusiv aparatul diplomatic al României a fost infiltrat clandestin.

De asemenea, în mod independent față de statul român, în perioada de ocupație, armatele sovietice au dezvoltat pe teritoriul nostru național o infrastructură exclusivă de conducere politico-militară, de aprovizionare și transport, inclusiv magazine speciale. Existau unități militare sovietice care se ocupau numai cu asemenea probleme. Camioane și aeronave militare sovietice al căror transport era secret circulau în toată țara și în tot lagărul socialist aprovizionând cu bunuri de larg consum achiziționate de sovietici de la diferite fabrici din țară.

Odată cu retragerea treptată a diverselor organisme militare, a trupelor și nenumăratelor categorii de consilieri sovietici ce au activau în România, care au constituit și acoperiri pentru cadrele sau agenții de informații ce acționau în țara noastră, a avut loc transferarea sarcinilor de acest gen asupra Ambasadei sovietice din București. Începând din anii 1960 a avut loc o creștere succesivă a numărului „reprezentanților” sovietici care își desfășurau activitatea în cadrul oficiului diplomatic. Alte mecanisme sovietice de control și supunere erau: *sovromurile*, înlocuite prin Consiliul de Ajutor Economic Reciproc; Organizația Tratatului de la Varșovia; Cominformul (până în anul 1956); asociațiile de prietenie sovieto-române și româno-sovietice (ARLUS etc.).

Ramura locală național-naționalistă a PCR (PMR) a reușit, treptat, în perioada 1958-1964, să preia controlul în Partid, în dauna „internaționalistilor” pro-sovietici (agenturii), iar prin „Declarația din aprilie 1964” a contestat public hegemonia politică a Kremlinului.

S-a creat astfel un pericol grav în apărarea militară a flancului de sud-vest al imperiului sovietic într-un eventual conflict cu anglo-americanii. România a căutat sprijin în China și Occident. Corneliu Mănescu, ministrul de Externe al

²⁰ Aici nu este vorba de membri ai PCR care au activat în *ilegalitate*, când PCR a fost interzis (1924 - 23 august 1944), ci de *illegalul* definit drept o persoană special instruită (un ofițer de informații sau agent) care trăiește după indicațiile și cu sprijinul unui serviciu de informații într-o țară ținută, cu acte și documente prin care își asumă o altă identitate, de regulă diferită de cea a statului de origine, cu scopul de a ascunde față de autorități afilierea sa față de un alt stat, adevăratul său nume și biografia sa particulară, creându-și astfel condițiile necesare pentru a desfășura activitate informativă *ilegală*; conform: *KGB Lexicon, The Soviet Intelligence Officer's Handbook*, edited and introduced by Vasily Mitrokhin; „Routledge Taylor & Francis Group”, London and New York, 2006, p. 74.

României, a adresat la 4 octombrie 1963 un mesaj din partea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej către președintele american John F. Kennedy, prin Secretarul de Stat Dean Rusk, asigurând partea americană că țara noastră nu va lua parte la nici un război de tip ofensiv împotriva SUA provocat de Uniunea Sovietică.²¹

La „oferta” românilor, anglo-americanii răspund „pozitiv” și în decembrie 1963 Marea Britanie, iar din iunie 1964 și SUA și-au ridicat legațiile din țara noastră la rang de ambasadă! România a continuat pașii spre „capitaliști” și a devenit singura țară socialistă care a desființat bruiajul posturilor de radio „imperialiste”, tocmai în scopul de a face simțită în rândul populației noastre influența acestor posturi de radio. Tot în anul 1963, România a fost prima și în următorii trei ani singura țară socialistă care a încheiat un *acord* pentru deschiderea unor reprezentanțe comerciale cu Germania Federală, iar în ianuarie 1967, fără acordul Moscovei, a stabilit relații diplomatice la nivel de ambasadă cu această țară „dușmană”.

În această acțiune continuă și sistematică a conducerii naționale de Partid și de stat a României de a se desprinde de sub înfeudarea Imperiului sovietic, contraspionajul pe acest profil a avut un rol important. Statul român era singurul din lagărul statelor socialiste care timp de trei decenii a luptat continuu și sistematic contra extinderii și influenței Imperiului sovietic. Celelalte state socialiste nu au îndrăznit decât episodic să se împotrivească sovieticilor. Ca atare, instituția Securității din România este unică în cadrul instituțiilor omoloage ale lagărului socialist, singura care poseda o lungă și bogată experiență de activitate contra organelor sovietice de spionaj. Pe acest profil de muncă, contraspionajul român a oferit conducerii țării cunoașterea tiparului acțional sovietic și sprijinul necesar pentru identificarea, urmărirea, controlul și anihilarea *statului sovietic paralel clandestin* instaurat în țara noastră după 23 august 1944, continuând să facă aceasta până în decembrie 1989.

Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei

²¹ Larry L. Watts, *Oaia albă în turma neagră. Lupta pe frontul intern: politica de securitate a României în perioada Războiului Rece*, Editura Rao, București, 2018, p. 64.

175 de ani de la anul revoluționar 1848**AVRAM IANCU - EROU MARTIR AL NEAMULUI ROMÂNESC (II)**

Motto :

*„Dar cât un stâlp e în picioare
Nu cade templul dărâmat.**Și nici un neam viteaz nu moare
Cât el mai are-un fiu bărbat”.*

Vasile Alecsandri

5. Glasul tunător și detunata poporului înarmat

Convocarea unei noi adunări naționale pentru a hotărî calea de urmat a fost determinată de evenimentele din cursul verii, respectiv rezistența țăranilor români din zona Munților Apuseni, poziția antiunionistă a regimentelor românești de graniță,¹ precum și constituirea celor trei nuclee revoluționare:

- în nord, în jurul regimentului de la Năsăud;
- în sud, cu centrul la Sibiu și Orlat;
- în vest, în zona Munților Apuseni, sub comanda lui Avram Iancu.

Evenimentele petrecute în Transilvania au împiedicat *de facto* uniunea Transilvaniei cu Ungaria. La acestea s-au adăugat recrutările forțate pentru armata ungară, care s-au lovit de nesupunerea românilor, soldate cu arestări și condamnări la moarte.

Trecerea la conflict armat între „*guvernul revoluționar ungar*” și „*Austria constituțională*” a favorizat elaborarea unui program al revoluției românilor din Transilvania, pus sub deviza: *dreptate, egalitate, identitate, unitate*. Printre primii care au răspuns chemării au fost țăranii români refugiați pe teritoriul regimentelor de graniță, care s-au înarmat și au pornit spre Blaj. La scurtă vreme, acestora li s-au alăturat zeci de mii de țărani din zonele învecinate, precum și moșii, care-i așteptau cu nerăbdare. Din acest torent uman au ieșit la iveală conducătorii formațiunilor luptătoare românești: Clemente Aiudeanul, Mihai Andreica, Simion Balint, Iovian Brad, Ioan Buteanu, Nicolae Corcheș, Petru Dobra, Avram Iancu, Vasile Moldovan, Axente Sever etc.

*

La 25 septembrie 1848 (st.n.), la Blaj a avut loc cea de-a treia adunare națională, care a ținut opt zile. La aceasta au participat aproximativ 60.000 de

¹ Vezi, pe larg, Augustin Bunea, *Istoria regimentelor grănicerești*, Blaj, 1941; Virgil Șotropa, *Districtul grăniceresc năsăudean*, Cluj, 1975.

români, înarmați cu lănci și furci, veniți din toată Transilvania, dintre care 6.000 erau moți conduși de Avram Iancu, „*organizați militarește*”.² Comisarul imperial pentru Transilvania, baronul ungar Vay Miklos, a încercat să-i determine pe români să renunțe la revendicări și să plece acasă, iar pe fruntașii acestora să-i mituiască în același scop. Dar Avram Iancu și ceilalți fruntași n-au căzut în capcană, cerând încetarea persecuțiilor împotriva românilor, ridicarea stării de asediu și reintroducerea ordinii pe bază de lege, nu pe baza forței brute. Cu acel prilej, Avram Iancu a rostit o scurtă cuvântare, afirmând că „*Pretențiile noastre sunt sfinte, precum e sfântă dreptatea și noi românii vom fi gata a le apăra cu orice preț*”.

Adunarea națională a dezbatut situația creată ca urmare a măsurilor represive, nerecunoscând „*uniunea*” Transilvaniei cu Ungaria hotărâtă de guvernul ungar de la Cluj împotriva voinței românilor. Pentru a primi răspuns din partea autorităților imperiale, a fost elaborat „*Memoriul poporului român din Transilvania*”, adresat Parlamentului din Viena, prin care s-au reafirmat cu tărie revendicările românilor, expuse la primele două adunări naționale.

Pentru apărare, reprezentanții românilor au cerut înființarea gărzilor naționale românești, asemănătoare celor ungare, deja constituite, și dotarea lor cu arme donate de armata austriacă. De asemenea, românii au cerut, în numele lor și „*al fraților din Principatele Dunărene*”, „*unirea tuturor românilor într-o uniune de popoare libere, sub conducerea Austriei*”.

În ultima zi a Adunării a fost adoptat un act intitulat *Decret*, al cărui conținut exprima *hotărârea românilor de a trece la lupta armată în vederea apărării vetrei și neamului*.

Deci, în fața amenințării privind ștergerea identității naționale și a înfrângerii revoluției românilor din cele două Principate românești extracarpatiche de către armatele imperiului țarist și otoman, românii din Transilvania au ales calea de urmat: respingerea „*uniunii*” Transilvaniei cu Ungaria, precum și alianța sinceră cu Austria constituțională, care promitea recunoașterea drepturilor naționale, respectiv recunoașterea existenței națiunii române în Transilvania.

Pentru români, opresorul inuman și sângeros era reprezentat de nobilimea ungară. Avram Iancu s-a aflat printre semnatarii procesului-verbal al adunării, românii recunoscând „*constituțiunea împărătească austriacă*” drept garantul acceptat al acestei alianțe.

² Vezi, Iulian Topliceanu, Constantin Ucrain, *Oastea lui Avram Iancu*, Editura „*Dacia*”, Cluj-Napoca, 1989.

Măsurile represive aplicate de gărzile naționale ungare au impus organizarea urgentă în Transilvania a gărzilor naționale românești. În acest sens s-a constituit *Comitetul de pacificațiune* în frunte cu Simion Bărnuțiu și au fost formate, după model roman, 15 *legiuni* românești. Cea dintâi ca însemnătate a fost *Legiunea a II-a Auraria Gemina*, comandată de Avram Iancu, cu sediul la Câmpeni. La înrolare, lăncierii, centurionii, tribunii și prefectii se legau prin jurământ să susțină națiunea română pe calea cea dreaptă și legiuită. Apoi au fost dezarmate gărzile naționale ungare, uneori cu vărsări de sânge, cu toate că Avram Iancu era dușmanul faptelor neomenoase.³

În paralel cu organizarea prefecturilor sau legiunilor a început organizarea administrativă românească cu dregători români: astfel, satele și-au ales dregătorii în adunările obștilor, 10 sate formau un tribunat, 10 tribunate formau o prefectură militară.

După cea de-a treia adunare de la Blaj, la Sibiu au avut loc adunări publice, la care au participat români și sași. În cadrul acestora s-au trasat liniile directe pentru reorganizarea țării: regim parlamentar, ridicarea Transilvaniei la nivel de regat în componența monarhiei austriece, separarea teritorială pe naționalități, egalitatea națională și confesională, desființarea servituților de tip feudal, înființarea gărzilor civice și formarea unui guvern constituțional.

Importantă a fost adunarea fruntașilor români – intelectuali, clerici și laici – sub oblăduirea Comitetului de la Sibiu, unde s-au exprimat mai multe păreri privind calea de urmat. Avram Iancu, prezent la acest sfat, a întrerupt dezbaterile, spunând: „*Domnilor, vorbiți aici cât vreți, eu mă duc în munți să fac revoluție*”.⁴

În curând, pe culmi au fost aprinse focuri, tulpicele de brad au început să sune, s-au pornit „*carele Iancului*”, iar tunurile de cireș au fost suite pe vârfuri și la trecători. Avram Iancu se ivea pretutindeni pe calul său alb, iar prestigiul său întreținea coeziunea și disciplina acestei armate de țărani.⁵

6. Fortificarea și apărarea munților Apuseni

În noul context, românii din Transilvania au fost nevoiți să poarte un război crâncen cu revoluționarii unguri, care nu-i recunoșteau ca națiune, lipsindu-i de toate drepturile. În fața amenințării cu exterminarea, Avram Iancu a înțeles că

³ Cornelia Bodea, *1848 la români, o istorie în date și mărturii*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

⁴ Octavian Goga, *Avram Iancu*, în revista „Țara noastră”, anul V, nr.35, 31 august, 1924, p.1087.

⁵ Vezi, pe larg, Bogdan Brișcu, *Moșii și luptele lor la 1848-1849*, Editura „Argonaut”, Cluj-Napoca, 2012.

trebuie să apere vatra neocupată de trupele revoluționare ungare, respectiv Munții Apuseni. În acest sens, el a poruncit să fie fortificați Munții Apuseni pentru a împiedica pătrunderea trupelor revoluționare ungare în interiorul fortăreței munților și anihilarea rezistenței românilor.

NOTĂ: Cetatea Munților Apuseni a fost apărată din toate părțile:

- Ion Buteanu dinspre Zarand;
- tribunul Ioan Gomboșiu în defileul Muntelui Găina;
- prefectul Simion Balint, pe valea Arieșului;
- viceprefectul Simion Prodan-Probu, între Aiud și Teiuș;
- Avram Iancu și Axente Sever: intrările în munți, la Albac, Mărișel și Someșul Rece.

Au urmat în curând asalturi după asalturi din partea trupelor revoluționare ungare, respinse pe rând la Hălmațiu, Râul Călatei, Mărișel, Valea Poienii, Iara, Cacova Ierii, Ocolişel, Băișoara, Fântânele, Geomal, Piatra Lungă, Râmeți, Ponorul Râmeț, Valea Dosului și în alte locuri. În aceste împrejurări grele, nădejdea lăncierilor, tribunilor și prefectilor era în hotărârea lui Avram Iancu de a opri dușmanul la poalele munților până la sosirea trupelor austriece.

Pentru a slăbi revoluția ungară, împăratul austriac a apelat la jocul perfid al Cancelariei aulice, ațâțând și învrăjbindu-i pe români cu ungurii. În asemenea împrejurări, fruntași ai revoluției ungare au încercat o diversivune, prin care au urmărit, în fapt, capturarea lui Avram Iancu. Astfel, Lajos Kossuth l-a trimis la el pe Ioan Dragoș, deputatul Beiușului în Parlamentul de la Budapesta.⁶ Însă, în timpul tratativelor de la Abrud a sosit zvonul că Hatvany Imre cu trupele sale era la marginile orașului Abrud. Astfel, Avram Iancu și apropiați săi au părăsit repede orașul Abrud, punându-se la adăpostul munților.

În acest context a apărut în Munții Apuseni figura plină de speranțe a munteanului Nicolae Bălcescu. Acesta avea să scrie că în acea vreme, inima îi era zdrobită, căci în toate părțile vedea „naționalitatea română călcată și strivită de dușmani străini”. Însă a fost fericit găsind pe acele piscuri uriașe, deasupra norilor, „o naționalitate și o viață românească înfocată și puternică”.⁷

Nicolae Bălcescu a fost în munți, unde i-a văzut pe acei „îngrozitori moți”, descriși de propaganda ungară ca niște „fiare sălbatice”, care „nu ieșeau din vizuinile munților lor decât numai spre a face pradă și omor”. El a fost aclamat

⁶ Despre Ioan Dragoș, vezi Iosif Sterca-Șuluțiu, *Ioan Dragoș*, în revista „Transilvania”, XXIX (1898), nr. 2-3, p. 25-60.

⁷ Nicolae Bălcescu, *Opere*, vol I, Editura Academiei, București, 1953; *Idem.*, *Scrieri militare alese*, București, 1957.

și binecuvântat de acei țărani, când le spuse că a venit să le aducă „urări de noroc și izbândă din partea fraților lor din țară, minunați de vitejia lor !”.

NOTĂ: Pe Nicolae Bălcescu l-au impresionat dârzenia și dorința moșilor de a lupta pentru apărarea neamului și a vetrei. Aceștia, ziua se luptau cu dușmanul, iar „seara îi vedeai adunați trâmbe, trâmbe pe lângă focuri, care povestind întâmplările zilei și acele trecute, care dănțuind împregiurul flacărilor, care zicând din fluere, buciume și cimpoi”.

„Cu toții” – a observat Nicolae Bălcescu – „juni, bărbați și bătrâni, se puneau de făceau să răsunе văile munților de cântări de vitejie și de naționalitate, mai cu seamă de aceea puternică și frumoasă marseileză a d-lui Murășanul: «Deșteaptă-te române», pe care o cântau chiar în mijlocul focurilor și a urltelor de tunuri și siliseră și pe unguri a o învăța și a o cânta în bătae împreună cu dâștii”.

Nicolae Bălcescu a sesizat că „Generalii acestii oaste țărănești erau niște preoți și niște tineri abia eșiți din școalele de teologie, filosofie și jurisprudență. Ei nu puseseră pînă atunci mîna pe o armă, când nevoea îi sili a se face generali și a câștiga bătălii. Lipsiți de cunoștințe și de principe de artă militară, ei le inventară”.

Nicolae Bălcescu a văzut cu mirare „cum ei dibuiseră adevăratele principe ale războiului și cum simțiseră importența pozițiilor naturale și folosul ce știură trage din orice localitate”.

Pe Nicolae Bălcescu l-au impresionat în mod deosebit femeile moșilor, care „nu rămăseseră în urmă nici cu curagiul, nici cu simțimentele naționale. Ele luară parte la toate primejdiile soților lor. Din vârful munților ele aruncau o ploaie de bolovani, care rărea batalioane vrăjmășești. Căntecele lor nu era ca mai-nainte căntece de dor și de plăcere, ci cântări pline de patriotism și de simțiment național”.

Nicolae Bălcescu a înțeles că atât românii, cât și ungurii trăiau un moment hotărâtor al existenței lor. În pofida primejdiilor, el a ajuns în creierul munților, precum și la Szegedin și la Pesta, încercând să medieze pacea între români și unguri.

Împreună, Nicolae Bălcescu și Avram Iancu, ocrotiți de munții cei neînvinși, au depănat visul realizării unității naționale și au căutat căile de împăcare a românilor cu ungurii.

Avram Iancu era conștient că acel conflict sângeros era dăunător pentru ambele neamuri, trebuind căutată și găsită soluția apropierii între români și unguri. În 27 iunie 1849, el s-a adresat revoluționarilor unguri: „Frați maghiari, între voi și noi armele niciodată nu pot hotărî. Credeți-ne nouă... că în aceste două patrii surori maghiarul de existență și viitor nu poate vorbi fără de român, nici românul fără maghiar”.

Dar, la scurt timp după cea de-a treia adunare națională de la Blaj, autoritățile ungare au dezlănțuit o nouă prigoană împotriva delegaților care au

participat la acea adunare. În acel context tumultuos, Simion Bărnuțiu a preluat conducerea mișcării naționale, susținând că „*românii nu vor deveni liberi decât printr-un război dus împotriva ungarilor*”.

Fără să mai aștepte hotărârea comandantului militar al Transilvaniei, românii din fortăreața Munților Apuseni au început organizarea politică și militară a acesteia. Prima măsură luată a fost reactivarea Comitetului Național Român, cu sediul la Sibiu, președinte fiind ales Simion Bărnuțiu, iar ca membri: August Treboniu Laurian, Nifon Bălășescu, Florian Micaș, Timotei Cipariu, Ioan Bran.

Austriecii, confrunțați cu o înfrângere severă din partea armatei revoluționare ungare, au recunoscut acest comitet, dar l-au considerat doar un simplu „*organ de pacificațiune*”.

Comitetul Național Român a fost, în realitate, un adevărat „guvern românesc”. În perioada septembrie-octombrie 1848, acesta a organizat, pe ținuturi, 15 legiuni românești înarmate, avându-i în frunte pe revoluționarii Ioan Axente Sever, Alexandru Bătrâneau, C. Romanu-Vivu, Ioan Buteanu etc. De asemenea, a fost îndepărtată administrația ungară din Marele Principat al Transilvaniei, au fost dezarmate gărzile naționale ungare și a fost instaurată administrația românească în județele din sudul Transilvaniei.

Organizarea administrativă românească a fost avizată de Comandantul suprem al Transilvaniei, baronul austriac general Anton Puchner. În calitate de „*prefect general*”, adică de conducător militar al românilor, a fost numit tânărul avocat Avram Iancu. El mai avea și comanda directă a Legiunii a II-a „*Auraria Gemina*”, care cuprindea zona centrală a Munților Apuseni.

În aceste condiții, fruntașii românilor au proclamat public ruptura cu guvernul ungar, îndreptându-se spre o posibilă alianță cu Austria liberală și constituțională.

În „*Memoriul*” din 28 septembrie 1848, redactat la Blaj și trimis Parlamentului austriac, s-a avansat ideea constituirii unui stat românesc autonom în cadrul Austriei, prin unirea Transilvaniei, Moldovei și Munteniei. Acest memoriu a constituit punctul culminant al colaborării dintre revoluționarii români din Transilvania, Muntenia, Moldova și Bucovina. Această viziune avea să salveze statutul politico-juridic al Țărilor Române, aflate sub ocupație străină.

La 30 septembrie 1848, Avram Iancu, însoțit de moți, a plecat de la Blaj înapoi în munți și a început pregătirea moșilor și a teritoriului munților Apuseni

pentru apărare. Primele tabere de instrucție ale *Legiunii a II-a Auraria Gemina*, numite în epocă și lagăre (*loagăre* de către țărani români) au fost înființate la Câmpeni, Bistra, Bucium și Măgina, fiind mobilizate în 19 octombrie 1848.

Cele mai bine fortificate tabere au fost:

- tabăra de la Câmpeni: a avut rolul de a concentra combatanții *Legiunii a II-a Auraria Gemina* și de a-i instrui pentru luptă; comandantul ei, tribunul Nicolae Corcheș, s-a dovedit a fi un bun organizator, din această tabără provenind luptători buni care au participat la multe dintre luptele duse în anul 1849;

- tabăra de la Bistra: a fost înființată în 19 octombrie 1848, fiind amplasată la 5 kilometri est de Câmpeni, în locul unde Bistricioara se varsă în Arieș; comandant fiind numit centurionul Alexandru Bistran. În această tabără se concentrau și se instruiu combatanții proveniți din peste 25 sate și crânguri (cătune): Bistra, Aronești, Bălești, Bălăești, Ciuldești, Crețești, Dealul Muntelui, Dâmbureni, Durăști, Gănești, Hodișești, Hudricești, Gipaia, Lunca Largă, Lunca Merilor, Mihăiești, Novăcești, Perjești, Poiana, Runcuri, Stefanca, Tomnatec, Tărănești, Vârșii Mari, Vârșii Mici și altele;

- tabăra de la Bucium: a fost înființată la 19 octombrie 1848, fiind amplasată la 8 kilometri sud-est de orașul Abrud, pe Valea Buciumului; comandant a fost numit vice-centurionul Dionisie Popovici; în această tabără se concentrau și se instruiu combatanții proveniți din satele Bucium, Bucium-Cerbu, Bucium-Șasa, Bucium-Izbita, Bucium-Muntari și Bucium-Poieni;

- tabăra de la Măgina: a fost înființată în ultima decadă a lunii octombrie 1848, fiind amplasată la 8 kilometri nord-vest de orașul Aiud; comandant a fost numit viceprefectul Simion Probu-Prodan; numărul combatanților români din această tabără era mai mic decât în celelalte tabere ale *Legiunii a II-a Auraria Gemina*, rolul ei fiind oprirea atacurilor trupelor ungare staționate la Aiud;

- tabăra de la Cacova (azi Livezile): a fost înființată în ianuarie 1849, fiind amplasată la aproximativ 10 kilometri nord-vest de orașul Aiud; a fost comandată de viceprefectul Simion Probu-Prodan, având rolul de a interzice accesul trupelor ungare pornite din Aiud spre centrul Munților Apuseni.

Tribunul Ioan Sterca Șuluțiu – care avea să fie inventatorul tunurilor de lemn ale lui Avram Iancu – se ocupa cu aprovizionarea cu muniție a trupelor române. Prin intermediul său, comandantul austriac al cetății Alba Iulia a trimis muniție moșilor din munți, întărind rezistența acestora în fața trupelor revoluționare ungare. Se știe că *Legiunea a II-a Auraria Gemina* a avut drapel propriu, în culorile naționale românești – albastru-galben-roșu – dispuse orizontal, cu culoarea roșie în

partea inferioară. Hampa drapelului a fost lăsată în culorile naționale ungare, întrucât fusese capturată de români în timpul luptelor de la Abrud.

La începutul lunii octombrie 1848, comandantul armatei imperiale austriece din Transilvania a condamnat guvernul revoluționar ungar, precum și anexarea Transilvaniei la Ungaria, proclamând restaurarea regimului constituțional austriac. Peste puțin timp a izbucnit războiul dintre unguri și austrieci. Armata revoluționarilor unguri, comandată de polonezul Jozef Bem, a reușit să elibereze Ungaria de sub ocupația habsburgică. În 10 octombrie 1848, Kossuth Lajos, președintele *de facto* al Ungariei, a adresat românilor o proclamație prin care li se cerea să nu se opună revoluției și Ungariei, cei care se vor opune urmând să fie omorâți, iar bunurile lor confiscate. Românii au refuzat, fapt ce a atras prigoana împotriva a tot ce era românesc.⁸ În acest context, Comitetul Național Român de la Sibiu, format din revoluționarii August Treboniu Laurian, Simion Bărnuțiu, Nifon Bălășescu, Florian Micaș, Timotei Cipariu, Ioan Bran, i-a chemat pe români la arme, printr-un apel vibrant.

NOTĂ: „Domnii ungurești – se consemna în apel – nu vor să știe de naționalitatea română, nu vreau să recunoască cum că sunt și alte națiuni afară de cea ungurească, nici nu vreau să știe de constituțiuni ca aceea care dă drept nu numai națiunii ungurești, ci și altor națiuni. Ei nu vreau ca românii să aibe judecători și apărători din neamul lor, ci să fie purerea niște prunci fără părinți și să rătăcească ca turmele fără păstori. Alergați, drept aceea, la arme, români tineri, pentru ca să luptați și pentru neamul vostru, căci pentru străinii cei nemulțumitori v-ați luptat destul”.

La 17 octombrie 1848 înarmarea românilor a fost confirmată de Comandamentul militar austriac de la Sibiu. Avram Iancu a fost numit de către *Comitetul Român de Pacificațiune* de la Sibiu în rangul de „prefect” (echivalent cu cel de general), iar Ioan Bălaș și Ioan Constantin Boeriu viceprefecți. Baza juridică a organizării apărării românilor a fost constituită din punctul 10 al Petiției Naționale adoptate de Marea Adunare Națională de la Blaj din 15 mai 1848, care ceruse „înarmarea poporului sau gardă națională spre apărarea țării în lăuntru și din afară”, iar „Miliția română să-și aibă ofițerii săi români”.

La 8 noiembrie 1848, la cererea Comandamentului General austriac din Transilvania, Avram Iancu, în fruntea a 4.000 de combatanți din *Legiunea a II-a Auraria Gemina*, a participat la operațiunile militare ale armatei austriece (în care erau încorporați câteva mii de români, mobilizați „cu arcanul”) pe direcția

⁸ Despre atrocitățile comise de trupele revoluționare ungare, vezi Dumitru Suciu, *Soldați fără uniformă ai landsturmului românesc și starea protopopiatelor ortodoxe din Transilvania după războiul național din 1848-1849*, Editura „Argonaut”, Cluj-Napoca, 2011.

generală Teiuș-Cluj.⁹ *Legiunea a II-a Auraria Gemina* s-a oprit lângă Turda, alături de armata austriacă, întrucât în 20 noiembrie 1848 orașul s-a predat fără luptă. După câteva zile, Avram Iancu s-a întors cu moșii săi în munți, pentru a apăra cetatea naturală a Țării Moșilor.

În perioada decembrie 1848 - martie 1849, Transilvania a fost ocupată de armata revoluționară ungară, comandată de generalul de origine poloneză Josef Bem, cu excepția Munților Apuseni, transformați de prefectii și tribunii lui Avram Iancu într-o țară românească. Astfel, pe teritoriul Transilvaniei s-a declanșat războiul civil, în care românii aveau să lupte, alături de armatele imperiale austriece, împotriva trupelor revoluționare ungare.

7. Războiul ungaro-român: un război cu mult cost și fără rost

Legiunile formate de români nu s-au subordonat pe deplin armatei imperiale austriece. În Munții Apuseni, prefectul Avram Iancu a organizat un Consiliu de Război (Stat Major), care a preluat administrația din zonă și a organizat rezistența militară românească împotriva invaziei armatei revoluționare ungare.

Însă Lajos Kossuth, guvernatorul *de facto* al Ungariei revoluționare, a văzut în aceste fapte dorința de libertate politică și autonomie teritorială, afirmând că „*dorința românilor de a se bucura de o existență politică națională deosebită este irealizabilă, deoarece ea ar duce la distrugerea unității Statului ungar (...). De va fi nevoie, sabia va tranșa chestiunea*”.¹⁰

NOTĂ: Ura față de români și disprețul față de cerințele lor reies și dintr-un „*Apel către poporul român*”, emis în 10 octombrie 1848, semnat de Lajos Kossuth: „*Ia seama popor român ca nu cumva să atragi asupra-ți nimicirea totală! Viteaza noastră armată va porni asupra voastră și atunci vai și amar de fiecare ațățător! Atunci ar fi fost mai bine să nu vă fi născut! Se va ordona maghiarilor și secuilor ca să se ridice ca vișorul să măture fiecare gunoi neascultător, să șteargă de pe suprafața pământului pe fiecare trădător de patrie! Cel care nu vrea să asculte va pieri de mâna călăului sau de sabie*”.

Revoluționarii unguri s-au crezut stăpâni pe situație, întrucât armata generalului Lajos Kossuth ocupase Transilvania, pe care au alipit-o forțat la Ungaria, împotriva voinței națiunii române. Însă în Munții Apuseni rezistența armată a românilor era de nezdruccinat, zona respectivă rămânând singurul teritoriu neocupat de trupele revoluționare ungare.

⁹ Apud Vasile Netea, *Munții Apuseni - muzeu istoric și pantheon al poporului român*, București, 1977.

¹⁰ George Bariț, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, II, Sibiu, 1890–1891, p.755-797.

Din octombrie 1848, trupele revoluționare ungare au încercat, fără succes, în mai multe rânduri, să pătrundă și să ocupe zona Munților Apuseni. Singurul succes a fost atacul reușit din ziua de 25 octombrie 1848 al gărzilor naționale ungare din Aiud, conduse de Kemeny Istvan, precum și de o companie de infanterie de linie asupra taberei de la Măgina. Din cauză că în rândurile atacatorilor se aflau și soldați imperiali, combatanții români au refuzat să lupte, pentru că nu voiau să se bată împotriva ostașilor împăratului Austriei; ca urmare, tabăra a fost cucerită și împrăștiată.

În iarna anului 1848-1849 s-au reluat inițiativele unor revoluționari transilvăneni, bănățeni și bucovineni, în vederea constituirii unui bloc etnic românesc în Imperiul Habsburgic. În 25 februarie 1849, deputații români din Bucovina, Banat și Ardeal au cerut, într-un Memoriu, *unirea tuturor românilor din imperiu într-o monarhie federalizată pe baze naționale*. Revoluționari din Muntenia, precum Nicolae Bălcescu, Cezar Bolliac, Gheorghe Magheru etc., care s-au refugiat în Transilvania pentru a nu fi arestați de turci după înfrângerea revoluției muntene, au încercat să realizeze reconcilierea dintre revoluția românească, reprezentată de Avram Iancu și cea ungară, condusă de Lajos Kossuth.¹¹

În acest sens, Nicolae Bălcescu a lansat apeluri către Kossuth și Avram Iancu pentru a înceta vărsările de sânge și a-și uni eforturile împotriva dușmanului comun - Imperiul Habsburgic.

Însă Lajos Kossuth și tovarășii săi nu au renunțat la atitudinea arogantă de stăpânitori și nu de colaboratori ai românilor. Pentru aceștia, luptătorii români erau «*mercenari plătiți*», «*hoardă mai josnică decât vita*», «*bandiți valahi*», ei îndemnându-și tovarășii de arme și de idei, la „*exterminarea românilor și a tuturor dușmanilor*”.¹²

Căpeteniile revoluției ungare n-au acceptat acordarea niciunui drept politic și social pentru români. Din contră, au atârșat populația ungară, îndeosebi pe secui, la un război necruțător împotriva românilor transilvăneni.

De aceea românii, sub comanda „*Iancului*”, au continuat să lupte alături de armata austriacă împotriva trupelor revoluționare ungare și să apere fortăreața Munților Apuseni. În 29 noiembrie 1848, Avram Iancu avea gata de luptă alți 1.500 de moți, mobilizați la cererea Statului Major al armatei austriece din

¹¹ Vezi, Dan Berindei, *Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*, Editura Sport-Turism, București, 1984.

¹² Liviu Maior, *1848 - 1849, Românii și ungerii în revoluție*, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 378.

Transilvania. Cu aceștia, el s-a deplasat spre defileul de la Ciucea, pentru a lua parte la luptele purtate de trupele austriece împotriva armatei revoluționare ungare.

În 4 decembrie 1848, luptătorii români au ajuns la Săcuieu (azi, județul Cluj). În noaptea de 6/7 decembrie 1848, Comandamentul austriac le-a cerut să atace prin surprindere liniile inamice. Atacul a eșuat din cauza unui ofițer austriac, care i-a aruncat în luptă pe moși fără a cunoaște terenul de luptă. Astfel, în 10 decembrie 1848 Avram Iancu a fost obligat să-și retragă luptătorii la adăpostul munților. După ce a ajuns la Câmpeni, el a mobilizat alți 1500 de luptători, pe care i-a trimis spre Huedin pentru a sprijini armata austriacă.

De la Câmpeni, Avram Iancu a plecat la Sibiu pentru a lămuri diferite chestiuni militare și politice apărute în raporturile dintre români și austrieci. În contextul în care ofensiva secuilor (declanșată la 19 octombrie 1848) fusese oprită și orașul Cluj cucerit de armata imperială, generalul austriac Anton Puchner, comandantul militar al Transilvaniei s-a depărtat de românii care-i ajutaseră pe austrieci în luptele împotriva trupelor revoluționare ungare, lăsându-i în voia sortii, ba chiar amenințându-i cu forța armată.¹³ În aceste condiții, adunarea fruntașilor români, care a avut loc la Sibiu în 28 decembrie 1848 s-a desfășurat fără Avram Iancu. El a plecat înapoi în munți, simțind că austriecii sunt fățarnici și perfizi, capabili de orice acte josnice față de români care au crezut în promisiunile austriecilor.

În zilele de 19 și 20 ianuarie 1849 Avram Iancu a participat la o conferință la Zlatna, la care au luat parte prefecții oștirii române, precum și câțiva revoluționari români din Muntenia, fugiți din fața trupelor rusești. Scopul conferinței a fost stabilirea măsurilor care urmau a fi luate pentru apărarea fortăreței Munților Apuseni, deveniți pentru români „*templul sfânt*”. În acel moment, situația legiunilor române era grea, luptătorii având la dispoziție doar 800 de puști la un număr de câteva mii de combatanți, iar aprovizionarea cu hrană era precară. Lipsa de armament, muniție și hrană promise de armata austriacă, l-a obligat pe Avram Iancu să organizeze apărarea Țării Moșilor exclusiv prin mijloace proprii.

La sfârșitul lunii martie 1849, luptătorii români din Munții Apuseni erau complet înconjuțați de trupele ungare, care se pregăteau pentru a da asaltul final asupra acestora.¹⁴

8. Apărarea fortăreței Munților Apuseni („templul sfânt”)

¹³ Ion Rusu Abrudeanu, *Moșii, calvarul unui popor eroic, dar nedreptățit*, Editura „Cartea Românească”, București, 1928.

¹⁴ Vezi, pe larg, Ioan Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Școala Ardeleană, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Cluj-Napoca, 2016.

La sfârșitul lunii aprilie 1849, deputatul de Beiuș în parlamentul de la Budapesta, Ioan Dragoș,¹⁵ a fost trimis de Lajos Kossuth pentru a-i convinge pe români să depună armele, întrucât prin rezistența lor țineau blocate prea multe trupe ungare necesare a se opune trupelor austro-ruse, care pregăteau din Muntenia și Moldova contraofensiva pentru înăbușirea revoluției ungare. În *Memoriile* sale, generalul ungar János Ferenc Czecz, șeful de stat major al lui Josef Bem, a apreciat că între decembrie 1848 și iulie 1849, moșii au ținut „în șah” aproximativ o treime din efectivele armatei ungare din Transilvania (cca. 10.000 de soldați), a căror lipsă a fost puternic resimțită în luptele duse de unguri împotriva rușilor și austrieșilor.

În 6 mai 1849, în timp ce moșii duceau tratative de pace cu deputatul Ioan Dragoș și căutau soluții pentru unirea forțelor ungare și române, maiorul ungar Hatvany Imre a intrat prin surprindere cu trupele sale în Abrud,¹⁶ capturându-l pe prefectul Ioan Buteanu. Această faptă a fost considerată de către români un act de mare hienie și trădare a cauzei revoluției românești, revoluționarii unguri urmărind anihilarea rezistenței românilor în Munții Apuseni. Drept urmare, la chemarea *Iancului*, românii s-au mobilizat, iar în 8 mai 1849 a început prima bătălie pentru Abrud. În 10 mai 1849 moșii au repurtat o mare victorie, trupele ungare fiind nevoite să evacueze în grabă orașul.¹⁷

NOTĂ: După intrarea moșilor în oraș, aceștia l-au considerat trădător pe deputatul Ioan Dragoș, care s-a ascuns de furia lor. Ultima ascunzătoare a fost casa lui Simion Șuluțiu, unde a fost găsit de lăncierii moși și străpuns cu lăncile.¹⁸

Dar în 15 mai 1849, după ce și-a completat trupele, maiorul Hatvany Imre a atacat și ocupat din nou orașul Abrud. A urmat a doua bătălie de la Abrud, care s-a încheiat la 18 mai 1849 cu înfrângerea categorică a trupelor ungare. În total, trupele ungare au pierdut cca. 5.000 soldați și toată artileria.¹⁹

NOTĂ: O soartă nemiloasă a avut prefectul Ioan Buteanu. Maiorul Hatvani Imre s-a retras prin Zarand spre Ungaria. Din Baia de Criș l-a luat cu sine pe prefectul Ioan Buteanu, iar la granița dintre Ardeal și Ungaria, în satul Iosășel, l-a condamnat la moarte prin spânzurătoare. În 23 mai 1849, ungurii l-au obligat să se spânzure singur. Martorii spun că prefectul Ioan Buteanu ar fi spus înainte de a muri: „Mor liniștit, căci a mea moarte este răzbunată de ajuns prin cele două pierderi totale ale ungarilor de la Abrud”.

¹⁵ Iosif Sterca-Șuluțiu, *Ioan Dragoș*, în revista „Transilvania”, XXIX (1898), nr. 2-3, p.25-60.

¹⁶ Bogdan Briscu, *Moșii și luptele lor la 1848-1849*, Editura „Argonaut”, Cluj-Napoca, 2012.

¹⁷ *Înfrângerea lui Hatvani în fața Abrudului - Fragment din raportul prefectului Avram Iancu*, în revista „Țara noastră”, anul V, nr.35, 31 august, 1924, p.1091-1093.

¹⁸ Iosif Sterca Șuluțiu de Cârpeniș, *Ioan Dragoș, biografie*, articol în ziarul „Transilvania”, An XXIX, nr. II-II, Sibiu, martie-aprilie, 1898.

¹⁹ Avram Iancu. *Biografie de Iosif Sterca Șuluțiu de Cârpeniș*, în op.cit., p.96-99.

În 8 iunie 1849 împotriva românilor din Munții Apuseni a pornit cea mai mare forță militară ungară care atacase zona până în acel moment, cu 19 tunuri și 4 baterii de rachete, condusă de colonelul Kemeny Farkas. A rezultat a treia bătălie de la Abrud, care a început în 11 iunie 1849 și s-a încheiat la 17 iunie 1849 (luptele începuseră încă din 8 iunie 1849, pe drumul spre Abrud). Armata ungară, suferind de foame și pierzând mulți oameni în luptă, încercuită în Abrud, a fost silită să abandoneze orașul și să retragă, având cel puțin 500 soldați morți în luptă.

Dacă românii ar fi fost dotați cu arme și muniții, așa cum au fost ungurii, victoria ar fi fost nimicitoare. De altfel, însuși colonelul Kemeny Farkas a ordonat trupelor sale împrăținate să se retragă în fugă, afirmând că „*Dracul să se mai bată cu popii valachi*”.²⁰

În aceste condiții, unii ofițeri unguri au încercat să găsească drumul care să ducă la încetarea ostilităților. Astfel, în 21 iunie 1849 Avram Iancu a fost contactat prin scrisori de către locotenent-colonelul ungar Simonffy Jozsef, care îi scria din Vașcău, precum și de către deputatul de Bihor Ioan Gozman, în vederea încetării ostilităților. Din răspunsul dat la 27 iunie 1849 a reieșit că Avram Iancu n-a renunțat la scopul pentru care a început lupta împotriva marii nobilimi ungare, dar nici n-a refuzat negocierile pentru depunerea armelor de către moți.

Între timp, a început contraofensiva armatei austriece sprijinită de trupe rusești aflate în Principatele Dunărene din vara anului 1848. O mare tragedie pentru revoluția ungară s-a petrecut în 30 iunie 1849 (st.n.), când armata revoluționară ungară (susținută de un grup de voluntari polonezi) a fost înfrântă de trupele ruso-austriece la Albești, lângă Sighișoara. Se presupune că poetul și eroul național ungar Petőfi Sándor ar fi murit pe acest câmp de luptă, deși trupul său nu a fost niciodată găsit.

În 2 iulie 1849, locotenent-colonelul Simonffy Jozsef i-a expediat lui Lajos Kossuth răspunsul lui Avram Iancu. Însă, în timpul acestor discuții de pace, luptele cu armata ungară nu au încetat. În 2 și 4 iulie 1849, luptătorii Legiunii a II-a *Auraria Gemina*, comandată de Avram Iancu, s-au ciocnit cu trupele ungare conduse de Velics Karoly, care au încercat să atace pozițiile românilor din direcția Aiud. Dar au fost înfrânate de luptătorii tribunilor Vasile Fodor (fiul preotului român greco-catolic Ioan Fodor) și Șerban.²¹

²⁰ Avram Iancu. *Biografie de Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpeneș*, în op.cit., p.99.

²¹ Valentin Borda, Traian Rus, Viorica Dutcă, *Avram Iancu și prefeccii săi*, Târgu Mureș, 1997.

Poziția rigidă a lui Lajos Kossuth față de români și cauza lor națională a fost exprimată într-o scrisoare din 5 iulie 1849. Acesta nu renunța la ideile sale și respingea tratativele de pace. Mai mult, l-a somat pe Avram Iancu ca românii să depună armele până la 20 iulie 1849, apoi se va hotărî dacă se vor acorda românilor drepturile solicitate. Abia în 14 iulie 1849 (st.n.) când armatele ruso-austriece se aflau în plină ofensivă spre Pesta, amenințând armata revoluționară ungară cu dezintegrarea, Lajos Kossuth a acceptat să semneze la Seghedin (Szeged) „*Proiectul de Pacificare*”, din partea revoluției ungare, iar din partea românilor au semnat Nicolae Bălcescu și Cezar Bolliac, reprezentanții emigrației române.²²

Guvernul ungar se obliga să asigure românilor dreptul de folosire a limbii materne în administrație, justiție și învățământ; proiectul stipula, de asemenea, abolirea cu desăvârșire a corvezilor și prestațiilor feudale, redarea pământurilor aparținând țăranilor din satele persecutate și declararea ca nule și nevalabile a contractelor dintre țărani și proprietari, impuse prin forță.

Românii – prin cei doi reprezentanți – se angajau să depună armele în două săptămâni (beneficiind de o amnistie generală), dar și să contribuie la „*apărarea independenței Ungariei față de Curtea imperială*”. Proiectul a fost însoțit în același timp de un „*tratat*” care stipula formarea legiunii române, care să lupte împotriva trupelor țariste și habsburgice. Este important de reținut că pentru prima dată într-un document oficial, Principatele Române sunt menționate sub numele de *România*.

Dar ungurii s-au erijat repede în conducătorii luptei împotriva austrieșilor, românii fiind reduși la starea de executanți de ordine. În 15 iulie 1849, Lajos Kossuth a semnat documentele necesare organizării unei legiuni românești care să lupte în cadrul armatei revoluționare ungare. Avram Iancu urma să primească *gradul de general* în armata ungară, apoi urma să treacă cu legiunea sa în Muntenia pentru a lupta acolo împotriva forțelor austro-ruse.

Pentru a-l convinge pe Avram Iancu să facă alianța cu revoluționarii unguri și să treacă de partea lor, Lajos Kossuth l-a înputernicit pe Nicolae Bălcescu să ia legătura cu el în fortăreața Munților Apuseni.

Însă fătărnicia revoluționarilor unguri a ieșit la iveală în 22 iulie 1849, când s-a produs un nou atac al trupelor ungare asupra fortăreței Munților Apuseni. Dar și acest atac a fost respins cu mult curaj și bărbăție de către moșii de sub comanda tribunului Vasile Fodor. Într-o astfel de atmosferă tensionată,

²² Dan Berindei, *Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*, Editura Sport-Turism, București, 1984.

când erau aproape de pieire, autoritățile revoluționare ungare au mai renunțat la trufie, având nevoie de ajutorul românilor.

O licărire de speranță privind reconcilierea ungaro-română a adus Bertalan Szemere, prim-ministru al Ungariei din 2 mai 1849, care într-un discurs rostit în 29 iulie 1849 a afirmat că unul dintre scopurile revoluției ungare era „*libera dezvoltare a naționalităților*”, deci motivul discordiei dintre unguri și români în anii 1848-1849.

La sfârșitul lunii iulie 1849, Nicolae Bălcescu a ajuns în Munții Apuseni, la Avram Iancu, cu „*oferta ungară*”. Discuțiile referitoare la acel proiect de pacificare au durat 4 - 5 zile. Avram Iancu a considerat că *proiectul de pacificare este inutil, tardiv și lipsit de sinceritate*, refuzând să-l semneze. În 3 august 1849, el i-a răspuns în scris lui Lajos Kossuth, arătându-i că în condițiile date, cu armata ungară înfrântă și armatele austro-ruse învingătoare și stăpâne în Transilvania, nicio discuție nu-și mai are rostul. El a afirmat că românii nu se puteau alia cu ungurii, căci *nu se poate pretinde unui popor asuprit să lupte alături de asupritorii lui de veacuri, ajutându-i să-l asuprească și în viitor*. Însă, românii urmau să fie neutri în contextul confruntărilor armate dintre unguri și austrieci aliați cu rușii.

În noul context, Kossuth Lajos l-a însărcinat pe revoluționarul pașoptist român bănățean Eftimie Murgu să meargă în munți la Avram Iancu pentru a-l atrage de partea revoluției ungare.²³ Însă Eftimie Murgu n-a putut răzbate în munți, fiind nevoit să se întoarcă din drum. Era prea târziu pentru o colaborare strânsă între români și unguri, întrucât armatele austro-ruse erau în ofensivă spre Munții Apuseni, iar armata ungară se afla în retragere precipitată.

La începutul lunii august 1849, generalul rus Alexander Nicolaevici von Lüders l-a invitat pe Avram Iancu la Alba Iulia pentru a-l cunoaște, a-i înmâna un cadou drept recunoaștere a sprijinului acordat prin războiul de gherilă purtat și pentru a-l aproviziona cu muniția necesară. Avram Iancu a coborât din munți cu o ceată de lăncieri, până pe valea Mureșului. Acolo, însă, s-a izbit de ostilitatea comandantului austriac al cetății Alba Iulia, care fusese alimentat cu rapoarte false și neadevăruri de către un ofițer austriac, consilierul militar al Legiunii a II-a *Auraria Gemina* (acesta era calul troian!)

De asemenea, autoritățile austriece aflaseră de tratativele începute de Avram Iancu cu ungurii, precum și de oferta făcută de Lajos Kossuth dacă

²³ Ionel Cionchin, *Eftimie Murgu - Zeul românilor bănățeni*, în vol. *Din galeria oamenilor de seamă*, „Ando Tours”, Timișoara, 2002.

românii treceau de partea revoluției ungare. Pentru a preveni o ambuscadă, de care erau capabili austriecii, Avram Iancu a făcut calea întoarsă la Câmpeni, pentru a se sfătui cu prefecții și tribunii ce cale aveau de urmat.

La 10 august 1849 (st.n.) armata revoluționară ungară a fost înfrântă definitiv la sud de Timișoara. La scurt timp, respectiv în 13 august 1849 (st.n.), la Șiria, lângă Arad, armata ungară, comandată de generalul Görgey Arthur (înlocuitorul lui Lajos Kossuth, care demisionase din funcție la 11 august 1849!) a capitulat. Ungurii au depus armele în fața armatei imperiale ruse, comandată de generalul Ivan Paskevici, pentru a evita căderea în prizonierat la austrieci. La înfrângerea armatei ungare au contribuit în mare măsură conducătorii acesteia. Cei 12 generali și un colonel (cunoscuți drept *Cei 13 martiri de la Arad*),²⁴ aproape toți străini de neamul unguresc, au fost judecați și executați de austrieci pentru înaltă trădare, cu excepția generalului Jozef Bem, care și-a luat din vreme tălpășița și a fugit în Imperiul Otoman. Acolo s-a convertit la islamism, devenind demnitar turc sub numele de *Amurat Pașa*).

Din acel moment a început destrămarea revoluției, atât pentru români, cât și pentru unguri. Perfidia Vienei a reușit să transforme un neam viteaz într-un popor mucenic. Printr-o diversiune bine ticluită, la care austriecii erau pricepuți, fruntașii revoluției române din Transilvania și-au pus „*sabia în cui*”, așteptând zile mai bune.

9. Sfârșitul crud și fără noimă al revoluției

Nenorocirile înclăștărilor sângeroase din Transilvania din anii 1848-1849 au avut urmări grave atât pentru unguri, cât și pentru români. În acel vacarm sângeros au murit zeci de mii de oameni și s-au produs mari distrugerii materiale. Românii au pierdut patru prefecți, mai mulți subprefecți, peste 10 tribuni, peste 100 de centurioni, iar peste 100 de preoți și protopopi au fost spânzurați, 300 de sate arse și peste 200 de biserici ortodoxe și greco-catolice distruse.²⁵ Unii istorici susțin că în urma confruntărilor din anii 1848/1849 au fost uciși 40.000 de români, împușcați, spânzurați sau căzuți în lupte.²⁶ Alții afirmă că în numărul menționat trebuie cuprinși atât români, cât și

²⁴ Academia Maghiară de Științe, *Dicționar cultural maghiar-român*, Sfântu Gheorghe, 2013.

²⁵ Silvestru Moldovan, *În Panteon. Mormintele marilor noștri bărbați de la 1848-1849*, Sibiu, 1901.

²⁶ Vasile Lechințan, *Martiri români din Câmpia Transilvaniei la 1848*, Cluj-Napoca, 2003.

unguri, sași, armeni, evrei, țigani și alți locuitori ai Transilvaniei, victime ale revoluției ungare.²⁷

La scurt timp după înfrângerea revoluției ungare, comandantul armatei austriece a cerut românilor, inclusiv legiunilor conduse de Avram Iancu, neînvinse până atunci de armata revoluționară ungară, să depună armele. În 22 august 1849, o delegație de moți, trimiși de Avram Iancu la Florești, județul Cluj, a informat comandamentul armatei austriece că Avram Iancu a hotărât să lase luptătorii la vatră. Generalul austriac Ludwig von Wohlgemuth, guvernatorul Transilvaniei, l-a invitat pe Avram Iancu la Sibiu pentru a-i cere ajutorul în dezarmarea lăncierilor români din Zarand. Avram Iancu și-a asumat această responsabilitate, iar după 7 septembrie 1849 moții din Zarand au început să depună armele.

Dezarmarea românilor de către austriece s-a făcut cu greutate, foarte puține arme fiind predate, deși Avram Iancu și Axente Sever se angajaseră să ajute la depunerea armelor. Acest fapt i-a făcut pe imperiali să fie bănuitori față de Avram Iancu.

10. Românii au înțeles că-i nevoie de „încă o revoluție”

După terminarea ostilităților, împăratul austriac a trimis în Transilvania trei reprezentanți pentru a pacifica zonele unde avuseseră lor tulburări și lupte crâncene. Aceștia nu i-au mai susținut pe români pentru a-și prezenta doleanțele în fața împăratului, le-au diminuat meritele avute în înfrângerea trupelor revoluționare ungare, iar pe foștii tribuni i-au suspectat că pregătesc o nouă revoluție. Nici împăratul Franz Josef n-a luat în seamă sacrificiile umane și materiale ale românilor, lăsându-i la cheremul nobilimii ungare. În schimb, generalul rus Alexander Nicolaevici von Lüders l-a întrebat pe Avram Iancu despre doleanțele românilor, promițând să intervină pe lângă țar pentru a le apăra cauza. Din acest motiv, Avram Iancu și Axente Sever au trimis un memoriu generalului rus și au cerut ajutorul țarului pe lângă împăratul austriac pentru câștigarea drepturilor cerute de români. Țarul a primit memoriul, dar a răspuns că nu poate interveni într-o problemă a imperiului austriac, promițând că va remite memoriul Curții imperiale, ceea ce a și făcut.

²⁷ Avram Iancu, *Raportul lui Avram Iancu, prefectu alu unei legiuni românești. Despre faptele oastei poporane, care a stat sub comanda lui pe timpul resboiului civile din Transilvania*, în anii 1848/9, Sibiu, 1884; *Trei rapoarte de ale acelor prefecți de legiuni românești cari în anul 1848/9 au susținut luptele cu insurgenții unguri până la reintrarea trupelor imperiale în Transilvania*, Sibiu, 1884.

În aceste condiții, Avram Iancu a început să colinde satele Țării Moșilor pentru a-i ridica din nou pe moși la luptă. Însă, în 15 decembrie 1849 a fost arestat de soldați austrieci la târgul de la Hălmagiu. Sub presiunea românilor, care se aflau în număr mare în acea zi la târg, soldații l-au eliberat, afirmând că arestarea s-a făcut din greșeală.

În februarie 1850, Avram Iancu a plecat la Viena, unde se strângea o nouă delegație românească pentru a cere împăratului drepturi pentru românii din Transilvania. El a trecut prin Beiuș, ajungând la 6 februarie 1850 la Oradea, unde a fost primit de români cu bucurie și credință că „*bunul împărat*” le va îndeplini doleanțele. La fel de bine a fost primit și la Pesta, de către generalul Haynau și baronul Geringer. Primul a dat în cinstea lui un *supeu*, iar la balul dat în aceeași seară a fost însoțit de ofițerii superiori austrieci.

Avram Iancu a plecat de la Pesta spre Viena la 19 februarie 1850, fiind primit de împăratul austriac abia la 8 martie 1850. Acesta i-a relevat meritele, fapt ce i-a făcut pe membrii delegației de români încrezători că împăratul va avea grijă de ei. Credința a fost întărită și prin faptul că în zilele următoare el a vizitat personalități austriece marcante, care l-au laudat pentru faptele sale. Dar s-a întors acasă în Munții Apuseni, la moșii săi, doar cu promisiuni din partea austrieilor.

Pentru contribuția adusă în timpul războiului cu trupele revoluționare ungare, Avram Iancu a fost propus inițial pentru decorare cu Ordinul austriac „Coroana de fier” clasa a III-a, o decorație care conferea deținătorului dreptul la titlu de noblețe. Împăratul Franz Josef a tăiat cu mâna proprie această propunere, acordându-i numai „*Crucea de aur pentru merite, cu coroană*”.

Nu s-a lăsat mai prejos nici țarul Rusiei. Acesta a trimis la Sibiu 34 decorații pentru a fi împărțite celor care au avut merite deosebite în timpul războiului. Pentru Avram Iancu el a trimis Ordinul „Sf. Stanislav”. Dar, la cererea autorităților austriece, țarul și-a schimbat decizia și i-a acordat o medalie inferioară, Ordinul „Sf. Ana, clasa a II-a”.

În august 1850, Avram Iancu, împovărat de gânduri, a plecat din nou la Viena, pentru a face parte din delegația românilor care cereau drepturi pentru neamul lor. Dar a primit de la împăratul austriac numai promisiuni goale și amânări perfide. Din această cauză, el a refuzat să primească decorațiile acordate de împăratul austriac, care împărțea dreptatea socială după bunul plac.

La începutul anului 1851 a fost chemat la prefectul poliției din Viena pentru a declara dacă acceptă sau nu decorațiile acordate dar refuzate în repetate rânduri în anul 1850. El a expus din nou motivele pentru care refuza medalia austriacă, dar o accepta pe cea rusească. Aceasta a umplut paharul în relațiile

dintre împăratul austriac și fostul prefect general din vremea revoluției. Declarația sa a fost considerată ofensatoare pentru împăratul austriac.²⁸

După trei zile a fost din nou chemat la poliție pentru a fi întrebat dacă acceptă decorația austriacă și din nou Avram Iancu a refuzat. După alte câteva zile, el s-a prezentat din proprie inițiativă la poliție, pentru a declara că persistă asupra declarației sale inițiale, de a refuza decorația austriacă, spunând că o refuză cerând: „*să se decoreze mai întâi națiunea cu împlinirea promisiunilor*”. La scurt timp după aceasta i s-a pus în vedere să părăsească Viena în termen de opt zile, la fel cum au pățit și alți fruntași români din delegație. Astfel, în 21 februarie 1851 el a plecat din orașul Viena, pe care nu l-a mai văzut niciodată.

După întoarcerea de la Viena, Avram Iancu s-a implicat în lupta pe cale legală pentru obținerea drepturilor pentru moți. Aceștia își revendicau terenurile și pădurile pierdute în favoarea nobililor și a statului austriac pe vremea iobăgiei. Astfel, el a scris mai multe memorii în numele moșilor, adresate guvernului, iar unul dintre memorii a fost adresat împăratului Franz Josef. Guvernul a trimis la fața locului comisii de investigație, care au târăgănat rezolvarea doleanțelor moșilor. Avram Iancu a refuzat să se prezinte în fața acestora și i-a îndemnat și pe moți să facă la fel.

În vara anului 1852, guvernatorul Transilvaniei i-a invitat pe Avram Iancu și pe Simion Balint la Sibiu, rugându-i să accepte mijlocirea comisiilor, mai ales că în scurt timp urma să aibă loc vizita împăratului în Transilvania.²⁹ Foștii prefecti Avram Iancu, Simion Balint și Mihai Andreica l-au convins pe guvernator să ceară schimbarea traseului vizitei. Inițial, traseul urma să străbată munții pe la Dobra, spre Deva și Săcărâmb, apoi prin Brad, Hălmaș și Abrud, Alba Iulia, Sibiu, iar la întoarcere să treacă prin zonele locuite de secui și să iasă din Transilvania pe la Cluj și Baia Mare.³⁰ Astfel, traseul a fost modificat pe la Muntele Găina, Vidra de Sus și Câmpeni. În schimb, guvernatorul i-a cerut lui Avram Iancu să medieze o înțelegere între moți și Fisc, ceea ce el a refuzat, pe motiv că pădurile au fost ale moșilor din vecie.

În 21 iulie 1852 împăratul a sosit pe Muntele Găina, unde ar fi trebuit să fie întâmpinat de Avram Iancu. Acesta însă nu s-a prezentat și nimeni nu a putut să-l găsească. Mama lui l-a întâmpinat călare, în fruntea unui banderiu de femei, iar la oprirea în fața casei lui Iancu, Alisandru, tatăl său, l-a întâmpinat

²⁸ Petre Din, *Mitul bunului împărat în sensibilitatea colectivă a românilor din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Cluj-Napoca, 2003.

²⁹ Doru Radosav, *Arătarea împăratului. Intrările imperiale în Transilvania și Banat (sec. XVIII-XIX). Discurs și reprezentare*, Cluj-Napoca, 2002.

³⁰ Avram Iancu, *Biografie de Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpeneș*, în op.cit., p.106-108.

pe împărat. Toți se așteptau ca Avram Iancu să se afle la Câmpeni, dar acesta nu a apărut nici aici. Prietenii lui au spus că e bolnav, ca să îl scuze în fața guvernatorului, iar seara au încercat să îl convingă să se întâlnească cu împăratul a doua zi, la Roșia Montană. Abia în acel moment Avram Iancu a declarat că nu are de gând să se întâlnească cu împăratul Franz Josef, întrucât acesta trăgăna recunoașterea drepturilor românilor care în anii 1848-1849 luptaseră pentru Austria.

NOTĂ: Povestea că Avram Iancu ar fi mers seara la împărat și că ar fi iscat scandal, fiind alungat de santinele, e falsă. Fruntașii românilor sperau că dacă Avram Iancu îl întâlnea pe împărat se lămuria în primul rând situația pădurilor moșilor, care se puteau rezolva pe cale legală.

11. Sfârșitul pământean al unui erou martir al neamului

După revolta sa împotriva împăratului, Avram Iancu s-a întors decepționat la Câmpeni, s-a dus la „Casa Erariului” și a doborât cu bâta însemnele austriece de pe clădire, călcându-le în picioare.

După două săptămâni a venit în zonă o comisie de măsurători ai statului, din care făceau parte și Mihai Andreica, respectiv Dionisie Darabant, foști comandanți ai moșilor în anii 1848-1849, pentru a măsura pădurile și a le introduce în cadastru. Avram Iancu i-a îndemnat pe cei doi foști camarazi ai săi să saboteze autoritățile imperiale, deci să nu efectueze măsurătorile preconizate. Drept urmare, la 17 august 1852 a fost arestat de către armata austriacă la Câmpeni, împreună cu cei doi camarazi. El a fost trimis la Alba Iulia sub escortă militară. Aici a fost ferecat și maltratată de un funcționar austriac mărunt, iar el a protestat cu furie. Arestarea lui a produs o impresie nefavorabilă printre români. De frica moșilor, care se zvonea că ar porni împotriva Alba Iuliei, Avram Iancu a fost mutat în arest la Sibiu. Aici i s-a intentat în grabă un proces, pentru a fi achitat cât mai rapid și eliberat. Autoritățile imperiale i-au oferit, prin intermediul colonelului Heydte, o slujbă la Viena, cu salariu de 2.400 florini pe an sau una la Sibiu, cu 1.800 florini pe an. El a refuzat ambele slujbe, după cum a refuzat și despăgubirile oferite de guvernul austriac pentru perioada cât a fost ținut în închisoare.

În 20 decembrie 1850, cuprins de o mare neliniște, la Cîmpeni, Avram Iancu și-a scris Testamentul („*Ultima Voință*”):

„Unicul dor al vieții mele e să-mi văd Națiunea mea fericită, pentru care după puteri am și lucrat până acuma, durere fără mult succes, ba tocma acuma cu întristare văd, ca speranțele mele și jertfa adusă se prefac în nimica.

Nu știu câte zile mai pot avea; un fel de presimțire îmi pare ca mi-ar spune, că viitorul este nesigur. Voiesc dar și hotărât dispun, ca după moartea mea, toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunii, pentru ajutor la înființarea unei academii de drepturi; tare crezând, că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele”.

Aproape 20 de ani, Iancu a călătorit prin munți ca un „mort-viu”, trecând desculț și zdrențăros prin poienile dintre brazi sau călcând peste mormintele lăncierilor lui. Starea sănătății sale a început să se deterioreze la sfârșitul anului 1852. Din acele momente, se spune că în ultimele două decenii ale vieții sale, el a suferit de „inimă rea”, adică de necaz și de supărare pentru că n-a reușit să-și facă „nația fericită”, amplificată o boală psihică, precum și urmele torturii pe care a îndurat-o cu stoicism în închisoarea de la Alba Iulia. Spre sfârșitul vieții, după o hemoragie puternică, a fost internat într-un spital din Baia de Criș.

După două săptămâni de internare, el a plecat din nou în peregrinările sale. S-a oprit să se odihnească, sau poate era prea vlăguit de boală, pe prispa casei unui brutar din Baia de Criș. În dimineața zilei de 10 septembrie 1872 corpul său neînsuflețit a fost găsit, cu privirea încremenită spre cer, pe prispa brutăriei (azi muzeu) lui Ioan Stupină, zis *Lieber*, din Baia de Criș. Moartea a survenit probabil din cauza acelei hemoragii. În buzunare avea doar o năframă, fluierul său și o scrisoare către împăratul austriac³¹ în care descria starea în care ajunsese și cerea ajutor.

12. Recunoștința neamului îndurerat

Pentru a anunța moartea „*Iancului*”, clopotele au tras în Munții Apuseni timp de trei zile și trei nopți. Pentru a-l petrece pe ultimul drum, s-a format un comitet de înmormântare, care l-a declarat „*erou al națiunii*”.

A fost înmormântat în 13 septembrie 1872 la Țebea (jud. Hunedoara), lângă „*Gorunul lui Horea*” din curtea bisericii ortodoxe din Țebea, după dorința lui. La slujba de înmormântare au slujit 36 preoți, în frunte cu protopopii Mihăltanu (ortodox) din Brad și Balint (unit) din Roșia Montană. În fruntea convoiului funerar au pășit foști comandanți militari ai românilor, care se mai aflau în viață: Simion Balint, Axente Sever, Mihai Andreica, Nicolae Corcheș și Clemente Aiudeanu.

³¹ Ioan Silviu Nistor, *Clarificări privind împrejurările și locul în care a decedat Avram Iancu, în Anuarul Institutului de Istorie "George Barițiu", 2003, Series Historica, XLII, Editura Academiei Române, București, 2004.*

La înmormântare au participat peste 4.000 de persoane (după alte surse 10.000). Moșii au sosit călări din Vidra de Sus încă din 11 septembrie 1872, pentru a-l priveghea.

Ceremonialul funebru a început în 13 septembrie 1872, ora 14.00, în Baia de Criș. Convoiul mortuar care a pornit spre Țebea s-a întins pe mai mult de 2 kilometri: când primii oameni intrau în Țebea, ultimii din coloană abia porneau din Baia de Criș. Pe tot parcursul spre locul de înmormântare acea mulțime a cântat „*Marșul lui Iancu*”,³² precum și „*Deșteaptă-te, române!*”.

În fruntea convoiului a mers un tânăr cu un drapel în culorile românești roșu-galben-albastru, drapate în negru.³³ În momentul în care sicriul a fost coborât în groapă, s-au tras salve de pușcă, în semn de onoruri militare.³⁴

Necrologul lui Avram Iancu, tipărit în „*Telegraful român*” a consemnat că „*viața lui în totalitatea ei va rămâne o oglindă sinceră a vieții noastre naționale*”.³⁵

Epilog

Avram Iancu a fost, este și va fi pe vecie *eroul neamului românesc*. Memoria lui rămâne neîntinată, căci dorul lui de libertate nu s-a stins niciodată. El a rămas în conștiința neamului românesc simbolul nădejdlor și speranțelor, dar și „*apostol al libertății și demnității neamului românesc*”.³⁶

Avram Iancu a fost apărătorul conștient al ideii naționale, capabil să susțină cauza neamului în fața împăratului Franz Josef și să refuze demn o decorație a acestuia, spunându-i: „*Nu ne-am luptat pentru jucării, vrem drepturi, Maiestate!*”,³⁷ dar și să suporte consecințele răzvrătirii sale împotriva asupritorilor.

Avram Iancu nu este doar eroul moșilor, ci o personalitate legendară a secolului al XIX-lea. De la el ne-a rămas dorul nestins de libertate și iubirea nețărmurită față de țară.³⁸

³² Mihai Cimpoi, *Marșul marșurilor*, în revista „*Litere*”, anul XI, nr 7 (14) - iulie 2010.

³³ Florian Dudaș, *Avram Iancu în tradiția românilor*, ediția a II-a, Editura de Vest, Timișoara, 1998, p.249.

³⁴ Crucea de piatră a fost donată de preotul român Ioan Tisu, având inscripția: „AVRAM IANCU, ADV(OCAT), PREF(ECTUL) LEG (IUNILOR) ROM(ÂNE) în anul 1848-9. +1872”.

³⁵ Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, ediția a II-a, Editura Științifică, București, 1968, p.339.

³⁶ Ioachim Lazăr, Nicolae Marcel Morar, *Avram Iancu în memoria posterității*, Editura „Emia”, Deva, 2008.

³⁷ Octavian Goga, *Avram Iancu*, în revista „Țara noastră”, anul V, nr.35, 31 august, 1924, p.1088.

³⁸ Alexandru Hodoș, *Figura legendară a lui Avram Iancu*, în revista „Țara noastră”, anul V, nr.35, 31 august, 1924, p.1096-1099.

Avram Iancu a cunoscut gloria în timpul vieții, având parte de un tragic amurg al vieții. În ultima parte a vieții i-a rătăcit mintea, a trăit din mila celorlalți, decedând la vârsta de 48 de ani, lăsând în urmă neterminate multe proiecte gândite pentru folos de obște.

Avram Iancu a fost îngropat la Țebea – în pământul care i-a dat aripi – sub gorunul lui Horia, martorul unei istorii zbuciumate. Gorunul suferind îl îmbălsămează, moșii cu jale îl cântă în doine, iar neamul românesc îl pomenește și-l va pomeni în balade, atât timp cât fiii lui vor putea ține cu propriile mâini coarnele plugului.

*

Generația de astăzi, cu luminile și umbrele ei, poate păși cu curaj, fără sfială pragul „*Casei Iancului*”, convinsă că învață atât din suferința și jertfa sa, cât și din pilda sa de patriotism și eroism. La ceasuri de grea cumpănă, neamul românesc reînvie sub deviza „*Avram Iancu suntem toți*”.

Col. (r) conf. univ. dr. Aurel V. David

MEMORIE PROFESIONALĂ

CONTRABANDA, FENOMEN DE NATURĂ SĂ ADUCĂ ATINGERE SIGURANȚEI NAȚIONALE *CAZUL „ȚIGARETA II”*

În urmă cu 25 de ani, mai exact în aprilie 1998, societatea românească a fost zguduită de un eveniment controversat care a marcat istoria recentă a originalei democrații înfiripate în țara noastră după 1989. Este vorba de așa-zisul caz „Țigareta II”, denumire dată de presa din acea vreme.

Pentru a clarifica cele mai relevante aspecte legate de acest episod și nu în ultimul rând pentru a veni în sprijinul expunerii obiective a adevărului istoric, vom prezenta în câteva episoade, pasaje din cartea *„Originile Statului Paralel din România”* publicată în noiembrie 2022 de către generalul de brigadă în rezervă Nicolae Pintilei, ofițerul care, în procesul activităților informativ-operative derulate în cariera profesională, a surprins operațiunea de contrabandă respectivă, fapt care a avut reverberații puternice în instituțiile de forță ale statului și nu numai.

De altfel, autorul folosește termenul de episod și nu de caz, tocmai pentru a delimita terminologia consacrată în activitatea specifică, care face trimitere la o activitate informativ-operativă organizată, cu măsuri, ținte și obiective stabilite, de apariția, pe parcursul derulării unui caz, a unor activități ilegale de altă natură decât cele vizate, dar care nu pot fi ignorate, informațiile respective trebuind gestionate și valorificate în mod legal.

Pentru o înțelegere corectă a contextului în care a avut loc episodul „Țigareta II”, autorul prezintă, premurgător evenimentelor propriu-zise, o sinteză privind fenomenul contrabandei cu țigări din acea perioadă și câteva cazuri mediatizate și controversate legate de acesta.

Contrabanda cu țigări în România după 1990

Unul dintre fenomenele mult mai complexe decât poate să pară la o primă vedere și care a marcat semnificativ societatea românească după 1989 l-a reprezentat contrabanda cu țigări. Fenomenul contrabandei cu țigări a existat și în perioada vechiului regim, însă după 1989 rețelele și interesele dezvoltate în jurul lor au depășit cu mult cadrul infracțional comun, care se limitează la încălcarea normelor legale din domeniul fiscal, vamal, comercial. Dată fiind

piața cu un potențial de absorbție constant și deosebit din perspectiva beneficiilor financiare, atât la nivel național, dar mai ales internațional, aceste rețele au reprezentat primele și printre cele mai importante resurse financiare ale grupărilor politico-instituționale formate imediat după 1989. Toate rețelele cu anvergură națională și conexiuni de natură transfrontalieră, constând în surse de aprovizionare, dar și în piețe de desfacere, au avut la bază grupări întemeiate de foști ofițeri de informații și agenți ai serviciilor destructurate odată cu schimbările generate de încheierea „Războiului rece”. Procesul a fost unul aproape natural, cunoașterea mediilor economice externe, piețe și furnizori a fost aproape exclusiv deținută de ofițerii de informații externe până la transformările din 1989. De asemenea, degringolada social-economică și scoaterea în afara instituțiilor a unui mare număr de astfel de ofițeri au favorizat condițiile creării și dezvoltării fenomenului contrabandei, mai ales cu țigări.

Pe de altă parte, reorganizarea structurilor de informații autohtone după 1989 a fost grevată de o problemă neabordată responsabil și care continuă să vulnearizeze grav siguranța națională din perspectiva de *intelligence*. Este vorba de implicarea Serviciilor în mediul de afaceri, prin sprijinirea și protejarea unor personaje pentru a se poziționa avantajos în diverse domenii economice, chiar cu încălcarea legilor, dar și ca urmare a impunerii la conducerea acestora a unor persoane ce nu aveau nimic comun cu acest sistem.

Pentru o mai completă înțelegere a contextului imagologic în percepția publică a fenomenului contrabandei cu țigări și raportarea acestuia la serviciile secrete românești postdecembriste la data evenimentului „Țigareta II”, vom prezenta succint câteva cazuri semnificative, care au avut o mare notorietate în acest sens, dar n-au fost întotdeauna bine înțelese.

În perioada 1993-1998, înainte de celebrul episod „Țigareta II”, au avut loc mai multe evenimente legate de contrabanda de mare anvergură cu țigări, devoalate în presă sau chiar în dezbateri publice parlamentare, din care orice observator neutru ar putea trage concluzia justă că rețelele de contrabandiști funcționau în strânsă legătură cu persoane importante din cadrul instituțiilor militarizate ale statului, în special din serviciile de informații. Subliniez faptul că nu instituțiile în ansamblul lor au fost antrenate în acte de contrabandă – teza principală: „cu buget redus, caută să completeze fonduri” –, ci persoane, grupuri mici care au acționat în mod subteran, dublicitar în raport cu atribuțiile legale deținute în mod oficial. Aceste grupuri infracționale au fost însă nu doar tolerate, ci chiar protejate, infestând moral și profesional instituțiile respective.

Pe baza unor date și informații publice, dezvăluite la momentele respective, au fost reținute cazurile:

- **Țigareta I „marca M.Ap.N“-1993** (denumire atribuită de către autor). soldat cu condamnarea unui general M.Ap.N., directorul Regiei Autonome Romtehnica și altor cadre militare, pentru afaceri ilegale cu armament și țigări derulate cu cetățeni arabi;

- **Țigareta I „marca SRI“ - 1993** (denumire atribuită de către autor), dezbătut în parlamentul României în 1996, în baza unui raport al Comisiei de control a SRI;

- **Afacerea „Porțelanul” (1996)** în care apar acuzații mediatice și trimeri la legăturile cu S.R.I ale unor protagoniști condamnați pentru multiple operațiuni de contrabandă cu țigări;

- **Rețeaua Zaher Iskandarani.**

De asemenea, foarte importantă a fost o mare captură de țigări de contrabandă realizată de M.A.I., în **Port Constanța-Agigea la 14 martie 1998**, cu doar o lună înainte de episodul Țigareta II, protagonistă fiind aceeași rețea româno-siriană descoperită de S.R.I. în noaptea de 16-17 aprilie 1998 pe Aeroportul Otopeni.

Contextul depistării operațiunii de contrabandă cu țigări mediatizate sub numele de Țigareta II

În cadrul Direcției pentru apărarea intereselor economice din SRI funcționa la data producerii evenimentelor din aprilie 1998 o structură de nivel birou (circa 5-6 ofițeri), care avea în responsabilitate problematica industriei de apărare. În contextul obiectivului major al României de a fi primită în NATO, respectarea embargourilor internaționale¹ în materie de exporturi de armament devenise o sarcină importantă în cadrul activităților informative specifice biroului respectiv. Fiind șeful acelui birou, spre sfârșitul anului 1997, personal, am obținut o informație conform căreia un om de afaceri, Shimon Naor, cetățean israelian, conducea o firmă cu sediul în București, prin care derula exporturi de armament, dintre care unele ajungeau la cu totul alte destinații decât cele aprobate de Agenția Națională pentru Controlul Exporturilor și

¹ Embargouri internaționale = măsuri cu caracter sancționatoriu sau de prevenție prin care anumite organizații internaționale (ONU, UE etc) sau state în mod unilateral (ex. SUA) le aplică diverselor entități statale sau grupări politico-militare pentru a bloca înarmarea acestora, considerată ca generând amenințări la adresa păcii și securității la nivel zonal sau global.

Interzicerii Armelor Chimice (ANCESIAC), instituția din subordinea Guvernului care avea și are competența aprobării importurilor și exporturilor de produse cu destinație militară. Am completat informația, stabilind locația și persoanele care lucrează sub coordonarea cetățeanului străin și am prezentat-o, ierarhic, conducerii unității, cerând aprobarea de a o verifica într-o formă complexă, folosind și mijloace tehnice pentru care trebuia să se solicite mandate pentru interceptări ale comunicațiilor, în baza legii siguranței naționale. La scurt timp, s-a primit de la un Serviciu de informații din cadrul NATO o informație aproape similară, care făcea trimitere la firma Orient Energy Agencies & Services Ltd, care aparținea cetățeanului israelian, fapt ce a amplificat interesul conducerii de a-mi aproba demersurile de verificare mai aprofundată a speței. Din primele verificări a rezultat că cetățeanul israelian avea o strânsă colaborare cu un broker aeronautic, care deținea propria firmă, Quick Aero-Service SRL, la aceeași adresă din strada Șoimăreștilor nr. 29 din București și care organiza transporturile aeriene cu avioane închiriate, se ocupa de planurile de zbor, aprobări de survol și aterizări etc. Inginerul Dumitru Popescu, pentru că despre el este vorba, a devenit una dintre „țintele” verificării specifice. Pe la jumătatea lunii martie 1998, în convorbirile lui Dumitru Popescu au apărut și preocupări ale acestuia de a organiza un transport aerian care, în mod ciudat, nu rezulta să aibă vreo legătură cu organizarea transporturilor pentru armament. Nicio altă persoană din grupul cu care conlucrea Shimon Naor nu apărea în discuțiile cu inginerul aeronautic, deși atunci când lucrau la un export de armament discutau, în mod firesc, detalii și termene. Spre exemplu, Mantescu Jeni, „mâna dreaptă” a israelianului în domeniul comerțului cu armament, și ea monitorizată, nu era implicată sub nicio formă în această acțiune. Asta ne-a dat de gândit asupra existenței unei alte activități. Dumitru Popescu era, de acesta dată, parte a unui alt grup cu care interacționa, persoane total necunoscute informativ nouă, celor care ne ocupam de caz. Ne-am dat seama că este vorba de contrabandă cu țigări și, mai mult, de capacitatea grupului respectiv de a „prelua sub control” Aeroportul internațional Otopeni prin sistemul relațional construit. Astfel, inginerul Roșca Stănescu Cristian, care lucra la Autoritatea Aeronautică Civilă Română-AACR, fost coleg de facultate și serviciu al lui Dumitru Popescu (și el fost angajat al AACR), a fost atras în grup de către acesta. Din discuțiile celor doi a rezultat că, atunci când va fi nevoie, Roșca va invoca un pretext și va cere colegului care trebuie să execute serviciul pe AACR să accepte un schimb de tură, aspect aparent banal, omenesc.

Este foarte important de știut faptul că informațiile noastre (ale ofițerilor din biroul pe care-l conduceam) despre mediul infracțional din proximitatea contrabandei cu țigări erau puține, noi nefiind familiarizați cu domeniul, însă exista certitudinea punerii la cale a unei acțiuni ilegale privind introducerea în țară a unui transport masiv de țigări. Deși problematica contrabandei cu țigări nu intra în preocupările structurii conduse de mine, având în vedere, pe de o parte, importanța documentării cazului de bază privind exporturile ilegale de armament, care impunea o compartimentare deosebit de riguroasă a măsurilor operative, inclusiv în interiorul unității noastre, iar, pe de altă parte, necesitatea găsirii unei soluții de a nu fi lăsat să se consume nesancționat legal un act de contrabandă, am fost puși în situația de a gestiona și acest episod, conservând cu foarte bune rezultate și măsurile întreprinse în cazul Shimon Naor.

Dintre toți cei care s-au străduit să se documenteze temeinic și au scris despre Țigareta II, doar istoricul Alex Mihai Stoenescu, în lucrarea *România în perioada Administrației Emil Constantinescu*, a aprofundat și descris situația din perspectiva modului cum s-a derulat procesul de documentare informativă a speței până la momentul în care a început ancheta.

Pentru cei care sunt cu adevărat interesați de cunoașterea și înțelegerea adevărului, subliniez un aspect foarte important: cronologia evenimentelor nu se suprapune cu cronologia obținerii sau clarificării unor informații de către ofițerii implicați în speța respectivă și de către procurori. Ca atare, decalajele apărute, întârzierile cu care anumite informații (identificări de persoane, firme, adrese etc.) au ajuns la ofițerii de informații și anchetatori (procurori și polițiști) au alimentat unele speculații de presă privind interese de ascundere a unor fapte.

Sinteza derulării situației operative în episodul Țigareta II

Dacă în privința exporturilor de armament, mai ales a celui provenit din industria autohtonă, este evident că dispuneam de numeroase surse umane cu ajutorul cărora verificam sau completam informațiile provenite din alte surse, în speța cu țigări singurul mijloc de a obține informații era interceptarea telefoanelor fixe ale lui Dumitru Popescu. Grupul cu care conlucra inginerul Popescu în organizarea transportului de contrabandă ne era total necunoscut, chiar neidentificat până în seara de 16.04.1998, iar membrii acestuia comunicau între ei mai mult prin telefoane mobile, neinterceptabile la acea vreme de către Serviciile românești de informații.

Spre exemplu, în data de 23 martie 1998, cu trei săptămâni înainte de episodul Țigareta II, grupul din care făcea parte Dumitru Popescu a introdus ilegal în țară, tot prin Otopeni, 1200 baxuri de țigări cu un avion cargo tip AN 12 al Companiei AIR SOFIA. Era primul transport realizat prin acest canal de către grup. Noi nu ne-am dat seama de desfășurarea evenimentului în timp real, din discuțiile interceptate rezultând doar indicii neclare și insuficiente pentru a acționa sau a sesiza organele de impunere a legii. Ulterior, după demararea anchetei procurorilor în cazul Țigareta II, a fost clarificată și documentată complet și acțiunea de contrabandă respectivă. Țigările erau destinate aceleiași rețele româno-siriene, identificată și destructurată în cazul Țigareta II.

În ziua de 12 aprilie 1998 era Duminica Floriilor și din toate datele pe care le aveam, provenite din interceptarea comunicațiilor lui Dumitru Popescu, rezulta că un avion IL-76 cu un transport de țigări va ateriza la Tulcea. Au fost discuții între Dumitru Popescu și Rumen Draganov (directorul Companiei Air Sofia angajată să efectueze transportul țigărilor) privind lungimea insuficientă a pistei de aterizare (circa 2200 metri) pentru un avion atât de mare, însă contramandarea transportului pentru ziua respectivă a fost făcută probabil printr-o comunicare pe telefonul mobil neinterceptat, noi necunoscând acest fapt. Era ciudat că din raportările filorilor care îl monitorizau în acea zi pe Popescu rezulta că acesta, însoțit de Cristian Roșca Stănescu, se plimbau relaxați cu mașina prin București, fiind preocupați de distracții. Preventiv, am desfășurat mai multe echipe de filaj la ieșirea din București, dar și la intrarea în Constanța, în cazul că vor încerca să realizeze aterizarea pe Aeroportul Kogălniceanu. Neștiind că transportul a fost contramandat, am stat „în priză” până noaptea târziu.

Ulterior, în primele zile din Săptămâna Mare, a rezultat că transportul va fi pe Otopeni, joi seara, motiv pentru care am mers la aeroport marți seara, însoțit de șeful direcției de filaj, regretatul colonel Rusan Ioan, și de adjunctul acestuia de la acea dată, lt. colonel Mihai Nicolae (ulterior general și șef al unității), pentru a evalua posibilitatea filmării aeronavei când aterizează și descarcă marfa de contrabandă. Nu cunoșteam nici topografia aeroportului și, mai ales, faptul că aeronava urma să fie descărcată în unitatea militară comandată de colonelul Suciu.

Precizez că, din prudență contrainformativă, nu am colaborat sub nicio formă cu unitatea „antitero” a SRI, deși, evident, avea posibilități informative importante în perimetrul Aeroportului internațional Otopeni. Cunoscând

legăturile strânse ale lui Shimon Naor cu foste cadre ale unității respective, rămase influente și apropiate unora dintre ofițerii activi, am evitat să solicităm sprijin din partea colegilor noștri care asigurau securitatea aeroportului. Ca urmare, prezența noastră în clădirile aeroportului a fost facilitată de către ofițerii de la poliția de frontieră, cu care eu personal aveam o colaborare deosebită și care nu mi-au solicitat explicații despre ce aș fi interesat în vizualizarea pistei.

Cu șeful Serviciului Poliției de Frontieră al Aeroportului Otopeni, maiorul Pandelea Hristea, ofițer onest și integru, stabilisem anterior o relație profesională de încredere și respect reciproc în situații care vizau vulnerabilizarea și compromiterea dispozitivului Poliției de Frontieră din aeroport de către „grupări complexe” cu conexiuni externe, dar și legături puternice în instituțiile de forță din România și care intraseră în atenția mea. Maiorul Pandele era secondat la acea dată de doi adjuncți, lt.col. Georgescu și cpt. Tudor, de asemenea ofițeri serioși și profesioniști, care, din păcate, au avut ulterior de suferit pentru sprijinul minor și practic indirect acordat S.R.I. în cazul Țigareta II. Niciunul nu a fost prezent în seara respectivă pe aeroport și nici nu aveau cunoștință despre ce urmăream noi în realitate.

Mai târziu am aflat că acești ofițeri onești și serioși au suferit pentru că au facilitat deranjarea rețelelor care transformaseră cel mai important aeroport al țării într-o bază de manevră a activităților lor infracționale. Voi reveni la aceste aspecte după prezentarea operațiunii propriu-zise.

Pe cei doi șefi ai filajului i-am prezentat fără nume și grad, doar ca fiind colegi. Concluzia la care am ajuns a fost că nu se putea filma la orele serii din zona clădirii aeroportului unde avea sediul poliția de frontieră. Când se întuneca, reflectoarele care iluminau pista și întreg platoul unde erau garate aeronavele faceau imposibilă captarea de imagini clare. De asemenea, expunerea unui operator în altă zonă prezenta riscuri contrainformative mari și nu se punea problema unei asemenea măsuri. Deși poate părea neverosimil, pe întreaga perioadă a desfășurării de activități informativ-operative legate de monitorizarea transportului țigărilor de contrabandă, în afara de cei 3-4 ofițeri cu care lucram la cazul Shimon Naor, nu am colaborat cu alte unități ale SRI, exceptând unitățile suport, respectiv filaj și interceptări comunicații telefonice, unde compartimentarea informativă este și mai strictă decât la cele operative „de linie”. Nici măcar în interiorul direcției noastre nu am extins cooperarea decât în

faza finală, după descărcarea țigărilor în baza militară, când au fost angrenați și alți ofițeri din sectoarele care aveau în competență vămile și finanțele.

Toate aceste măsuri de compartimentare informativă, aproape excesivă, s-au dovedit a fi juste și eficiente, conservând fără „defecțiuni” operațiunea principală care viza documentarea informativă a rețelei de exporturi ilegale de armament și creând o surpriză de neimaginat unui sistem infracțional care parazita ca un cancer instituții fundamentale ale statului. Subliniez din nou: în momentul aterizării aeronavei IL-76 nu știam nimic despre Truțulescu², Negoescu³ ori Jamal⁴ și cu atât mai puțin despre colonelul Suciu⁵. De altfel, după opinia mea, directorul adjunct al aeroportului, Valentin Vasilescu, a fost manipulat, „făcut din vorbe” cum se spune, ca și inginerul Cristian Roșca Stănescu, să accepte abateri de la atribuțiile legale, pentru „interese superioare” inventate de protagoniștii afacerii, care erau capabili să impresioneze prin afișarea statutului lor „special” în activitățile pe care le desfășurau în mod curent oficial. Ce știam cu certitudine era faptul că un avion cu țigări de contrabandă va ateriza pe Aeroportul Otopeni, iar aterizarea era ilegală și regizată după un scenariu menit să paralizeze funcțiile statului în materie de control la frontieră și vamă.

Așa cum arătam mai sus, Cristian Roșca Stănescu urma să se insinueze ofițer de serviciu la Autoritatea Aeronautică pe tura când era stabilit să sosească avionul cu marfă de contrabandă și să acorde aprobarea pentru „escală tehnică de urgență”. Conform discuțiilor dintre Dumitru Popescu și Rumen Draganov, echipajul ucrainean urma să intre în țară prin punctul de frontieră Otopeni și să fie condus cu un microbuz închiriat la hotelul Erbașu pentru odihnă. Comandantul echipajului, însoțit de încă un membru al echipajului, se cazau formal și se întorceau cu același microbuz la aeronavă, fără să mai treacă prin punctul de frontieră, pentru a deschide avionul și a preda marfa. După descărcare, cei doi ucraineni se întorceau la hotel și reveneau dimineața cu întreg echipajul, urmând formalitățile de ieșire prin punctul de frontieră și decolând cu aeronava.

² Lt.col. Truțulescu Gheorghe, ofițer S.P.P. implicat în actul de contrabandă.

³ Negoescu Gabriel, om de afaceri care făcea legătura rețelei de contrabandă cu „grupul Dinamo”, un important grup de influență și protecție a afacerilor ilegale, nu doar cu țigări.

⁴ Jamal Al Atm, cetățean sirian implicat în numeroase operațiuni de contrabandă cu țigări, suspect de a fi fost ofițer de informații sirian cu puternice legături pe Rusia.

⁵ Colonel Suciu Ioan, comandantul bazei militare a M.Ap.N. de la Otopeni.

Pentru o mai clară înțelegere a contextului în care s-au derulat evenimentele din 16-17.04.1998 trebuie făcute câteva precizări înainte de a continua prezentarea derulării evenimentelor. Toate diversunile construite în jurul episodului Țigareta II, analizate în continuare, au avut ca element comun ocolirea sau trunchierea datelor oficiale și reale privind ilegalitatea transportului de țigări și a descărcării acestora pe Aeroportul Otopeni în seara zilei de 16.04.1998, sens în care, pentru o cât mai exactă clarificare, vom prezenta mai jos, succint, modul cum a decurs acest transport aeronaucic și cum s-au încălcat normele legale.

Avionul IL-76 și echipajul ucrainean al acestuia au fost angajați de Compania bulgară Air Sofia pentru a efectua un transport de țigări de pe Aeroportul din Atena pe Aeroportul Otopeni din București în ziua de 16.04.1998. La decolarea din Atena, documentul Cargo-Manifest al avionului ucrainean conținea datele privind transportul, respectiv 3000 de baxuri cu țigări ASSOS, în greutate de 46.200 kg. Expeditorul mărfii era firma grecească „Papastratos” SA, iar destinatar-importator firma românească SC Business Women Import-Export SRL. În mod normal și legal, documentul Cargo-Manifest cu care echipajul ucrainean a decolat din Atena ar fi trebuit ștampilat pe Otopeni pentru confirmarea finalizării transportului-exportului de țigări, dar acest lucru, care nu s-a mai petrecut, evident, ar fi însemnat înscrierea operațiunii în normele legale, fapt ce atrăgea obligațiile financiare aferente privind taxele și accizele datorate statului român de către firma importatoare.

Fapt foarte important: autoritățile române civile și militare de supraveghere și control al spațiului aerian au interceptat aeronava încă de pe teritoriul bulgar, și au primit confirmarea că este o cursă comercială civilă, care doar tranzitează spațiul aerian al României și se îndreaptă spre Suedia. Când aeronava a ajuns în spațiul aerian al României, echipajul nu a anunțat și nu a cerut dreptul de aterizare pe Otopeni pentru operațiuni comerciale, cum era normal și legal dacă era o operațiune comercială legală, ci a solicitat escală tehnică de aterizare, ca și când ar fi apărut o situație neprevăzută în timpul zborului. Motivul invocat a fost alimentarea cu combustibil și odihna echipajului înainte de a-și continua traseul către Suedia, ceea ce nu fusese sub nicio formă consemnat la decolarea din Grecia. Operațiunile de descărcare a avionului au fost evident omise în solicitarea de escală, scopul aplicării scenariului fiind tocmai acoperirea introducerii țigărilor în România.

După odihna echipajului, comandantul ucrainean a cerut dreptul de decolare cu destinația Burgas (Bulgaria), nicidecum Suedia, cum ceruse în seara anterioară. Toate aceste manevre de acoperire a actului de contrabandă au fost puse la punct prin înțelegeri anterioare de către inginerul Dumitru Popescu, patronul firmei Quick Aero-Service SRL, care a angajat transportul, și Rumen Draganov, directorul Companiei Air Sofia. Cei doi erau specialiști în acoperirea traseelor reale ale exporturilor sensibile și colaboraseră în numeroase situații anterioare, în mod predilect în tranzacții cu armament. Rolul avut de inginerul Roșca Stănescu Cristian, racolat și manipulat de fostul său coleg, inginerul Dumitru Popescu, de a se insinua ofițer de serviciu pe Autoritatea Aeronautică Română în ziua transportului ilegal, a fost acela de a acorda dreptul de escală tehnică la cererea echipajului ucrainean, atribuție ce îi revenea în postura avută, și de a nu pune întrebări justificate despre ciudățeniile solicitărilor acestuia: alimentarea și odihna după ce abia decolase din Atena, distanța fiind mică până la București, sau schimbarea destinației de zbor după escula de seara (Suedia) până dimineața (Burgas).

De asemenea, trebuie cunoscut faptul că regimul de control vamal și de frontieră pe Aeroportul Otopeni era astfel reglementat încât după aterizarea aeronavelor pe pista unică a aeroportului, cele civile erau supuse controalelor, iar cele cu regim militar erau direcționate către baza militară al cărei comandant era colonelul Suciș Ioan, denumită și „punctul de frontieră sud“. Aici, vama și poliția de frontieră nu aveau acces decât dacă erau chemate de către comandantul unității militare. Dacă persoanele sosite cu aeronavele cu regim militar ieșeau din unitate, trebuiau să treacă prin punctul de frontieră, fapt care s-a și petrecut după gararea avionului IL-76 în perimetrul bazei militare.

Regimul special de care beneficia baza militară permitea, după cum s-a dovedit, și anumite „suntări“ ale punctului de frontieră, poliția mizând pe rigoarea și seriozitatea specifică militarilor. Ca urmare, la revenirea comandantului aeronavei și a unui subaltern de la hotelul unde a fost cazat echipajul ucrainian, aduși de Dumitru Popescu, s-a încălcat legea, intrarea în unitatea militară făcându-se pe poarta dinspre șoseaua București-Ploiești, ocolind punctul de frontieră. Același procedeu ilegal s-a folosit și la plecarea spre hotel după descărcarea țișărilor, pentru ca echipajul să se prezinte integral la punctul de frontieră înainte de decolare, ca și cum toți membrii s-au odihnit pe timpul nopții, acoperind astfel operațiunea de contabandă. În plus, așa cum arătam, avionul IL-76 a primit autorizarea de intrare în spațiul aerian al

României ca avion civil, pentru survol și apoi escală tehnică, ceea ce presupunea gararea în zona civilă a aeroportului. Schimbarea destinației și concomitent a regimului vamal și de frontieră a fost făcută prin ordinul comandantului adjunct al aeroportului, Valentin Vasilescu. Fost pilot militar, colaborând foarte des cu baza militară de unde plecau sau soseau transporturi cu echipamente speciale în cadrul operațiunilor de export-import ale Regiei Autonome Romtehnica a Ministerului Apărării Naționale, ori ale Regiei Autonome Romarm a Ministerului Economiei, Vasilescu a mers „pe mână” colonelului Suciu, fără să ceară explicații și detalii. Poate a considerat că este vorba de o operațiune de rutină din categoria celor derulate în mod curent, însă „atenția” de 2000 de dolari oferită ulterior de către colonelul Suciu (recunoscută în cadrul anchetei de către Vasilescu) ar fi trebuit să-i ridice mari semne de întrebare.

Toată această „regie” s-a derulat întocmai după cum fusese stabilită în data de 15.04.1998 în biroul colonelului Suciu Ioan, la discuție participând, în afara gazdei, colonelul Truțulescu Gheorghe, Dumitru Popescu și Negoescu Gabriel. Noi nu am știut despre întâlnire și participanți, însă am aflat detaliile legate de procedurile descrise mai sus din discuția telefonică a lui Dumitru Popescu cu Rumen Draganov. În plus, după întâlnirea din 15.04, Dumitru Popescu l-a informat telefonic pe Marian Chiață⁶ că avionul va fi încărcat la Atena în dimineața de 16.04.1998 și va ateriza pe Otopeni în seara aceleiași zile în jurul orei 21.00. De asemenea, în seara transportului, după ce a fost informat că avionul a decolat de pe aeroportul din Atena, Popescu l-a sunat și informat pe un anume Jamal. Era prima dată când auzeam acest nume și nu știam cine este, deși ulterior aveam să aflăm că fusese implicat în nenumărate acte de contrabandă cu țigări, unele chiar aflate în curs de anchetă la data evenimentelor.

Ca să nu ne mai surprindă vreo schimbare a orei sau locului aterizării, cum se petrecuse în duminica Floriilor, joi 16 aprilie m-am dus personal la aeroport în jurul orei 22.00 și, împreună cu ofițerii din tura de serviciu de la poliția de frontieră, am asistat din locația lor, cu vedere panoramică spre pistă, la ultimele aterizări ale aeronavelor de pasageri. Nu au pus întrebări, dar simțeam curiozitatea normală a polițiștilor. Discutam banalități și, printre acestea, întreb dacă mai aterizează ceva. Șeful de tură se uită pe lista de aterizări și-mi răspunde că doar British-ul, cursa de Londra mai trebuie să

⁶ Marian Chiață, stabilit ulterior ca fiind un membru important al rețelei româno-siriene de contrabandă cu țigări, administrator al firmei Business Women SRL, cu multiple legături în zona SRI.

apară. Pentru a fi mai sigur, o sună și pe o funcționară de la turnul de control, care confirmă că avionul britanic este ultima cursă în seara respectivă. După câteva minute, aterizează cursa de Londra (cred că era un avion Boeing 707) și privind cum frânează avionul și apoi virează la sol pentru a pregăti debarcarea pasagerilor, ne trezim cu un zgomot puternic însoțit de vibrații ale geamurilor și la foarte scurt timp pe pistă aterizează o adevărată fortareată, pe lângă care avionul de pasageri britanic părea o jucărie. Ofițerul de serviciu se uită uimit către mine și urmărind cum imediat după aterizare „balena zburătoare”, un IL-76, se îndreaptă către baza militară pe breteaua care face legătura cu pista, realizează că eu asta așteptam și spune aproape ofînd ceva de genul: „Să vă ajute Dumnezeu, noi acolo nu avem ce face!”

I-am mulțumit polițistului pentru că mi-a ținut companie, l-am sunat pe colonelul Apolzan, adjunctul generalului Bădescu, și am raportat scurt: „A aterizat”, după care am plecat la unitate. Conducerea direcției a transmis confirmarea aterizării către direcția de filaj care a intrat în dispozitiv în jurul bazei militare, în afara ei, nu cum, tendențios, s-au vehiculat acuze și diversuni, conform cărora SRI a intrat în perimetrul bazei militare încălcând consemnul, dar aceste aspecte le vom detalia mai jos. Echipetele de filaj au intrat în acțiune, confruntându-se cu greutăți deosebite. Pentru a putea face o observare directă a ceea ce se petrecea în apropierea bazei militare, ofițerii de filaj s-au târât precum indienii din filmele holywoodiene, pe burtă, și au stat așa ore întregi, într-o noapte rece, chiar friguroasă. Lt. col. Truțulescu, îmbrăcat în uniformă de ofițer SPP și conducând autoturismul marca Nissan nr. B-18-NDL (mașina sa personală, fapt ce ne-a ajutat să-l identificăm ulterior), a făcut „o periere” a șoselei București-Ploiești în zona bazei militare, încercând o operațiune de contrafilaj. Astfel, a observat un autoturism ARO parcat pe marginea drumului și a devenit suspicios. Cei din autoturism, bărbat și femeie, în realitate ofițeri de filaj ai SRI, au improvizat o scenă de îndrăgostiți. Truțulescu le-a cerut însă autoritar să părăsească zona, dar a rămas în continuare bănuitor. Preventiv, a hotărât, împreună cu col. Suciu Ioan, ca tirurile care intraseră în unitate pe poarta principală dinspre șoseaua București-Ploiești să iasă, după încărcarea cu țigări, pe poarta din spate a unității, spre câmp, unde nici nu era drum amenajat

Microbuzul închiriat de către Dumitru Popescu a dus echipajul la hotel și s-a întors la ora 0.45 la unitatea militară cu comandantul aeronavei și încă un ucrainean din echipaj, pentru a deschide avionul și a livra țigările, conform planului. Filorii nu aveau în câmpul vizual avionul și mașinile de transport,

astfel că după ce a trecut mult timp și persoanele necunoscute în acel moment, dar sosite cu diverse autoturisme în zona unității militare chiar înainte de aterizarea avionului, începuseră să plece, ne-am dat seama că avem o problemă, pentru că tirurile nu mai ieșeau din unitatea militară. Neavând un mijloc de comunicare asupra sa, un tânăr ofițer de filaj, plasat în zona podului Otopeni, a raportat spre dimineața, când echipele de filori s-au repliat, faptul că trei tiruri, ale căror numere le notase meticolos au trecut pe lângă el (între 2 și 3 noaptea), au urcat pe pod și au luat-o către Mogoșoaia. Oricum, era tardiv să mai poată fi reperate, trecuseră câteva ore. Conducerea direcției de filaj a mobilizat întreaga unitate și a dat ordin de „scotocire” pe toata raza Capitalei cu misiunea de a localiza autoturismele care veniseră la baza militară în seara precedentă. Au fost angrenate zeci de echipaje de filaj și, după un timp, o echipă raportează că are în față autoturismul Mercedes B-25-CRM (avea să se stabilească și proprietarul acestuia, Negoescu Gabriel, necunoscut la acel moment, însă ulterior identificat drept un apropiat al președintelui clubului Dinamo (colonelul Buduru Petre). Negoescu „a condus” involuntar echipele de filaj la un depozit de construcții din Mogoșoaia unde erau parcate tirurile cu țigări ASSOS, toate cu timbre fiscale seria GR 0016. Deja clienții intermediari, comercianți arabi și români, începuseră să care cu dubele baxuri de țigări către diverse adrese. Toți plecau cu „coadă”, fiind plasați la adresele unde se vindeau efectiv țigările, fapt care a avut un rol important în anchetă, în obținerea de probe privind rețeaua arabă a lui Jamal Al Atm. Aceste transporturi cu furgonete, deja începute înainte de a fi depistat depozitul și de a ajunge acolo Garda Financiară și Controlul Vamal, reprezintă în realitate așa-zisa „disparație misterioasă” a circa 500 de baxuri de țigări de contrabandă. Decalajul, cauzat de eșecul temporar al filajului, a devenit un „argument forte” pentru regizorii diversiunilor de a declanșa contraatacul asupra conducerii SRI și tuturor celor ce le-au „stricat ploile”, prezentând diferența de baxuri dintre cele descărcate pe Otopeni în seara de 16.04.1998 și cele inventariate în după-amiaza zilei de 17.04.1998 ca pe o „probă solidă” privind interesele subterane ale SRI de a ascunde o parte a țigărilor.

Între timp, generalul Dumitru Bădescu a solicitat telefonic Gărzii Financiare (directorului adjunct Marius Vorniceanu) și Direcției Generale a Vămirilor (șefului controlului vamal Pavel Lascuț, directorul general Nini Săpunaru fiind plecat în delegație în străinătate) intervenția unor inspectori de gardă financiară, respectiv vamă, care să se deplaseze la o locație pentru o constatare, fără să le spună speța și locația. Inspectorii desemnați au fost

conduși la depozit de către un ofiter SRI, fiind puși în fața faptului împlinit și nevoiți să demareze verificarea legalității prezenței țigărilor în șantierul din Mogoșoaia. S-a recurs la aceasta procedură din considerente contrainformative, fiind conștienți de posibilitatea rețelei (care, evident, nu se limita doar la segmentul acesta de execuție care asigura transportul și paza țigărilor) de a acționa în sensul mușamalizării situației. În plus, era Vinerea Mare și toți funcționarii căutau să-și simplifice munca și să se retragă către case.

Așa cum intuisem, imediat după ce inspectorii de la Garda Financiară și cei de la Vamă au raportat superiorilor lor situația, sistemul de protecție al rețelei de contrabandă a început să reacționeze. Când, la propunerea SRI, s-a luat hotărârea mutării tirurilor la vama Chitila, pentru a fi sigilate și puse sub pază, un șofer de tir a fugit. A fost necesară înlocuirea sa pentru a se putea muta mașina, însă imediat un echipaj de poliție a apărut „din senin” și a încercat să întoarcă convoiul, deși în față era mașina inscripționată a Controlului Vamal cu un inspector și un ofiter SRI, iar după tiruri închidea coloana mașina Gărzii Financiare, de asemenea cu însemnele instituției și cei doi inspectori. În situația survenită, intervenția fermă a colonelului Rusan, aflat în zonă, a înmuia hotărârea bizară a polițiștilor de a bloca deplasarea convoiului. Polițiștii executau, evident, un ordin, dar nu mai înțelegeau nimic. Cine i-a trimis pe acei polițiști, eu nu am aflat, însă au fost făcute o serie de audieri și cercetări ale procurorilor și conducerii M.A.I.

Începând cu ora 14.00 a zilei de 17.04.1998, Dumitru Popescu devenise agitat și încerca în mod repetat să-i contacteze pe Truțulescu, Marian Chiață, Cristian Roșca Stănescu și Gabriel Negoescu. În seara zilei de 17.04.1998, la ora 19.15, văzând că situația se „îngroașă” (este clar că știau deja despre implicarea SRI în declanșarea cercetărilor, dar nu înțelegeau care SRI?!) colonelul Gheorghe Truțulescu, colonelul Ioan Suciu și inginerul Dumitru Popescu, după ce s-au întâlnit la biroul ultimului în str. Șoimăreștilor nr. 29, au plecat în coloană cu trei mașini (Truțulescu era însoțit de plutonierul Mina cu un autoturism cu girofar al SPP), iar Suciu și Popescu foloseau mașinile personale. Deși pe întreg parcursul deplasării au recurs la diverse manevre pentru a depista dacă sunt urmăriți, echipele de filaj au reușit să-i supravegheze discret fără să-i scape de sub observație. În apropierea pieței Regina Maria s-au întâlnit cu un bărbat venit cu un autoturism Dacia cu nr. B-19-FCD, înregistrat pe o firmă. Cei trei au mers în mașina necunoscutului și au discutat circa 45 de minute. După ce s-au despărțit, filajul a plasat „legătura” la o adresă din

apropiere, într-un bloc de pe Bulevardul Libertății nr.10, bloc M 114. Nu s-a reușit identificarea imediată a apartamentului, accesul în bloc fiind făcut cu cheie. A doua zi investigatorii au stabilit că scara respectivă a blocului este cam nelocuită însă un apartament figura ca sediu pentru 4 firme ale unui cunoscut om de afaceri, fost ofițer MAI. Cu toate acestea, nu s-a putut face identificarea persoanei care se întâlnește cu Dumitru Popescu și cei doi ofițeri. Din descrierea necunoscutului făcută de filori, care au păstrat o distanță rezonabilă, la ora 21.00, când era aproape întuneric, rezulta ca fiind un tip suplu, slăbuț la față, de înălțime medie, având părul tuns, dar lăsat peste urechi și un sacou vernil deschis. Impresia lor era că individul nu are mai mult de 35 de ani, însă ulterior s-a dovedit că aspectul fizic îl...întinerea cu aproape 20 de ani.

După câteva zile, m-a sunat unul dintre filori să-mi spună că întâmplător are în față autoturismul Dacia 1300 cu nr. B-19-FCD, însă la volan nu este „legătura“ de la piața Regina Maria. I-am cerut să urmărească mașina și șoferul. Acesta a intrat în incinta stadionului Dinamo și a urcat în clădirea de birouri cu niște costume aduse de la curățătorie. Filorul s-a strecurat după el și astfel a ajuns la ușa președintelui clubului, pe care l-a recunoscut imediat când șoferul a deschis să intre cu costumele. „Legătura” era chiar președintele clubului Dinamo, colonelul Buduru Petre. Fiind vorba de un ofițer activ al MAI, a fost informat imediat adjunctul ministrului de Interne, generalul Teodor Zaharia, care a preluat investigarea acestei probleme.

Un exemplu relevant despre sistemul de protecție al contrabandiștilor îl constituie faptul că în data de 05.08.1993, sirianul Jamal Al Atm a fost surprins la vama Giurgiu cu 182.990 USD pe care voia să-i scoată cash din țară fără să-i declare. Deși legislația prevedea în mod clar că nedeclararea sumelor peste 10.000 de dolari atrage confiscarea banilor, care se presupun a proveni din operațiuni ilegale, banii i-au fost returnați printr-o decizie a instanței în urma contestației făcute de sirian.

De asemenea, beneficiarii mărfii de contrabandă confiscată de polițiști la Constanța în 14 martie 1998 (caz prezentat în capitolul anterior) erau sirianul Jamal Al Atm și rețeaua sa de complici arabi și români, aceiași ca și în cazurile de pe Aeroportul internațional Otopeni, din 23 martie 1998 (descoperit ulterior din cercetări) și cel din 16-17 aprilie 1998 urmărit de SRI. Absolut aceeași rețea, diferite fiind persoanele nou angrenate după eșecul de la Constanța, pentru asigurarea sistemului de protecție-securizare a introducerii ilegale în țară, respectiv Dumitru Popescu, cu coloneii Truțulescu și Suciu, angajați la

propunerea lui Gabriel Negoescu, un pion al rețelei de contrabandă. Analizând *post factum* operațiunea poliției constănțene, pot afirma fără dubii că un merit important l-au avut ofițerii de la Serviciul de informații al M.A.I., așa-zisul „Doi și un sfert”. Evenimentul a bulversat rețeaua, însă în mod rapid aceasta s-a repliat și a început să acționeze pentru a-și recupera marfa și arestații, având un serios sistem de influență și protecție, cu experiențe anterioare încununate de succese. Chiar în prima parte a lunii aprilie 1998, aceeași rețea reușise să-și recapete baxurile cu ciocolată folosite pentru mascarea celor 6000 de baxuri cu țigări confiscate de polițiștii constănțeni pe 14 martie și acționau în forță pentru a recupera și țigările. În afara faptului că a fost episodic mediatizat, cazul de la Constanța avea toate perspectivele să fie mușamalizat, în pofida capturii uriașe și a probelor zdrobitoare obținute de polițiști. Într-o conferință de presă din 30 aprilie 1998, Marian Pîrjol, prefectul județului Constanța, a denunțat faptul că persoane influente, nenominalizate, au făcut presiuni pentru eliberarea din arest a lui Gherghina Adrian (n.n. omul lui Jamal Al Atm), împuternicitul firmei Bacara (n.n. importatorul containerelor cu ciocolată în care erau ascunse țigările de contrabandă). Este evident faptul că acțiunile subterane pentru mușamalizarea cazului de la Constanța au fost „aruncate în aer”, absolut întâmplător, de lovitura de la Otopeni. Noi, cei din echipa „episodului Țigareta II”, habar nu aveam despre punerea la cale a unei „noi porți de intrare” în țară cu țigări ASSOS pentru că, așa cum am arătat mai sus, nu cunoșteam nici rețeaua, nici mecanismele de eludare a legii specifice contrabandei cu țigări. Nu ne-am dat seama despre legătura cu evenimentul de la Constanța decât târziu, când procurorii au constatat că multe persoane erau implicate în ambele cazuri.

*

Acum, după analiza cronologică a tuturor evenimentelor, a informațiilor apărute pe surse (mai mult sau mai puțin deschise) despre fapte petrecute în trecut și clarificarea raporturilor existente între personajele implicate, am o viziune de ansamblu nu doar asupra Rețelei, ci a întregului „*Sistem Ocult Parazitar*” (SOP). Ceea ce am surprins noi informativ în seara de 16 aprilie 1998 pe Aeroportul Otopeni nu era o rețea, ci un grup infracțional angajat conjunctural de rețeaua propriu-zisă pentru a securiza fără surprize o activitate ilegală, în speță transportul de contrabandă, controlul ei asupra zonei Constanța (port, vamă, poliție etc.) fiind pierdut temporar. Grupul angajat pentru securizarea operației s-a încropit în jurul colonelului Truțulescu, identificat de Negoescu Gabriel ca fiind potrivit pentru organizarea transportului aerian și

securizarea intrării în țară a mărfii de contrabandă. Surprinderea și apoi „detonarea“ publică a actului de contrabandă de pe Otopeni a fost de natură să „catalizeze“ și cercetările din dosarul de la Constanța, unde, așa cum arătam anterior, presiunile de mușamalizare începuseră să dea roade. De asemenea, aceleași cercetări și anchete au scos la iveală și transportul de 1200 de baxuri cu țigari ASSOS din 23.03.1998, al aceiași rețele, primul de pe Aeroportul Otopeni „securizat“ de grupul Truțulescu-Suciu-Popescu. Negoescu Gabriel, Marian Chiață, patronul discotecii Blak & White, deținute prin firma SC Business Women SRL, sirianul Jamal Al Atm și mulți alții făceau într-adevăr parte din ceea ce putem afirma fără să greșim ca fiind una dintre cele mai importante rețele româno-siriene de contrabandă cu țigări, care controla la acea vreme o mare parte din piața autohtonă. Era una dintre acele rețele integrate Sistemului Ocult Parazitar (SOP), protejate de acesta.

Unii dintre protagoniști au fost arestați, condamnați sau chiar... achitați în dosarele penale generate de „Țigareta II“, însă „etajele superioare“ ale SOP au rămas intacte, consolidând conceptual și faptic ceea ce numim Statul Mafiot, perfecționat, modernizat și desăvârșit ulterior în Statul Paralel, un instrument prin care Statul Român este ținut ostatic de grupuri netransparente și nelegitime.

*

Așa cum menționam la începutul prezentării episodului Țigareta II, țin să detaliez câteva aspecte legate de conducerea de atunci a Poliției de Frontieră, asupra căreia a căzut un con de umbră nefavorabil. Analizând datele rezultate din sursele mele și informațiile publice apărute (vezi articolul din ziarul *Ziua* din 25.10.1998), am ajuns la concluzia că, deși nu s-a dovedit să fi fost implicat în favorizarea actului de contrabandă, asupra generalului Medrea Iulian (adjunct al șefului poliției de frontieră) s-au făcut tatonări insistente de către colonelul Truțulescu pentru apropierea relațiilor personale. Ofițerul SPP îi sugera polițistului, cu tupeul său caracteristic, posibilitatea de a-i facilita obținerea unei funcții de consilier la Cotroceni după ieșirea la pensie a acestuia. Concomitent, Truțulescu căuta să-i impresioneze prin sistemul său relațional și pe arabii cu care abia demarase colaborarea în privința transporturilor de contrabandă pe Otopeni, respectiv în data de 23.03.1998, când grupul său a asigurat intrarea și descărcarea avionului AN 12 sosit cu 1200 de baxuri de țigări ASSOS.

Astfel, generalul Medrea Iulian a acceptat o invitație în **seara** zilei de 10.04.1998 la discoteca *Black & White* a lui Chiață Marian, întâlnirea, la care a fost prezent și sirianul Jamal Al Atm, prelungindu-se până spre dimineață.

Cum ulterior declanșării scandalului Țigareta II aspectele au apărut și public, generalul Medrea Iulian a făcut o declarație preluată de presă, prin care a încercat să se disculpe, susținând că spp-istul l-a indus în eroare, el neștiind adevărata identitate a sirianului cu care a stat la masă: „Mai am o lună până la pensie și am înnebunit să mă bag în așa ceva?”⁷ Ieșirea publică a generalului a venit și ca urmare a unor declarații date de Truțulescu în anchetă, ajunse și la unii jurnaliști.

În alte articole de presă se afirmă în mod eronat că discoteca Black & White era supravegheată de mai mult timp de filajul SRI. Nu doar că unitatea mea nu solicitase o astfel de supraveghere, noi, așa cum am subliniat mai sus, neștiind nimic despre Chiață, Truțulescu, Negoescu sau Jamal, dar nici filajul nu avea date despre aceștia, pentru că, logic, astfel i-ar fi recunoscut și identificat cu rapiditate după evenimentele din seara de 16.04.1998 și din noaptea care a urmat. Pe de altă parte, firma SC Business Women SRL administrată de Marian Chiață, beneficia indiscutabil de o anumită protecție în interiorul SRI, evident nu în direcția din care făceam eu parte și nici la nivelul directorului de atunci, Costin Georgescu.

Despre întâlnirea generalului Medrea cu Truțulescu și Jamal Al Atm au existat însă interceptări ale convorbirilor telefonice ale lui Jamal făcute de SIE și puse la dispoziția procurorilor, însă conform procedurilor legale nu puteau fi folosite ca probe, așa că ancheta nu s-a dezvoltat în această direcție. Probabil la nivelul MAI au fost făcute verificări interne despre care noi nu am luat cunoștință. Este posibil să fi fost doar o coincidență faptul că Jamal Al Atm, care în seara întâlnirii avea pașaportul reținut pentru expirarea vizei, să-l reprimească în ziua de 12.04.1998, cu viză prelungită pe șase luni. Generalul Medrea a relatat jurnaliștilor de la *Ziua* în detaliu modul cum a fost indus în eroare de Truțulescu, ocolind unele aspecte minore, relatate de Jamal pe telefonul interceptat de SIE. Oricum, așa cum am menționat, nu au rezultat date despre încercări de la nivelul conducerii Poliției de frontieră de sprijinire a contrabandiștilor, pentru a intra cu țigările după întâlnirea din 10.04.1998, intrarea prin Otopeni fiind aranjată de către col. Suciu și col. Truțulescu, astfel încât polițiștii de frontieră să fie ocoliți fără probleme.

Contextul intern și extern al atacului furibund al Sistemului Ocult Parazitar (SOP) de după de jucarea actului de contrabandă Țigareta II

⁷ Ziarul *Ziua* pag.3 din 11.05.1998

După mai mulți ani de la consumarea evenimentelor, am analizat cât mai obiectiv și detașat situația în ansamblul său, ca să identific motivațiile reale ale campaniei de contraatac diversionist și centrelor de comandă care au susținut-o. În primul rând, așa cum remarcam, nu aveam de-a face cu o primă sau singulară situație în care un transport de țigări sau alte mărfuri de contrabandă să fie interceptat de instituții ale statului și să se finalizeze cu dosare trimise în instanță și condamnări. Niciodată însă nu a existat un contraatac de asemenea manieră și anvergură și, mai ales, la asemenea nivel, direct la Președintele țării. Țigaretă II era „din alt film” și tocmai asta a surprins pe toată lumea. Lovitura dată „Sistemului Ocult Parazitar” venea dintr-o zonă aparte, care nu numai că nu avea în preocupare contrabanda cu țigări și produse destinate pieței de larg consum, dar nici nu fusese infestată de rețelele inter-instituționale de „păpușari” care se jucau de-a „uite legea-uite șpaga”. Pierderile suferite de rețele în alte cazuri de contrabandă, soldate cu capturi și dosare penale, intrau în registrul asumat al rețelilor care penetraseră puternic zona instituțiilor de impunere a legii, lăsând ofrandă câțiva executanți sacrificați temporar, dar „SOP”, format din politicieni, înalți magistrați, ofițeri și alți funcționari importanți ai statului, rămânea intact de fiecare dată.

O întreagă „cooperativă” transpartinică și transnațională. De altfel, situațiile în care succesele ofițerilor de poliție, inspectori ai Gărzii financiare sau foarte rar vameși, se materializau în prejudicii reale aduse contrabandiștilor, le putem considera nesemnificative și vizau grupuri infracționale periferice, fără protecție la nivel înalt.⁸ Atunci când capturile sau reținerile de persoane vizau rețelele cu anvergură, întreg SOP se mobiliza și rezolva problema cu maximă urgență. Marfa sau banii erau returnați după o procedură greu de închipuit pentru marea masă a oamenilor care nu au acces decât la dezvăluiri ale presei, care oricum cuprind doar o mică parte a problemicii reale, și aceea lăsată să se

⁸ Ulterior, începând cu anii 2001-2002 și în continuare, când m-am ocupat în mod metodic de criminalitatea organizată, am constatat că SOP acționa pentru direcționarea în mod subteran a instituțiilor de forță pentru a „vâna” rețelele desprinse din cele controlate și exploatate de el devenite „independente” și concurente pe teritoriul infracțional, aspect al luptei oculte pentru controlul pieței. Când am folosit cuvântul „și transnațională” am trimis la faptul că în investigarea acelei lupte oculte de pe piață am identificat și entități străine implicate în bătălie și obișnuite să sesizeze factorii politici și instituționali ai României asupra „corupției”, scopul nefiind „asanarea” mediului de afaceri, ci îndepărtarea concurenței. Cunosc din activitatea mea că procurori onești au depistat numeroase pătrunderi pe piața românească ale unor firme mari printr-un debut de corupție, după care, deranjate de competitori, au invocat corupția acestora. Adică, mita s-a dat, dar nu a garantat ocuparea pieței.

scurgă pe surse, în mod controlat. Astfel, facturile false și declarațiile vamale, de asemenea cu conținut fals privind prețuri, cantități, destinatari etc., erau considerate greșeli banale în înscrisuri și contrabandiștii veneau cu avocați și alte documente, preluau marfa și, în cel mai rău caz, o scoteau din țară.

Imediat după episodul Țigareta II s-a declanșat un atac concertat la acea parte din instituții și la unele persoane din cadrul acestora, foarte probabil suspectate ca având roluri importante într-o *operațiune specială* (inexistentă) care ar fi vizat distrugerea SOP.

Așadar, analizând „la rece” cronologia și intervalul relativ scurt de timp în care s-au petrecut anumite evenimente, precum și reacția furibundă a SOP, am o anumită perspectivă de ansamblu a situației. Loviturile succesive primite de aceeași rețea la interval de o lună, chiar dacă schimbase „poarta de intrare” în țară de la Constanța la Otopeni și dispozitivul de securizare a transportului mărfii de contrabandă, au generat o adevărată panică a SOP, care nu a interpretat situația ca rezultat al unor coincidențe fără o legătură premeditată, ci ca pe un asalt programat dintr-un centru unic de comandă. Ca urmare, atacul la Președinte, defăimarea și decredibilizarea acestuia, nu s-au declanșat pentru pierderea a 3000 de baxuri de țigări de către o rețea care contractase alte câteva zeci de mii și pe care le introducea în tranșe în România, ci pentru prevenirea destrucurării unui sistem ocult transfrontalier construit cu „arhitecți pro-est”, ca să fim rezervați în exprimare, Sistem care stăpânea țara de aproape zece ani. Acest Sistem a regizat și declanșat atacul concertat, apreciind în mod eronat, cum am arătat și mai sus, că succesiunea capturilor de țigări de la Constanța și Otopeni reprezintă preambulul unui atac și mai devastator al instituțiilor de forță, prin cei loiali Președintelui, și în alte domenii precum afacerile cu produse petroliere, la fel de oneros derulate și conduse de către personaje care interferau strâns cu cele din domeniul rețelelor de țigări.

Pe de altă parte, la nivelul societății a existat o explozie de entuziasm a cetățenilor onești, inclusiv a ofițerilor de informații, poliție, armată, sătui de corupție și fărădelegi nesancționate. Puțini dintre cei care s-au exprimat și pronunțat pe această speță, Țigareta II, au admis un fapt absolut banal, și anume că lucrurile prezentate ca fiind complicate sunt mult mai simple în realitate: cei care au produs bulversarea nu erau din SOP, iar asta demonstra că mecanismul ocult avea breșe mari, nu acaparase toată țara și instituțiile în integralitatea lor. Între timp, mai apăruse un alt „front”, mai discret pentru opinia publică, dar nu și pentru SOP, respectiv informațiile puse la dispoziția procurorilor militari de către

generalul Corneliu Grigoraș, șeful contrainformațiilor de la SIE care, prin structura pe care o comanda, monitoriza și el un segment important al rețelei respective din perspectiva competențelor specifice.

Un aspect foarte interesant privind interesul unor persoane cu acces la informații sensibile din interiorul S.R.I de a furniza date pe baza cărora instituția să poată fi atacată, chiar ridiculizată, este relevant în acest sens. La foarte scurt timp după evenimentele din 16-17.04.1998, într-o apariție televizată, un cunoscut gazetar, comentând pe marginea acțiunii de contrabandă, face referire în treacăt la un aspect pe care nu-l cunoșteau decât foarte puțini din interiorul SRI. Reproduc aproximativ: „...*penibilia ăia de la filaj au pierdut la podul Otopeni camioanele cu țigări*.” Despre eșecul operativ temporar, prezentat mai sus, nu șiau decât câteva persoane, fiind exclusă scurgerea neintenționată a unui asemenea aspect în afara instituției, într-un timp atât de scurt. La vremea respectivă ne-a surprins această scurgere de informație, trecută cu vederea de marea masă a celor ce au urmărit emisiunea, dar remarcată imediat de către cei foarte puțini care cunoșteam situația. După ce am aprofundat componenta rețelelor de contrabandă cu țigări anterioare episodului Țigareta II și conexiunile lor, inclusiv cu persoane din SRI, faptul că reputatul gazetar ne-a luat „la mișto” pe baza unor informații servite din interiorul instituției nu ne-a mai mirat, respectivul fiind un apropiat al unor controversați afaceriști cu țigări, stabiliți în țări din vestul Europei. În plus, rețeaua de contrabandă cu țigări, pe componenta românească, avea o foarte interesantă interferență cu persoane și firme foarte importante din domeniul petrolier, gestionate de oameni de afaceri puternici și complex legați de zona ex-sovietică, implicați activ chiar și în evenimentele din decembrie 1989. Asociate, în diverse materiale media, cu prelungirile afacerilor și intereselor lui Roman Abramovici⁹ în România, ceea ce confirma informațiile inițiale despre grupul estic, aceste persoane păreau să formeze un grup similar unei rezidențe. Poate că aceste interferențe nu erau decât întâmplătoare, însă, așa cum am menționat și mai sus, mecanismele de protecție și reacție care s-au declanșat au fost disproporționate în comparație cu alte situații în care contrabandiștii de țigări au avut eșecuri și au suferit pierderi. Interferențele zonei ex-sovietice nu au scăpat

⁹ Celebru oligarh rus, unul dintre cei mai puternici exponenți ai Rusiei în mediul afacerilor privat... strategice

observației Serviciilor de informații occidentale, și de aceea reacțiile publice venite din Vest nu au fost întâmplătoare sau doar de complezență.

Reacții internaționale din medii avizate

Foarte interesante și sugestive sunt anumite mesaje exprimate de personalități avizate și bine poziționate în domeniul informațiilor cu ocazia seminarului internațional organizat la Riga de Fundația „Europa-2000” în perioada 20-23.05.1998, la o lună după evenimentul „Țigareta II”. Tema seminarului a fost „Corupția și spălarea banilor – problematică, amenințări, măsuri de combatere”. Iată câteva dintre aceste expuneri, primite într-o sinteză de către directorul S.R.I. de la acea dată.

SAKO Van ITSINGA, amiral olandez în retragere, directorul filialei din Olanda a firmei de protecție „Securitas-4” :

„Contrabanda cu țigări în plan european este un fenomen foarte periculos, fiind strâns legat de principalele organizații mafiotice din Rusia. Faptul că autoritățile române au reușit să identifice nu numai o captură, dar și să identifice rețeaua din România, este categoric un succes. Însă este important să se concluzioneze cu serviciile speciale și organismele de poliție europene, pentru a se extinde cercetările și a se lichida nucleul de conducere al rețelei aflat la Moscova, rețea care acționează în toată Europa”.

RICHARD BOGE fost președinte al B.K.A.¹⁰ din Germania:

„La nivelul B.K.A. operațiunea „Țigareta II” a constituit un semnal că serviciile speciale și poliția română au început să-și facă datoria în conformitate cu angajamentele asumate pe plan european. Faptul că la declanșarea acestei operațiuni un rol important l-au jucat serviciile speciale aruncă o lumină favorabilă asupra modului în care aceste organisme cooperează în combaterea criminalității și corupției. Mediatizarea negativă a acestei operațiuni și crearea unui „scandal Țigareta II” nu trebuie să descurajeze organismele de aplicare a legii, care trebuie să-și facă datoria până la capăt. La nivelul B.K.A. există opinii și chiar indicii că scandalul de presă din jurul acestei operațiuni este finanțat de grupări ale crimei organizate cu baza în țări ale C.S.I., în legătură cu persoane din România”.

¹⁰ Poliția națională germană.

JAN OLANDER, ambasador suedez, consilier al șefului poliției suedeze: „Este o notă bună pentru serviciile speciale române și poliția națională că au reușit spargerea unei asemenea rețele. De asemenea, este o notă bună și pentru Președinte și pentru Guvern că au susținut organismele de aplicare a legii pentru a înfăptui justiția, indiferent de poziția persoanelor implicate”.

Faptul că acțiunea a vizat contrabanda cu țigări i s-a părut simbolic vorbitorului, deoarece acest fenomen tinde să se dinamizeze în țările vest-europene, dar să se accentueze și în cele central și est-europene. Ca urmare, ambasadorul a apreciat că autoritățile statului român au acționat „acolo unde trebuia” asupra unei afaceri de crimă organizată de mare anvergură, care reprezintă o adevărată amenințare pentru această parte a Europei.

ILIE SARCU procuror, șeful secției supraveghere penală din Procuratura Generală a Republicii Moldova :

„Pentru autoritățile moldovene ceea ce s-a întâmplat în România nu a reprezentat o noutate. În Republica Moldova acționează astfel de rețele de contrabandă cu țigări, care au conexiuni atât la Kiev și Moscova, cât și în Grecia și Turcia și chiar în statele vest-europene. Ceea ce este important este că autoritățile române au avut curajul să rupă „voalul tăcerii”, să acționeze și să aresteze persoane cu poziții importante, inclusiv din dispozitivul de securitate al Președintelui. Acest lucru înseamnă că în România există voință politică pentru combaterea fenomenului. O investigație atentă a acestor afaceri ar duce în mod sigur și la unele grupări de contrabandiști de la Chișinău”.

ROGER Van KAMP, procuror general al Belgiei: „În Belgia, afacerea „Țigăreta II” este percepută ca un început pentru organele românești de aplicare a legii, în ceea ce privește lupta efectivă cu rețelele de contrabandă internaționalizată, susținute de puternice structuri mafioate. Faptul că în această acțiune informațiile primare au fost obținute de serviciile speciale din România, care le-au pus la dispoziția poliției și parchetului, denotă că aceste servicii își respectă angajamentele europene și că s-au transformat în structuri utile democrației și statului de drept. Faptul că autoritățile române au acționat fără menajamente, arestând ofițeri superiori din S.P.P. și M.Ap.N., pune în evidență că în România s-a început în mod real campania împotriva corupției, campanie care se bucură de sprijin nemijlocit din partea Președinției și Guvernului”.

RICHARD MARCH, detectiv, inspector șef la Divizia de Combatere a Spălării Banilor din cadrul New Scotland Yard :

„Serviciile speciale și poliția română au înregistrat un adevărat succes într-o operațiune foarte dificilă atunci când nu există experiență în astfel de acțiuni. Din câte cunosc, serviciile speciale române s-au descurcat cu propriile forțe pentru a obține informații și pentru a penetra această rețea, fără a apela la baza de date și expertiza *task-force*-ului European (cu centrala la Dublin) în materie de contrabandă cu țigări”.

Inspectorul britanic mai apreciază că în acea etapă a anchetei ar fi fost bine să se apeleze la această structură, precum și la serviciul de vamă și taxe din Marea Britanie și la vama americană, care dețin informații și realizează o monitorizare complexă a contrabandei cu țigări la nivel european și mondial.

JAN WIEBINGA, olandez, membru al grupului liberal din Parlamentul European: „Campania anticorupție declanșată de Președintele României cu câțva timp în urmă, de-abia acum își dovedește eficiența și dă primele rezultate. Este important ca această descoperire a serviciilor speciale române să fie urmată de o anchetă foarte riguroasă întreprinsă de parchet și justiție, care să demonstreze că în România, organismele de aplicare a legii respectă principiile statului de drept”...

Eu am înțeles că serviciile de informații occidentale au informat rapid ministerele de Externe: „În România, SRI a dat o lovitură reală!”.

Urmare în numărul viitor

Gl. bg. (r) Nicolae Pintilei

APĂRAREA ORDINII CONSTITUȚIONALE – OBIECTIV MAJOR AL SERVICIILOR ROMÂNE DE INFORMAȚII

13. EXTREMISMUL POLITIC (III)

În numărul anterior al revistei am publicat prima parte a analizei extremismului de dreapta în România, pe etape istorice, până la Dictatura personală a regelui Carol al II-lea. În acest număr, vom continua să analizăm cum s-a manifestat această amenințare importantă la adresa ordinii constituționale până în prezent. Conform conceptului acestei analize, vom aborda evoluția fenomenului pe etape istorice, cu menționarea cauzelor/influențelor interne și externe, a reacțiilor autorităților, în primul rând a structurilor naționale de informații și siguranță/securitate.

♦ Dictatura personală a regelui Carol al II-lea era îndreptată preponderent împotriva legionarilor acuzați că au pus în pericol ordinea în stat.

Față de climatul politic, complet nefavorabil continuării oficiale a activității Gărzii de Fier – sub titulatura de Partidul Totul pentru Țară – Corneliu Zelea Codreanu a comunicat, la 21 februarie 1938, că acest partid nu mai există. A precizat că întreaga conducere a Partidului Totul pentru Țară a căzut de acord că rațiunea de existență a acestei formațiuni politice a încetat.¹

La 27 februarie 1938, a fost validată prin vot universal Noua Constituție a României, care consemna principiul monarhiei active, iar regimul politic avea caracterul monarhiei autoritare. Noul act fundamental al statului conținea unele prevederi care-i vizau direct pe legionari: dreptul de vot pentru Adunarea Deputaților era ridicat de la 21 la 30 de ani ș.a.

A doua zi, la „Casa Verde” (sediul Mișcării Legionare) are loc o „reuniune familială”, ocazie cu care, în fața comandanților legionari, C.Z. Codreanu și-a punctat programul de acțiune pentru perioada imediat următoare: deprimat fiind de noua situație politică, se va răzbuna – la momentul potrivit – pe Nicolae Iorga, Gheorghe Tătărescu, Patriarhul Miron Cristea și Al. Vaida-Voevod; „victoria” guvernului de „uniune națională” va fi urmată de izbânda Legiunii; va pleca în străinătate, unde va încerca să-i contacteze pe Hitler și

¹ Mihai Vișan, *Naționalism și antisemitism interbelic românesc*, Ed. PACO, 2003, p. 140.

Mussolini, pentru a le solicita un sprijin moral și material în favoarea prințului moștenitor Mihai și aducerii reginei Elena în țară.

La 30 martie 1938, printr-un decret-lege se înființează Consiliul de Coroană și se dizolvă partidele politice.²

Numele cel mai des utilizat al organizației era „Mișcarea Legionară” și nu „Legiunea Arhanghelului Mihail” sau „Garda de Fier”. C. Z. Codreanu are acum un nume popular în opinia publică, în rândul simpatizanților, dar și în zona Camarilei regale. Teama de accedea la putere a determinat Guvernul să ia măsuri de anihilare a „Căpitanului” legionar. Pretextul a venit curând: la 26 martie, Codreanu adresa o scrisoare lui Nicolae Iorga, acuzându-l de „necinste sufletească”. Marele istoric, care până nu demult îndemna populația românească la activități comerciale, sugera Guvernului închiderea unor librării, a cantinelor și restaurantelor legionare din București ș.a.m.d. Iritat de textul scrisorii, dar și îndemnat de Armand Călinescu, Iorga îl va deferi pe Codreanu Parchetului, acuzându-l de atac la „imunitatea ministerială”. Ca urmare, Căpitanul va fi condamnat la șase luni închisoare pentru „ultragiu adus unui ministru în timpul funcțiunii”.³

Propaganda legionară, circularele și ordinele de la Casa Verde s-au intensificat în această perioadă. Toate vizau iminenta „revoluție legionară”.

Din dispoziția lui Armand Călinescu (atunci ministru de Interne), în noaptea de 18/19 aprilie 1938, autoritățile au făcut percheziție la sediul Mișcării Legionare și la locuințele unor vârfuri legionare. Deși a fost confiscată arhiva și s-au făcut numeroase arestări, n-au fost identificate materiale care să ateste subminarea securității statului de către Legiune. Totuși, a fost inventat un nou proces împotriva lui C.Z. Codreanu, care s-a desfășurat între 23-26 mai 1938. Pe 27 mai, ora 3 dimineața, Tribunalul a decis condamnarea lui Codreanu, pentru deținerea de acte secrete interesând siguranța statului, reproducerea în public de acte secrete afectând siguranța națională, uneltire contra ordinii sociale, răzvrătire, la 10 ani muncă zilnică și 6 ani degradare civică. Motivul arestării lui C.Z. Codreanu venea dintr-o ambiție personală a regelui Carol al II-lea, dar și ca urmare a unor presiuni ale guvernelor occidentale – Anglia și în mod special Franța – care nu acceptau apropierea României de Roma și Berlin.

² *Ibidem*, pp. 143-144.

³ *Ibidem*, p. 144.

După ce, în a doua jumătate a lunii noiembrie 1938, Carol al II-lea a făcut o testare a ofertei politice oferite de Paris, Londra și Berlin, la revenirea în țară a decis să-l elimine fizic pe Codreanu. Evenimentul s-a produs în noaptea de 29/30 noiembrie, când, în timpul unui transfer de la Râmnicu Sărat la Jilava, jandarmii de escortă l-au sugrumat și, împreună cu el, pe „nicadori” (asasinii prim-ministrului I.G. Duca) și „decemviri” (legionarii care, la 16 iulie 1936, l-au asasinat pe disidentul legionar Mihai Stelescu), cadavrele fiind împușcate din spate pentru a se înscena o tentativă de evadare. În fapt, a fost o crimă de stat, o brutalitate politică instituționalizată.⁴

A doua zi după asasinatul politic din pădurea Tâncăbești, la 30 noiembrie 1938, Inspectorul General al Jandarmeriei a dat Ordinul telegrafic nr. 1.442 cu următorul conținut: *„urmarea ordinelor telegrafice cifrate nr. 251.733 și 281.853, se va proceda cu maximă energie și sumar împotriva tuturor indivizilor care se dedau la acte de violență, iar împotriva teroriștilor sancțiunea trebuie socotită de prisos. Se va trage fără milă, pentru a se menține cu orice preț ideea de ordine și autoritate”*. În zilele următoare, dat fiind imperativul ordinului, au fost arestați foarte mulți legionari, fiind depuși în închisorile din Vaslui, Dragomirna, Tismana și Miercurea Ciuc.

Regele și ministrul de Interne au contat pe demoralizarea legionarilor la aflarea știrii despre moartea Căpitanului. De teamă că vor fi uciși, mulți deținuți, între care Nae Ionescu, au semnat declarația de supunere și renunțare la orice acțiune interzisă de lege. În decembrie 1938, au fost eliberați circa 138 legionari.

În timpul ultimei sale detenții, pentru că „centrul” Legiunii era anihilat, în Banat se impune Horia Sima, profesor de filozofie și literatură, adept al „revoluției” radicale. El a lansat numeroase manifeste împotriva regelui, a atacat cu explozibil o fabrică de cherestea și sinagogi, unități de textile din Banat și Ardeal.

În decembrie 1938, Horia Sima începe pregătirile în vederea unei lovituri de stat în ianuarie 1939, moment în care ar fi urmat să fie asasinați Carol al II-lea și Armand Călinescu. Evenimentul nu s-a mai produs, complotul fiind descoperit de către organele de siguranță, iar inițiatorul acestuia, Horia Sima, a părăsit țara cu ajutorul Gestapoului, obținând azil politic în Germania.

Mișcarea Legionară se va separa în două fracțiuni: „simiști” și „codreniști”, cu concepții diferite în privința unei eventuale guvernări a țării –

⁴ *Ibidem*, pp. 145-148.

primii considerau că acest lucru trebuia să se producă imediat, iar „codreniștii” apreciau că până la guvernarea țării de către legionari trebuie să treacă o perioadă de timp, necesară unor probleme organizatorice.

Cele două „tabere” legionare se vor confrunta ideologic și strategic, atât în plan intern cât și, ulterior, în exil.⁵

Începutul anului 1939 găsea Mișcarea Legionară în derută. Primul exil legionar a început încă din decembrie 1938, iar în vara anului 1939, la Berlin, exista deja o conducere legionară colectivă, din care făcea parte și Horia Sima.

Declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial la 1 septembrie 1939 a produs panică și îngrijorare la București. Pe fondul acesta tensionat, la 21 septembrie s-a produs moartea fulgerătoare a primului ministru Armand Călinescu, în care protagonistă a fost o echipă de legionari prahoveni (un avocat, un desenator, 4 studenți, dintre care 2 la drept, unul la medicină și unul la politehnică).⁶

Moartea lui Armand Călinescu a însemnat cea mai mare pierdere pentru regimul politic creat la 10 februarie 1938. De aici înainte, regele va acționa precipitat. Chiar în ziua asasinatului îl va numi în fruntea Guvernului pe generalul Gheorghe Argeșeanu (o persoană ștearsă, dar fidelă regelui). Din ordinul acestuia, au fost executați 252 legionari, câte 3 în fiecare județ, iar asasinii premierului au fost puși în ștreang, mai mult de o săptămână, la fața locului.

Armand Călinescu, datorită intransigenței sale, a căzut victimă planului criminal elaborat la Berlin de Horia Sima în colaborare cu națiștii.⁷

Revenit din exil în septembrie 1939, atunci când a avut loc atentatul împotriva lui Armand Călinescu, Horia Sima este prins în mai 1940, împreună cu Nicolae Petrașcu și supus unui interogatoriu chiar de ministrul de Interne Mihail Ghelmegeanu. Sima și Petrașcu „colaborează” cu autoritățile și deconspiră cea mai mare parte a planurilor Mișcării Legionare, fără să omită strânsele legături ale „comitetului de comandă” al legiunii din Berlin cu unii miniștrii ai Reichului german. Ca atare, regele Carol al II-lea și ministrul de Interne Mihail Ghelmegeanu acceptă linia detensionării raporturilor cu Legiunea și adaptarea acestora la noile condiții, precum și permisiunea de revenire în țară a „centrului” legionar autoexilat în Germania.

⁵ *Ibidem*, pp. 148-150.

⁶ Detalii am prezentat la capitolul „Subminarea puterii de stat”, revista *Vitralii – Lumini și umbre* nr. 48, pp. 60-61.

⁷ Mihai Vișan, *Op. cit.*, pp. 151-153.

Ca urmare, această situație a permis pătrunderea unor elemente legionare în guvernul Gigurtu din vara anului 1940 (dr. Vasile Noveanu – ministrul Inventarului Public, Radu Budișteanu – ministrul Cultelor și Artelor, dr. Augustin Bidianu – subsecretar de stat la Finanțe).

La 25 iulie 1940, Horia Sima este primit de rege, moment în care comandantul legionar îi remite un memoriu politic al Mișcării, în care sunt consemnate pretențiile acesteia (cooperarea cu Germania, instituirea unui guvern cu adevărat „naționalist”, iar în cazul pretențiilor revizioniste maghiare punerea la dispoziția statului a Mișcării în apărarea frontierelor României).

Amputările teritoriale din vara anului 1940 au pus într-o lumină proastă figura monarhului român, iar regimul său mergea în mod inevitabil spre dezintegrare. Instalarea unui cabinet „dictatorial” era, în acele împrejurări singura opțiune a regelui. Va fi ales generalul Ion Antonescu care, numai după o zi, îl va determina pe monarh să abdice (6 septembrie 1940), datorită puternicei opoziții din armată și a forțelor politice (PNL și PNT).

O contribuție la sfârșitul regimului dictatorial al lui Carol al II-lea au avut-o și legionarii. Acționând din „culise”, după prezentarea demisiei din guvernul Gigurtu, Horia Sima s-a prezentat la Palat în ziua de 20 iulie 1940, însoțit de o delegație de legionari, pentru a i se încredința misiunea de formare a unui nou guvern, nereușind însă să ajungă la înțelegere cu Carol al II-lea. La 1 septembrie este tipărit un manifest legionar, semnat de Horia Sima, prin care se cerea regelui să abdice.

La începutul lunii septembrie, în mai multe orașe din țară, legionarii procedează la atacuri armate împotriva instituțiilor de stat și a posturilor de radio, încercând să le ocupe, însă unitățile militare au intervenit prompt.⁸

♦ Regimul Antonescian și legionarii

După abdicarea regelui Carol al II-lea, Ion Antonescu a încercat să constituie un guvern de uniune națională, cu reprezentanți din partea PNL, PNT și ai Mișcării Legionare. Din cauza intransigenței legionarilor și faptului că i-au fost propuși „oameni de mâna a doua” din partea partidelor istorice, Antonescu va decide să se folosească de legionari, „care nu fuseseră compromiși în regimul trecut”. Ca urmare, la 14 septembrie se forma noul guvern în care legionarii dețineau majoritatea posturilor, excepție făcând ministerele economice și militare, statul român fiind proclamat „stat național legionar”.

⁸ *Ibidem*, pp. 156-159.

Guvernarea legionaro-antonesciană a reprezentat un mod specific românesc de manifestare a naționalismului printr-o „românizare” susținută a instituțiilor statului și întreprinderilor economice, prin conceperea și aplicarea unei legislații cu caracter antisemit, prin intensificarea legăturilor politice și economice cu statele Axei europene. Ajunși la putere, legionarii vor adopta un comportament politic halucinant, concentrându-și atenția pe răfuiele și răzbunări politice. În acest scop, vor acționa arbitrar, „deasupra” legii, compromițându-se definitiv înaintea opiniei publice și a istoriei .

Legionarii, conduși de Horia Sima, se vor abate fundamental de la strategia și tactica politică a lui C.Z. Codreanu, încurajați de succesele Reichului.

Pe temeiul unei ambiții nemăsurate pentru deținerea puterii absolute în stat, a unei lupte surde între Sima și Antonescu, se declanșează seria atentatelor de răzbunare, în care își vor pierde viața profesorii Nicolae Iorga și Virgil Madgearu, 64 deținuți încarcerați la Jilava (foste personalități politice, militare și din sistemul de informații, între care și Mihail Moruzov). De teamă să nu i se clatine regimul, Ion Antonescu va interveni cu promptitudine pentru stoparea asasinatelor.⁹

Încă de la începutul guvernării „bicefale”, între Horia Sima și Ion Antonescu s-a desfășurat un conflict pentru hegemonie, uneori mascat, alteori deschis. Întors de la Berlin, în seara zilei de 14 ianuarie 1941, Antonescu se decide să se debaraseze de legionari. A doua zi, acesta a redactat o scrisoare adresată lui Horia Sima în termeni extrem de duri, acuzând legionarii de crime, jafuri și dezordine socială, comise după venirea la putere. Mesajul se încheia cu avertismentul că, în aceste condiții, nu mai puteau merge împreună.

La 16 ianuarie 1941, Horia Sima a organizat o întâlnire cu șefii de cuib din București, prezidată de Nicolae Petrașcu, secretarul general al Legiunii. Pe 19 ianuarie, la Facultatea de Drept din Capitală are loc o întâlnire radio difuzată, în care Vasile Iașinschi susține invincibilitatea Legiunii, iar audiența blochează discursul de câteva ori invocând în cor: „Horia Sima, vrem conducător pe Sima”.

Reacția lui Ion Antonescu a fost de a adopta o sumă de măsuri menite să-i împingă pe legionari spre noi dezordini, care să-i compromită definitiv în ochii lui Hitler și să-i ofere prilejul răfuielei demult proiectate și așteptate. În acest sens, la 18 ianuarie 1941 hotărăște desființarea comisarilor de românizare – legionarii – de pe lângă întreprinderi. De asemenea, este înlocuit generalul

⁹ *Ibidem*, pp. 173-175.

Petrovicescu de la Interne (stălpul gărzii legionare în guvern), sub pretextul că trebuia întărită ordinea și că, timp de 9 ore de la comiterea asasinatului împotriva maiorului Döring, nu întreprinsese nicio măsură.

Sub pretextul unei manifestații de negare a asasinării ofițerului german, încă din seara zilei de 20 ianuarie legionarii s-au grupat în piața Palatului, în fața coloanei fiind grupul motorizat al Legiunii, înarmat. În aceeași seară, au avut loc manifestații similare la Craiova, Caracal și Timișoara. În aceste orașe, legionarii au ocupat sediile prefecturii, poliției și telefoanelor. Practic, rebeliunea s-a declanșat în după-amiaza zilei de 20 ianuarie 1941. Scânteia care a declanșat efectiv rebeliunea a reprezentat-o nesupunerea față de ordinele de înlocuire din funcții a lui Al. Ghica – directorul general al Poliției, Constantin Maimuca – secretar de stat în Ministerul de Interne, ambii cu rol esențial în înarmarea legionarilor și acoperirea actelor lor de vandalism, și a lui Radu Mironovici – prefectul Poliției Capitalei. Aceștia s-au baricadat în instituțiile lor, împreună cu grupuri de legionari înarmați. În dimineața zilei de 21 ianuarie 1941 detașamente înarmate de legionari au ocupat Siguranța Generală, Prefectura Poliției Capitalei, Cazarma Gardienilor Publici, Ministerul Economiei Naționale, Primăria de Albastru și alte clădiri din Capitală. Concomitent, rebeliunea s-a declanșat și în țară.

În aceste circumstanțe, Ion Antonescu a hotărât să treacă la anihilarea rebeliunii apelând la Armată.¹⁰

Marea majoritate a capilor Legiunii și-au găsit adăpost temporar la Căminul german din București sau în locuințele particulare ale unor reprezentanți ai Reichului în România. Mai apoi, ei au fost transportați pe ascuns în Germania, unde au primit azil politic. Eugen Cristescu, șeful SSI, avea informații conform cărora Horia Sima, după o serie de peripeții prin țară, pe ruta București-Constanța-Sibiu-București, a trecut Dunărea pe la Giurgiu în Bulgaria, fiind ascuns în mașina lui Herman Neubacher, care se bucura de imunitate diplomatică. La Legația germană din Sofia i s-a făcut un pașaport fals, cu care a fost expeditat apoi în Germania, prin Banatul sârbesc.¹¹

Noul guvern constituit pe bază militară de Ion Antonescu la 27 ianuarie 1941 și-a fixat ca obiectiv *„lichidarea definitivă a Rebeliunii prin sancționarea*

¹⁰ Detalii privind modul în care s-a derulat și a fost anihilată rebeliunea legionară au prezentat în capitolul referitor la „Subminarea puterii de stat”, publicat în revista *Vitralii – Lumini și umbre*, nr. 48, pp. 64-66.

¹¹ Mihai Vișan, *Op. cit.*, pp. 192-193.

autorilor ei responsabili și prin reprimarea, printr-o acțiune vigilentă, a oricărei veleități de tulburare a ordinii de stat". Aceasta a însemnat manifestarea unei severități deosebite față de legionari. Mișcarea Legionară a intrat în clandestinitate, bunurile sale fiind trecute în patrimoniul statului. Poliția, Jandarmeria și SSI au angajat toate forțele de care dispuneau în urmărirea, arestarea și trimiterea în judecată a legionarilor care participaseră la rebeliune. Totodată, Antonescu a dispus analizarea asasinatelor din noiembrie 1940, toți legionarii implicați – care mai rămăseseră în țară – fiind arestați și judecați în conformitate cu gravitatea faptelor.

Într-o serie de lucrări cu caracter memorialistic se afirmă că, după rebeliunea legionară au fost arestați și judecați sute de mii de legionari. Statisticile păstrate în arhive dovedesc altceva. Spre exemplu, situația legionarilor arestați și anchetați în luna iunie a anului 1941 era, conform ANIC, fond Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, astfel: 3.099 legionari condamnați la București și 1.691 în provincie; 1.913 legionari anchetați în București și 1.670 în provincie; 307 legionari rămași arestați și nejudecați în București și 294 în provincie (dosar 334/1941, f. 182).¹²

Rebeliunea legionară împotriva lui Ion Antonescu a avut caracteristicile clasice ale unei lovituri de stat, rămasă la stadiul de tentativă.

După înfrângerea rebeliunii legionare, Secția a II-a a Marelui Stat Major al Armatei a analizat situația și a concluzionat că structurile informative/contrainformative ale statului au fost surprinse de violența evenimentelor, pe care nu le-au cunoscut și nici nu le-au anticipat. În consecință, pentru a evita pe viitor asemenea acte, au fost elaborate Instrucțiuni pentru reprimarea tulburărilor interne.¹³

♦ Până la lovitura de stat de la 23 August 1944, care a marcat sfârșitul regimului antonescian, Mișcarea Legionară – slăbită prin pierderea statutului legal, dezorganizarea pricinuită de arestări, condamnări și plecarea în străinătate a principalilor lideri – a continuat să constituie un obiectiv prioritar al structurilor informative și de siguranță ale statului român.

Ilustrativ este faptul că, la 11 decembrie 1942, Subsecretariatul de Stat pentru Poliție și Siguranță din Ministerul Afacerilor Interne a informat DGP, IGJ și SSI că, la nivelul conducerii statului s-a constatat o anumită ineficiență în

¹² *Ibidem*, p. 195.

¹³ Alin Spânu, *Istoria serviciilor de informații/contrainformații românești în perioada 1919-1945*, Ed. Demiurg, 2010, p. 511.

combaterea Mișcării Legionare, aceasta având la bază, în principal, o dispersare a forțelor și resurselor alocate. Din acest motiv s-a luat decizia de constituire a Brigăzii Speciale, în cadrul Prefecturii Poliției Capitalei, la care să concure toate mijloacele antilegionare de la DGP, IGJ și SSI. În data de 17 decembrie 1942 au fost emise Instrucțiuni Tehnice pentru funcționarea acestei noi structuri. Activitatea Brigăzii Speciale s-a făcut rapid simțită, astfel că prima dare de seamă, pentru perioada 16-23 ianuarie 1943, a reliefat că au fost furnizate 147 informații, au fost efectuate 27 percheziții și au fost arestate 26 persoane. În luna februarie, au fost promovate aproape 400 de informații, efectuate 128 percheziții și 117 arestări (55 persoane fiind trimise în lagăr, 18 deferite Curții Marțiale, două rămase în cercetare). Concluzia dării de seamă era că manifestările legionare „au pierdut din acuitatea lor pe teren”, însă existau mulți aderenți care aveau arme și materiale propagandistice la domiciliu.

În ce privește situația Comandamentului clandestin al Mișcării Legionare după înfrângerea rebeliunii s-a stabilit că primul șef al acestuia a fost preotul Vasile Boldeanu, urmat de avocatul Iosif Costea, până în noiembrie 1942, când a plecat din țară. Au urmat la conducere Grigore Baciuc – pentru organizațiile din provincie și locotenent comandor (r) Petre Lăzărescu – pentru nucleele din Capitală, însă doar cu misiunea de a menține unitatea Mișcării.

În prima parte a anului 1944, toate grupurile legionare au afișat dorința de a colabora cu Guvernul, însă analiza Brigăzii Speciale nu a exclus ca aceasta să fie o manevră pentru reducerea în intensitate a măsurilor punitive și tendința de a reorganiza Mișcarea.¹⁴

♦ După lovitura de stat de la 23 August 1944, imediat după intrarea în vigoare a Convenției de Armistițiu, la cererea insistentă a Comisiei Aliate (îndeosebi a reprezentanților URSS), Ministerul Afacerilor Interne a amplificat măsurile de reținere, triere și internare în lagăre a foștilor legionari. Declanșată oficial, prin Ordinul nr. 4.036 din 11 noiembrie 1944, noua represiune împotriva legionarilor se va intensifica după 22 decembrie, data apariției Ordinului nr. 23.987. În temeiul acestor reglementări, au fost reținuți legionari care au fost miniștri ai Guvernului legionar, au săvârșit infracțiuni necercetate, au deținut anumite funcții etc.¹⁵

¹⁴ *Ibidem*, pp. 558-560.

¹⁵ SRI, *Cartea Albă a Securității, Vol 1, Activitatea de informații și siguranță în perioada 23 august 1944 – 30 august 1948*, editată în anul 1994, pp. 74-77.

Dacă, la început, poziția autorităților române față de Mișcarea Legionară era dictată exclusiv de obligațiile asumate prin Convenția de Armistițiu, ulterior pedepsirea membrilor și simpatizanților acesteia a fost justificată și prin acțiunile inițiate de legionarii din exil, cu sprijinul celor rămași sau reveniți în țară după rebeliunea din 20-22 ianuarie 1941.

Potrivit unei statistici întocmită de DGSS, la 23 august 1944 fosta Mișcare Legionară dispunea de 32.000 de membri identificați, dintre care 1.926 erau dispăruți (858 fugiți în străinătate și 1.068 ascunși în țară), iar circa 680 se aflau în închisori.

A doua zi după lovitura de stat de la București, Horia Sima, aflat în Austria, a anunțat formarea la Viena a unui „guvern național-român”, proclamația sa fiind urmată de un apel adresat la 28 august 1944 „către țară și armată”, prin care cerea respingerea armistițiului și „organizarea rezistenței alături de trupele germane”. Apoi, a anunțat înființarea Armatei Române de Eliberare. Pentru coordonarea acțiunilor legionarilor din țară și străinătate, la 24 august 1944, se constituise la Viena un Comandament special afiliat serviciului german de informații pentru sud-estul Europei.

Conform celor stabilite de Horia Sima la 2 septembrie 1944, în noaptea de 6/7 noiembrie au revenit în România, clandestin pe calea aerului, 7 legionari, în frunte cu Nicolae Petrașcu și Andreas Schmidt, fostul conducător al Grupului Etnic German. Următorul grup a fost parașutat în noaptea de 8/9 noiembrie, apoi în noaptea de 21/22 decembrie au fost lansate în diferite zone muntoase alte 7 echipe de parașutiști alcătuite din legionari refugiați în Germania, care aveau misiunea de a organiza centre de rezistență în spatele dispozitivelor de luptă ale armatelor română și sovietică. Echipele de rezistență parașutate urmau să ia legătura prin curieri cu Comandamentul legionar din țară, spre a se pune de acord asupra obiectivelor mișcării de rezistență anticomunistă din România.¹⁶

Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne din acea perioadă, tactica fărâmițării adoptată față de Mișcarea Legionară a avut rezultatul dorit. La 10 decembrie 1945, Mișcarea Legionară era divizată în șapte grupări în interior, iar în străinătate legionarii se grupau în jurul lui Horia Sima și Constantin Papanace-Mille, ambele fracțiuni având aderenți în țară, angajați și ei în lupta pentru preluarea conducerii supreme a tuturor legionarilor.¹⁷

¹⁶ *Ibidem*, pp. 77-78.

¹⁷ *Ibidem*, p. 48.

♦ Instalarea guvernului dr. Petru Groza, la 6 martie 1945 a produs o nuanțare a atitudinii față de Mișcarea Legionară, determinată de interese politice conjuncturale. Astfel, în aprilie 1945, istoricul Petre P. Panaitescu, fost rector al Universității București în perioada statului național-legionar, a elaborat un document intitulat „Sugestii pentru o apropiere între partidul comunist și membrii fostei mișcări legionare”, în care arăta punctele comune din programele celor două mișcări. Ca urmare, la sfârșitul anului 1945, a fost încheiat, de către Teohari Georgescu (ministrul de Interne) și Nicolae Petrașcu, comandant general al legionarilor din România, un pact de neagresiune, care avea rolul unui armistițiu până la alegerile parlamentare și, evident, o încetare a acțiunilor subversive desfășurate de legionari. Această înțelegere a funcționat până la abdicarea regelui (30 decembrie 1947).¹⁸

La jumătatea lunii martie 1947 se întoarce în țară Andrei Decebal Corneliu, cu misiune din partea lui Horia Sima de a se ocupa de instruirea și protecția legionarilor tineri și de a organiza un canal de legătură între Mișcarea Legionară din România și conducătorii acesteia din străinătate.¹⁹

♦ După instalarea deplină a regimului comunist în România, la 30 decembrie 1947, Mișcarea Legionară a acționat pentru slăbirea disidențelor și refacerea coeziunii structurilor Legiunii. În acest context, Horia Sima a hotărât reorganizarea Serviciului de Informații al Mișcării Legionare (SIMLR), înființat la 22 iunie 1937, care și-a încetat activitatea pe teritoriul țării după rebeliunea legionară, transferând atribuțiile liderilor legionari din Germania, Italia și Spania. Acesta era menit să obțină date cu caracter politic, economic și militar, necesare elaborării sau corectării strategiei politice a Mișcării. Concomitent SIMLR trebuia să asigure protecția structurilor Mișcării și a membrilor acesteia.

Pe lângă culegerea de informații, se avea în vedere și înarmarea legionarilor, care, „într-o zi, vrând, nevrând, vor trebui să lupte”. Pe lângă achiziționarea de armament sau conservarea celui ascuns după rebeliunea din 20-22 ianuarie 1941, șefii rețelelor au primit sarcina de a procura hărți, de a face recunoașteri în zonele de interes și exerciții de tragere.²⁰

La începutul anului 1948, în urma unui proces de regroupare și reorganizare, favorizat de pactul de neagresiune încheiat cu comuniștii, în România existau două grupări legionare. Una mai bine conturată și cu o extindere mai mare, condusă de

¹⁸ Alin Spănu, *Op. cit.*, p. 586.

¹⁹ SRI, *Op. cit.*, p. 24.

²⁰ *Ibidem*, pp. 25-28.

Nicolae Petrașcu și alta mai restrânsă, creată de Radu Mironovici pentru a putea fi reactivați legionarii potriviți lui Horia Sima.

Contând pe un conflict armat între Uniunea Sovietică și SUA – Marea Britanie, Mișcarea Legionară a trecut la reactivarea de noi cadre și la înarmarea acestora, în speranța că, la declanșarea acestuia, să fie gata a intra în acțiune, alături de anglo-americieni.

Principală sarcină de etapă a legionarilor era culegerea de informații și transmiterea lor, prin legionarii din străinătate, SUA și Marii Britanii.

Constatându-se informativ că Mișcarea Legionară desfășoară activități periculoase Republicii Populare Române, autoritățile comuniste au hotărât ca în noaptea de 14/15 mai 1948 să se treacă la depistarea structurilor clandestine ale acestei organizații, procedându-se la descinderi, percheziții și rețineri de persoane. Cu prilejul perchezițiilor s-au găsit mari cantități de armament, muniție, material exploziv, aparate de radio emisie și recepție, material doctrinar, fișe și material informativ cu caracter politic, militar și economic, schițe ale instituțiilor publice, schițe și hărți topografice militare, centuri, uniforme și steaguri legionare.²¹

Cu toate loviturile primite, Mișcarea Legionară continuă să activeze sub comanda lui Nistor Chioreanu, ajutat de șefii regionalelor Ardeal, Banat, Moldova și șeful Corpului Studentesc Legionar. Nistor Chioreanu dă dispoziții pentru o și mai intensă activitate a tuturor legionarilor, dă ordine de înarmare în scopul opunerii unei rezistențe active în caz de război, precum și de organizare de echipe teroriste care urmau să comită atentate asupra unor fruntași ai Partidului Comunist și ai Guvernului.

În țară se conturează noi organizații legionare la București, Brașov, Cluj, Arad, Timișoara, Craiova, Iași și Constanța.

Mișcarea Legionară avea nevoie de fonduri. În acest scop, la 16 iunie 1948, o bandă legionară a dat o lovitură la Palatul CFR din Capitală, furând suma de 17 milioane lei. Jaful a fost aprobat de comandantul Nistor Chioreanu, care i-a „gratificat” pe cei care l-au comis cu titlul de „evangheliști”.

Noul Comandament era preocupat de luarea legăturii cu străinătatea pentru primirea de noi instrucțiuni, lucru care nu reușește deoarece Nistor Chioreanu și acei care trebuiau să plece în străinătate au fost arestați. Din cauza

²¹ *Direcția Regională de Securitate Ploiești, Scurt istoric al mișcării legionare..., din 10 septembrie 1949, apud CNSAS, SECURITATEA – Structuri/cadre, obiective și metode, Vol. 1, 1948-1967, Ed. Enciclopedică, 2006, pp. 277-279.*

loviturilor din ce în ce mai puternice pe care le-au primit, legionarii au încercat să organizeze fuga peste graniță pentru cadrele rămase libere și cunoscute de Securitate, unele acțiuni reușind, prin Iugoslavia.

Prin luna octombrie – noiembrie 1948, în absența cadrelor de conducere, numiții Florescu Ștefan zis Puiu, Secu Șerban și Bălănescu Gabriel, rămași nearestați, își asumă rolul de conducători ai organizației legionare din țară, fiecare dintre ei dirijând în mod independent câte o regională, sfătuindu-se numai în cazuri speciale.

Prin luna octombrie 1948, sosesc în țară curieri legionari cu misiunea de a transmite noile directive ale Comandamentului din străinătate, cu privire la organizare și spionaj și pentru a restabili legătura cu organizația legionară din țară. În luna decembrie acești curieri sunt arestați.

La sfârșitul lunii ianuarie 1949, autoritățile comuniste dau o nouă lovitură Mișcării Legionare, fiind arestați Florescu Ștefan zis Puiu, Secu Șerban, Bălănescu Gabriel și alte persoane din conducerea pe țară.

Din cercetările făcute asupra celor arestați, s-a stabilit că organizația legionară luase hotărârea de a crea un grup militar din foști legionari, prin care urmărea să procure armament și muniții. S-a mai stabilit că în Ardeal și Banat, organizațiile legionare dirijau bandele din munți, cu ajutorul cărora preconizau să inițieze acțiuni împotriva regimului.

Urmare a acestor stări de fapt, Mișcarea Legionară a rămas în continuare unul dintre obiectivele importante ale noilor structuri informative și de securitate ale statului comunist.²²

Măsurile punitive luate împotriva legionarilor prin punerea în aplicare a Ordinului nr. 5 din 15 mai 1948, Legea naționalizării din 11 iunie 1948 și Rezoluția Plenarei CC al PMR din 3-5 martie 1949 privind construcția socialistă la sate prin crearea gospodăriilor agricole colective au stimulat fenomenul de rezistență, de „fugă în munți”. Acest fenomen s-a alimentat și din hotărârea șefilor pe țară ai Mișcării Legionare de a trimite în munți pe unii dintre membrii organizației urmăriți de Siguranță, apoi de Securitate, organizând în acest scop adăposturi, depozite de armament, muniție și alimente, sisteme de legătură personală, canale de fugă peste graniță ș.a.²³

²² *Ibidem*, pp. 279-281.

²³ SRI, *Cartea Albă a Securității Vol. II*, august 1948 – iulie 1958, p. 77.

În general, nu au existat grupări de rezistență monoculare, alături de legionari luptând și foști țăraniști, militari deblocați/epurați, studenți și țărani.

Mișcarea de rezistență din munți a eșuat în final, grupările componente fiind eliminate pe rând, ultimele la începutul anilor 1960. Acest război fratricid a produs pierderi în ambele tabere, și în cea a rezistențelor, inclusiv legionari, dar și în cea a forțelor de ordine.²⁴

Legionarii din străinătate erau împărțiți în două grupări. Gruparea Horia Sima, mai mare, și gruparea lui Constantin Papanace și Ilie Gârneață.

Cel mai bun și mai puternic mijloc pe care îl dețineau legionarii din emigrație l-a constituit presa, ajungând la începutul anilor 1950 să dețină aproape 60 de ziare și reviste, cam în toate centrele importante în care se găseau.

Obiectivele presei legionare erau, în primul rând, propaganda și atacul mediatic împotriva orânduirii nou instalate în România, reliefând Mișcarea Legionară ca o luptătoare consecventă împotriva comunismului și a Uniunii Sovietice și ca singura forță capabilă de acțiuni tari împotriva acestora. În al doilea rând, îndrepta atacuri la adresa celorlalte grupări politice românești.²⁵

Câțiva ani mai târziu, în decembrie 1957, ministrul Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, avea să afirme, într-o ședință de analiză profesională cu activul de conducere al Securității: *„Dușmanii cei mai înverșunați ai socialismului și ai regimului democrat popular sunt legionarii. De aceea Comitetul Central al partidului nostru a atras în repetate rânduri atenția organelor Securității Statului asupra necesității intensificării muncii informative în rândul legionarilor. Organizație fascistă cu ideologie criminală, cu structură paramilitară și experiență în activitatea subversivă, a constituit și constituie în permanență un pericol deosebit. Cu toate loviturile primite, legionarii continuă să acționeze activ, schimbându-și încontinuu tactica și metodele de activitate. Datorită sistemului lor organizatoric, legionarii se pot ușor reconstitui în grupuri mici. Astfel, la București, Constanța și Iași au fost descoperite organizații legionare compuse din grupuri de câte 3-5 membri constituite după sistemul <<piramidă>>... La București și Suceava au fost descoperite grupuri legionare, în urma anchetării cărora s-a stabilit că, sub acoperirea calității de călugări, legionarii își ascund aderenții în mănăstiri și*

²⁴ Detalii despre Mișcarea de Rezistență Armată am prezentat la capitolul „Subminarea puterii de stat”, revista Vitralii – Lumini și umbre nr. 49, pp. 43-46.

²⁵ Sinteza a MAI, asupra presei emigrației românești, din 23 ianuarie 1953, apud CNSAS, Op. cit., pp. 298-299.

schituri... Se semnalează, de asemenea, cazuri când legionarii din închisori caută să desfășoare activitate dușmănoasă și iau măsuri pentru a-și pune la adăpost cadrele lor de conducere...”²⁶

În acest context operativ, la 17 februarie 1958, Prezidiul Marii Adunări Naționale a RPR a adoptat Decretul nr. 89 pentru instituirea unor măsuri privind asigurarea ordinii de stat, conform căruia puteau fi stabilite locuri de muncă anume destinate persoanelor care, prin faptele sau manifestările lor, primejdiesc sau încearcă să primejduiască ordinea de stat, dacă acestea nu constituie infracțiuni. În vederea aplicării Decretului nr. 89, Consiliul de Miniștri a emis Hotărârea nr. 282 din 5 martie 1958, prin care au fost stabilite categoriile de persoane ce urmau să fie internate în locurile de muncă și durata internării. Potrivit art. 1, măsura internării se putea aplica foștilor legionari care au avut funcții de la șef de garnizoană inclusiv, care la expirarea unei pedepse privative de libertate mai prezentau încă pericol pentru securitatea statului ori care, prin faptele sau manifestările lor, primejduiau sau încercau să primejduiască ordinea de stat. Durata internării oscila între 2 și 6 ani, fiind stabilită prin ordin al ministrului Afacerilor Interne.

Întrucât odată cu retragerea trupelor sovietice „s-a creat pericolul ca elemente dușmănoase să-și intensifice acțiunile contra statului”, s-a luat măsura intensificării supravegherii și urmăririi acestora, urmată de creșterea considerabilă a numărului arestărilor. Dintr-o notă-raport a M.A.I. din 24 iunie 1959 rezultă că, la 30 mai 1959, 908 legionari erau internați în locuri de muncă pe diferite termene, 463 aveau domiciliul obligatoriu și 2.400 se aflau în anchetă.²⁷

Specificul perioadei 1948-1964, îndeosebi al primilor ani, îl reprezintă faptul că supravegherea și urmărirea informativă vizau categorii întregi de persoane care din cauza antecedentelor lor erau considerate *in corpore* dușmane ale noii organizări social-politice.

Începând cu 1965 și până în 1968, în concepția, organizarea și metodele Securității au intervenit reorganizări și schimbări, unele radicale. În planul supravegherii și urmăririi informative, activitatea informativ-operativă a fost orientată și concentrată asupra persoanelor efectiv pretabile la acțiuni dușmănoase ordinii constituționale. Această orientare a condus la reducerea

²⁶ MAI, *Stenograma ședinței ce a avut loc în zilele de 2 și 3 decembrie 1957, la care au participat directorii centrali și din regiuni, șefii de servicii și raioane*, apud CNSAS, *Op. cit.*, pp. 430-431.

²⁷ SRI, *Cartea Albă a Securității, Vol III, 1958-1968*, pp. 35-37

drastică a numărului de persoane din baza de lucru cu 88,4% per total. O reducere semnificativă, de 83,52% (de la 117.297 la 19.394) s-a produs la foștii membri ai organizației legionare și ai Partidului Național Cuzist, în dosare de urmărire informativă fiind cuprinși pentru activitate legionară doar 944 persoane.²⁸

Totuși, monitorizarea activității legionarilor și a descendenților acestora a continuat să reprezinte o preocupare de bază a organelor de securitate, apreciindu-se că, prin acțiunile lor, aceștia puteau aduce atingere „valorilor materiale și spirituale ale societății românești”.

Într-o analiză întocmită în problemă pe baza datelor obținute în anul 1975, se rețineau următoarele: din cei 132.939 legionari care figurau în evidențele de securitate, 19.436 „continuau să nutrească sentimente de ură față de regimul socialist”, 1.424 dintre aceștia făcând obiectul urmăririi speciale; 210 legionari se preocupau de redactarea unor lucrări literare, memorii sau monografii în care erau inserate idei de sorginte legionară ori se manifestau ostil la adresa regimului; 424 legionari făceau propagandă împotriva orânduirii socialiste, continuau să mențină legături între ei, readuceau în discuție aspecte din activitatea legionară sau din detenție; unii continuau să dețină ilegal armament, muniții și explozibil, unele în stare de funcționare, precum și publicații „cu conținut legionar și fascist”, pentru asemenea fapte de drept comun 26 foști legionari fiind trimiși în judecată și condamnați.

Din analiza respectivă mai rezulta că grupările legionare din străinătate manifestau „preocupări sporite pentru reluarea legăturilor cu foști legionari din interior și de a trimite în țară materiale de orientare politică de dreapta, cu scopul de a instiga la activitate subversivă”.²⁹

În ultimii ani ai regimului comunist, ca urmare a mutațiilor produse în plan operativ, a acțiunilor concertate din exterior pentru subminarea și, în final, răsturnarea regimului Ceaușescu, în prim-planul acțiunilor protestatar-contestatare au apărut persoane din alte categorii socio-profesionale.

Fără a fi neglijați, foștii legionari continuau să fie monitorizați, îndeosebi cei cu capacități de influență în mediile de tineri și cu legături cu cercuri anticomuniste și antiromânești din străinătate. Relevant, în acest sens, este Planul de căutare a informațiilor pe anul 1987 întocmit de DSS/Direcția I la 14 ianuarie 1987, care cuprindea doar unele prevederi punctuale referitoare la

²⁸ SRI, *Cartea Albă a Securității Vol. IV*, 1968 1978, p. 84.

²⁹ *Ibidem*, pp. 67-69.

legionari, respectiv la capitolele privind depistarea acțiunilor clandestine și a altor aspecte cu indicii de activități subversive, a canalelor, metodelor, mijloacelor și procedeele prin care organizații sau cercuri reacționare din străinătate realizează legături ascunse cu elemente ostile din țară, a căilor de pătrundere în țară și de scoatere în exterior a unor materiale cu caracter legionaro-fascist, a deținătorilor de armament și muniție, precum și a celor care intenționează să confecționeze sau să procure asemenea materiale pentru a le folosi în scopuri ostile.³⁰

♦ După răsturnarea regimului Ceaușescu s-a produs o liberalizare bruscă a societății românești, care a permis o proliferare accentuată a anarhismului și extremismului politic, etnic și religios.

După menținerea sub control, în perioada comunistă, a tendințelor și predispozițiilor anarhice și extremiste, cu câteva refulări izolate, ele au explodat literalmente în și după decembrie 1989.

Liberalizarea bruscă a societății românești, lipsa unui cadru legislativ adecvat și criza de autoritate a instituțiilor statului la începutul tranziției spre democrație au permis o proliferare accentuată a extremismului politic de dreapta.

În plaja extremismului politic de această factură, în 1993 și 1994 s-a semnalat o intensificare a preocupărilor de reorganizare prin unificarea formațiunilor constituite, pe care membrii fondatori le considerau continuatoare ale Mișcării Legionare (Uniunea Democrat Creștină, Partidul Noua Românie Creștină și Partidul Pentru Patrie), iar, în paralel, refacerea în clandestinitate a fostelor structuri ale Gărzii de Fier. În acest proces erau implicați Comandamentul Legionar de la Madrid, Consiliul Conducător Legionar de la Freiburg, Uniunea pentru Credință și Libertate din SUA, alte grupări ale diasporei legionare din străinătate, care trimiteau sistematic emisari în România, acordând sprijin moral și material formațiunilor neo-legionare din țară.

Totodată, s-a amplificat, devenind practic incontrollabilă în condițiile reglementărilor legale de atunci, activitatea de propagandă legionară destinată schimbării imaginii publice a Mișcării Legionare, dar mai ales a îndoctrinării și atragerii tineretului. În acest scop, au fost create și folosite ca acoperire ligi, fundații și asociații cu caracter cultural, dintre care mai active erau Fundația „Bunavestire” și Asociația foștilor președinți și fruntași ai organizațiilor studențești din perioada 1919-1942. O activitate deosebită în plan

³⁰ CNSAS, *SECURITATEA ... Vol. II*, pp. 705-710.

propagandistic au desfășurat publicațiile „Gazeta de Vest” (Timișoara), „Puncte Cardinale” (Sibiu) și editurile „Gordian” și „Marineasa” din Timișoara.

Se considera atunci că toate aceste preocupări prezentau un pericol antidemocratic și anticonstituțional prin faptul că unele elemente fanatice susțineau necesitatea unui regim totalitar de tip legionar. Îngrijorător era perceput faptul că, pe fondul acțiunilor de atragere și îndoctrinare a tineretului, în mai multe localități din țară au început să se coaguleze nuclee de tineri adepți ai doctrinei legionare, care au început să aibă manifestări specifice (difuzare de înscrisuri cu conținut legionar, inscripționarea de însemne naziste și ale Gărzii de Fier în locuri publice, predispoziție la violență față de persoanele care nu le împărtășeau opiniile).³¹

La mijlocul anilor 1990 s-a trecut de la faza desfășurării cu prudență, dar și cu perseverență, a activității de tip legionar, sub acoperirea unor asociații (orientare susținută și concretizată exclusiv de reprezentanți ai generației celor mai vechi adepți ai Mișcării), la faza creării și funcționării la vedere a structurilor legionare. Au fost înființate cuiburi legionare la Sibiu („Moța și Marin”), București („Horia Sima”), Tg. Jiu, Constanța, Craiova și Brașov, structuri considerate „componente” ale Mișcării Legionare. În același scop, au fost întreprinse demersuri pentru înregistrarea legală a „Legiunii Creștine”, iar începând cu vara anului 1995 au fost organizate tabere legionare la Padina (în Bucegi), Valea Plopului (județul Prahova), Constanța etc.

Apariția structurilor de sorginte legionară și manifestările acestora au generat stări de neliniste și teamă în rândul unor categorii de persoane din țară și străinătate. Reprezentanți ai etnicilor evrei au solicitat organelor de conducere a statului român să intervină pentru stoparea reînvierii legionarismului și au inițiat acțiuni în exterior de natură să afecteze imaginea României.³²

În următorii ani, curențele de sorginte legionară au evoluat în sensul unei maturizări lente, concretizată în continuarea procesului de reorganizare și încercările repetate de omogenizare și unificare. Principala formă de exteriorizare, la care s-a recurs fără reținere, a fost discursul propagandistic, care a căpătat pe parcurs accente de negare a valorilor democrației pluraliste, a ordinii constituționale, a drepturilor și libertăților cetățenești.

³¹ Raportul de activitate al SRI pe perioada octombrie 1993 – septembrie 1994.

³² Raportul de activitate al SRI pe perioada octombrie 1994 – septembrie 1995.

Cuiburile legionare au proliferat, continuând să desfășoare activități fără autorizare legală. Activitățile derulate în cuiburi, într-o atmosferă cazonă și cu ritualuri specifice (depunerea jurământului, marșul în formație, uniforme și drapelul) au determinat treptat radicalizarea poziției unor membri.

S-a conturat, astfel, o tendință de factură extremistă, rasistă și antisemită. Preocupările de unificare a cuiburilor într-o „familie” și de desemnare a unui lider național confereau dimensiuni sporite de risc pentru siguranța națională.

Radicalismul atitudinal – și, uneori, faptic – al exponenților acestor idei s-a accentuat în continuare. La începutul anilor 2000, activități în sfera extremismului de dreapta promovau – de regulă într-o formă disimulată – peste 30 de organizații, asociații ori nuclee neînregistrate legal. Datorită precarității structurale și audienței reduse, aceste grupări au avut un statut marginal, iar activitățile lor nu au depășit stadiul unui risc potențial.

*

Întrucât prezentarea componentei extremiste a structurilor și formațiunilor politice de dreapta care au existat în România a fost destul de amplă, datorită perioadei îndelungate analizată, propunem, și de această dată, **câteva concluzii rezumative:**

1. Ideile extremiste de dreapta au început să se coaguleze în țara noastră după Primul Război Mondial, în condițiile în care în tot arealul european, pe fondul dificultăților generate de război și al dezechilibrelor sociale prost gestionate de clasele politice conducătoare, s-a conturat un curent de exacerbare a naționalismului, îndeosebi în mediile tinerilor, mai ales al studenților.

2. Un important factor extern potențator al acestui curent l-a reprezentat pentru România ascensiunea rapidă la putere a fasciilor lui Mussolini în Italia și a nazismului în Germania.

Ca factori interni favorizanți putem lua în considerare, pe de o parte, faptul că, prin Constituția din 1923, evreii care, cel puțin în Moldova dețineau pârghii importante în societate, îndeosebi în domeniul economico-financiar, au obținut acces liber la demnități publice, iar pe de altă atitudine și preocupările unor exponenți radicali ai minorității maghiare, care puneau în discuție valabilitatea Tratatului de la Trianon și inițiau acțiuni de obstrucționare a puterii de stat românești în Transilvania, Banat, Bihor etc.

3. Extremismul de dreapta este identificat în România îndeosebi cu legionarismul, generic cu Mișcarea Legionară, cu toate că sub această sintagmă

au funcționat mai multe asociații, organizații și partide, cu sau fără recunoaștere legală. (Liga Arhanghelul Mihail, Garda de Fier, Partidul Totul pentru Țară). Au existat și structuri extremiste de dreapta ale minorităților naționale, îndeosebi maghiară și germană, despre care vom face referiri la capitolul Extremismul etnic.

4. Până la sfârșitul coabitării cu A.C. Cuza, mișcarea de dreapta era doar naționalistă, după aceea a devenit extremistă, prin doctrină și mod de acțiune, deoarece își propunea realizarea obiectivelor politice și, în final, ajungerea la putere, prin folosirea forței. Din această perspectivă, distincția pe care încearcă să o facă unii memorialiști și analiști între perioada codrenistă și cea simistă nu are suport. Ambele, doctrinar și acțional, se înscriu în coordonata extremismului de dreapta.

5. De la coagularea sa, Mișcarea Legionară a intrat în atenția și preocupările specifice ale serviciilor române de informații și de securitate, mai ales în timpul regimurilor autoritare (Carol al II-lea, Antonescu, comunist).

6. Ca și Mișcarea Comunistă, și cea Legionară a primit impulsuri și sprijin extern, mai ales din partea Germaniei, până la pierderea războiului de către aceasta, și a Marii Britanii și SUA, după.

În interior, datorită ascensiunii politice înregistrate – în 1938 ajunsese a treia forță politică din stat – și în contextul relațiilor cu Germania, Carol al II-lea a încercat să se folosească de legionari, colaborare pe care avea s-o instituționalizeze Ion Antonescu în septembrie 1940, terminată însă dramatic în 20-23 ianuarie 1941.

7. Atractivitatea Mișcării Legionare din anii 1930 s-a datorat, pe de o parte, unor obiective naționaliste vizând excесе ale unor evrei și naționaliști-iredentiști maghiari și, pe de alta, unor strategii și acțiuni cu un puternic caracter populist (propensiunea creștin-ortodoxă, apelarea la simbolică facilă, organizarea de acțiuni caritabile, accentul pus pe disciplină și muncă etc).

8. Ca și extremismul de factură comunistă și cel legionar a apelat la mijloace extremist-teroriste pentru a-și impune programul politic, care s-au soldat cu victime din rândul clasei politice, autorităților publice și societății civile.

9. Ripostele autorităților la asasinate, crime, violențe excesive de factură extremist-teroristă au fost, de regulă, prompte și severe. În regimurile autoritare menționate, în unele situații nu s-a așteptat derularea procedurilor juridice pentru aplicarea sacțiunilor legale, apelându-se la lichidări fizice sub diverse

pretexte. Această strategie, la fel de nedemocratică, se încadrează la extremismul/terorismul de stat.

10. Regimurile Ion Antonescu, după rebeliunea legionară, și cel comunist au exercitat un control sever asupra legionarilor rămași în țară, nepermițându-le să se reorganizeze și să inițieze acțiuni periculoase pentru ordinea constituțională, așa cum era configurată ea.

11. În perioada post-comunistă, în contextul liberalizării bruște și necontrolate a societății românești, au fost constituite grupări neolegionare (cuiburi, asociații etc.) care au acționat pentru reinserarea Mișcării Legionare în societatea românească. Datorită prevederilor legale exprese și slabei disponibilități a românilor de a sprijini asemenea inițiative, încercările de înregistrare a unor formațiuni politice și organizații neguvernamentale de factură legionară nu s-au materializat. O perioadă, cuiburile neo-legionare au existat *de facto*, însă s-au manifestat public sporadic și preponderent pe teme ținând de neacceptarea căsătoriilor persoanelor de același sex ș.a. În țara noastră nu s-au coagulat nuclee consistente de factură neofascistă (rasiste, anti-emigrație etc.).

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

COLEGELE NOASTRE

SECVENȚE DE MEMORIE PROFESIONALĂ

Se cunoaște încă din vremuri biblice, rolul deosebit pe care îl poate avea femeia în munca de informații: legenda lui Samson și Dalila este emblematică pentru modul în care o femeie a reușit, prin farmecul și inteligența ei, să descopere că taina puterii temutului comandant inamic Samson se află în podoaba lui capilară, pe care i-o taie în timp ce îndrăgostitul doarme pe genunchii ei. Astfel, teribilul comandant își pierde toată puterea, iar Filistinii câștigă războiul. Există o bogată și foarte populară literatură cu referiri la performanțele obținute de femei în munca informativă, pe parcursul celor două Războaie mondiale, iar aceste performanțe, care au existat și la noi, au fost evocate nu o dată în revista „*Vitralii*”.

Foarte multă lume consideră în mod greșit că aceste performanțe feminine se datorează farmecului și frumuseții fizice. Incontestabil, frumusețea și grația feminină au rolul lor, dar ele nu ar valora nimic fără inteligența, proverbiala intuiție feminină și de ce nu, viclenia. O femeie este o foarte bună organizatoare, exigentă și în același timp atentă la detalii, calități „obligatorii” ale unui bun ofițer de informații.

Pe parcursul îndelungatei mele activități în contraspionaj, am avut prilejul de a colabora cu numeroase colege. Trebuie să subliniez că femeile care acționează în domeniul *intelligence*-ului sunt împărțite în două categorii distincte: femei ofițer, angajate ale Serviciului, care au pregătire specială, organizează și conduc acțiuni informative, și agente, care, sub coordonarea ofițerilor de legătură, intră direct în contact cu obiectivul, îndeplinind sarcini specifice. Sunt numeroase exemple de femei ofițer care au obținut succese remarcabile în executarea unor acțiuni speciale.

Îmi amintesc, de prin anii '960, de contribuția decisivă a unei colege în supravegherea unui diplomat străin acreditat în țara noastră, pe care l-am botezat „Somnorosul”: doamna căpitan V.B., care a condus acțiunea respectivă.

Diplomatul avea în jur de cincizeci de ani, cu experiență în diplomatie, dar mai ales în activitatea de spionaj pentru țara sa. Vorbea binișor românește și

era nelipsit de la activitățile protocolare organizate de MAE român, căutând să stabilească relații de prietenie cu salariații ministerului. Fiind deosebit de sociabil, și-a creat multe relații din diferite categorii. L-am botezat „Somnorosul”, deoarece uneori, după ce lua masa de prânz acasă, se așeza la birou începând să scrie, în timp ce sorbea o cafea adusă de menajera casei, agenta noastră „Dorina”. După ce scria mai multe pagini, „Somnorosul” începea să picotească în ciuda cafelei băute. Atunci lăsa pixul pe birou, peste paginile scrise și se retrăgea în salonul alăturat să se întindă pe canapea și să doarmă. De obicei dormea o oră, după care se întorcea la masa de scris terminând ce avea de lucru, apoi strângea foile și le pune în casa de fier.

„Dorina” nu cunoștea limba diplomatului, prin urmare nu putea stabili ce conțineau manuscrisele. S-a hotărât la nivelul conducerii serviciului să i se dea „Dorinei” un aparat de fotografiat miniatural, pentru a fotografia două-trei pagini care ar fi putut să ne dea o idee despre tematica abordată de „Somnoros”. Deși fusese instruită cum se folosește aparatul, „Dorina”, o femeie modestă și emotivă, nu a reușit să folosească corect dispozitivul. Interesul de a cunoaște conținutul paginilor era mare, iar soluția a venit din partea kolegei noastre căpitan V.B., care s-a oferit ca, sub acoperirea unei menajere prietene cu Dorina, să o viziteze în intervalul de somn al diplomatului, când putea fotocopiază materialele existente. Planul a fost aprobat cu un mic amendament: în ziua acțiunii Dorina să „amelioreze” cafeaua cu o picătură de somnifer.

Colega noastră a acționat cu hotărâre și mult aplomb, reușind să fotografieze materialele scrise în ziua respectivă apoi, dovedind un ușor spirit histrionic, l-a fotografiat și pe „Somnoros”, care sforăia pe canapea. Când se pregătea să iasă, a observat surprinsă că în ușa casei de fier erau uitate cele două chei care acționau sistemul de închidere. Speriată, „Dorina” a spus că așa ceva nu se mai întâmplase. V.B. a apreciat că solicitarea la bază a unei cutii speciale pentru luarea mulajelor ar fi luat prea mult timp, în care străinul s-ar fi putut trezi. Hotărâtă să nu rateze această neașteptată ocazie, i-a cerut „Dorinei” două bucăți mari de săpun, încercând mularea cheilor. Rezultatul nu a fost mulțumitor: săpunul era prea tare iar mulajul se distingea foarte vag. Îi dădu cele două bucăți de săpun „Dorinei”, rugând-o să le țină 2-3 minute în apă fierbinte. După acest „tratament”, suprafața săpunului a devenit mai moale și a permis obținerea mulajelor în condiții perfecte. După introducerea cheilor

înapoi în ușa casei de fier, a ambalat cu grijă cele două bucăți de săpun și, înainte de a pleca, grijulie ca orice gospodină, colega a mai aruncat o privire peste tot și a zărit ceșcuța de cafea rămasă pe birou. I-a cerut „Dorinei” să arunce imediat zațul și să-l înlocuiască cu zațul curat care mai era în ibric. Excelentă măsură de prevedere, deoarece după trezire diplomatul suspicios ar fi putut să examineze mai atent gustul zațului rămas în ceașcă.

După două ore și jumătate, „Dorina” l-a trezit pe „Somnoros”, care era deosebit de încântat că a avut un somn odihnitor, iar în ceea ce privește casa de fier, a trecut pe lângă ea și, văzând cheile, a afirmat râzând: „eu bătrân, uit tot”; a încuiat cu nonșalanță, ca și cum nu s-a întâmplat nimic și a băgat cheile în buzunar.

Materialele pe care le întocmea „Somnorosul” erau de fapt rapoarte cu informațiile pe care le obținea din cele mai variate surse, Având cheile casei de fier, l-am putut „vizita” periodic mult timp. De fapt, până la plecarea lui din țară întreaga lui activitate informativă s-a desfășurat sub totalul nostru control.

Datorită prezenței de spirit a kolegei V.B., am reușit să controlăm sistematic activitatea de spionaj a „Somnorosului” și să adoptăm cu operativitate măsurile ce se impuneau. Se poate spune că atunci, împreună cu kolega noastră, am câștigat o bătălie informativă.

Intenționăm ca în numerele viitoare să rememorăm și alte realizări ale femeilor-ofițer din serviciile noastre de informații, care și-au pus în valoare inteligența, farmecul dar și deosebita prezență de spirit.

Sunt convins că și acum femeile ofițeri de informații duc mai departe, cu pregătirea și mijloacele secolului XXI, onorabila tradiție de luptă, curaj și devotament al celor care azi sunt bunicuțe cu amintiri demne de a fi povestite.

Col. (r) Hagop Hairabetian

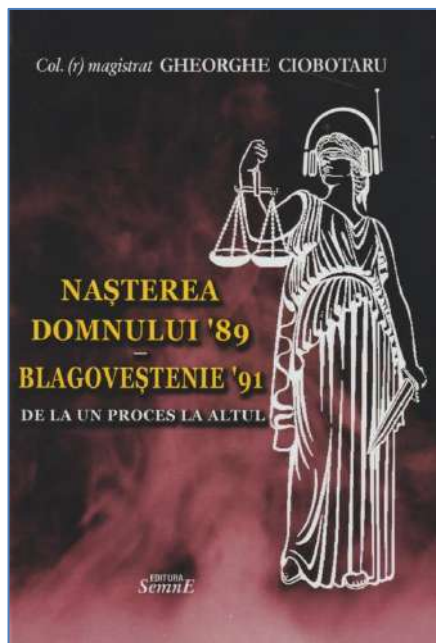
O CARTE PENTRU ISTORIA JUSTIȚIEI MILITARE POSTDECEMBRISTE

De curând a apărut la Editura Semne cartea *„Nașterea Domnului '89 – Blagoveștenie '91, de la un proces la altul”*, avându-l ca autor pe colonel (r) magistrat Gheorghe Ciobotaru, membru al ACMRR – SRI.

Absolvent al Școlii de ofițeri de informații de la Băneasa în 1968 – promoție pe care, cu deosebită considerație nostalgică, colegul și prietenul nostru a numit-o, cu ocazia întâlnirii de 50 de ani de la absolvire, la Alba Iulia, în august 2018, anul Centenarului Marii Uniri *„Promoția Semicentenarului Marii Uniri”* – precum și al Facultății de Drept, Gheorghe Ciobotaru a profesat câțiva ani în cadrul unității respective de învățământ, mai întâi la Catedra de Pregătire militară (4 ani), apoi la Catedra de Drept civil (5 ani) și apoi, după dezastruoasa modificare a curriculei școlare din vara anului 1977, la Catedra de Drept penal și procesual penal (2 ani), această din urmă „întâmplare” determinându-l, în vara anului 1979, să ceară și să obțină – nu fără dificultăți greu de surmontat – trecerea în rezervă, spre a ocupa, după un riguros examen profesional, funcția de consultant juridic la Secția Penală a Tribunalului Suprem.

Dramaticele și complexe evenimente din decembrie 1989, cu o consistentă implicare externă, soldate cu răsturnarea violentă a regimului Ceaușescu, l-au găsit pe Gheorghe Ciobotaru în postura de magistrat la Tribunalul Militar Teritorial București.

În acest context, soarta (?) a făcut să fie desemnat în compunerea completelor de judecată ale proceselor penale privind, primul, pe cei patru ofițeri de securitate din Garda personală a președintelui României Nicolae Ceaușescu, și al doilea pe membrii fostului Comitet Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Două procese grele, deosebit de complexe și cu o încărcătură politică specială, greu de gestionat profesional în condițiile unor imixțiuni evidente ale clasei politice ajunse la putere și ale unei atmosfere

publice inflamate de diversiunea *securiști-teroriști* și de rechizitoriul aberant care a stat la baza simulacrului de proces soldat cu condamnarea și executarea în manieră iacobină a soților Nicolae și Elena Ceaușescu.

Responsabilitatea magistratului Gheorghe Ciobotaru a fost cu atât mai mare cu cât a prezidat completele de judecată în ambele procese, în primul fiind desemnat direct de către președintele Tribunalului Militar Teritorial București, pe considerentul că inculpații „erau de-ai lui”, iar în al doilea, de însuși Directorul Direcției Instanțelor Militare, după recuzarea de către avocații apărării a judecătorului desemnat inițial, gl. bg. Ion Nistor.

La insistențele noastre, Gheorghe Ciobotaru a acceptat să scrie și să publice în revista *Vitralii – Lumini și umbre*, în șapte numere consecutive (44-50), o amplă analiză a modului de organizare, desfășurare și soluționare a celui de-al doilea proces, analiză care a fost urmărită cu un interes deosebit din partea cititorilor. Ecourile favorabile ne-au înlesnit, nouă și altor colegi și prieteni, demersul de a-l convinge pe colonelul (r) Gheorghe Ciobotaru să publice și în volum această analiză specială, evident cu unele completări și adăugiri.

Cartea rezultată, cu titlul „*Nașterea Domnului '89 – Blagoveștenie '91, de la un proces la altul*”, conține în plus o „*precuvântare autobiografică*” a autorului și două anexe intitulate *Addenda* și *Mixtura*, cuprinzând mesaje sau consemnări ale unor persoane implicate în cele două procese (ex. ministrul Ioan Toma, gl. col. Iulian Vlad, col. conf. univ. dr. Aurel V. David), extrase relevante din încheierile Tribunalului Militar Teritorial București în Procesul CPEx. din 1, 6, 9 noiembrie, 6 decembrie 1990 și 24 ianuarie 1991, câteva fotografii și documente privind pe colonelul (r) magistrat Gheorghe Ciobotaru, dedicații autografe onorante primite de acesta pe diverse cărți, precum și o prefață semnată de colonel (r) Ristea Priboi, de asemenea component al Promoției de ofițeri de informații 1968. Ni se pare demn de semnalat și faptul că autorul dedică, în mod explicit, această carte „*Promoției Semicentenarului Marii Uniri*”.

Lucrarea reprezintă un demers aparte al unui magistrat militar implicat în administrarea justiției într-o perioadă cu totul specială, cea a începutului tranziției spre democrație și statul de drept. Perioada analizată a fost marcată, pe de o parte, de anarhism și violență în exprimarea și susținerea opiniilor în stradă, iar pe de altă parte, de abuzurile puterii nou instalate pentru consolidarea poziției câștigate.

În acest context, Justiția – garantul constituțional al dreptății – era împinsă să instituționalizeze juridic „dreptatea” învingătorului. Meritul acestei cărți și, evident, al autorului, constă în faptul că prezintă – de pe o poziție

obiectivă, corectă – „meandrele concretului”, respectiv modul de organizare, desfășurare și soluționare, la acea vreme, a proceselor cu încărcătură politică. De la selecționarea magistraților repartizați în completele de judecată, la tentativele de control profesional al evoluției cercetării judecătorești și de direcționare a sentințelor, apelându-se, fie la stimuli pozitivi (promovare profesională și grade superioare, acordate efectiv sau doar promise, cu scadență la Sfântu’ Așteaptă), fie la amenințări, mai mult sau mai puțin manifeste și explicite, cu „degradarea” profesională ori chiar cu excluderea din sistem.

Sugestivă în acest sens este și coperta cărții, pe care Zeița Justiției este legată la ochi, dar și dotată, probabil în compensație, cu mijloace moderne de comunicare la distanță, ceea ce poate sugera „teleghidarea” acesteia.

Descrierea în detaliu a evoluției cercetării judecătorești în cele două procese, pe înțelesul tuturor, cu numeroase trimiteri la Codul Penal și la cel de Procedură Penală, precum și la jurisprudența românească, se constituie într-un veritabil studiu de caz, util pentru studenții la Drept și nu numai.

Rigoarea juridică a analizei este completată de numeroasele trimiteri la adagii latine, Gheorghe Ciobotaru fiind, cel puțin sub acest aspect, „la el acasă” datorită celor patru ani de limbă latină făcuți temeinic în liceu.

La toate acestea se adaugă componenta culturală a scriiturii sale, relevantă de deschiderea fiecărui capitol printr-un inspirat *motto*, esențializator al textului, și trimiteri pertinente la înțelepciunea universală.

Apreciem și că un plus notabil aduce textului acuratețea exprimării în limba română, autorul având, din această perspectivă, oarecare „antecedente”, în timpul cursurilor școlii de ofițeri de informații remarcându-se în rândul colegilor ca „Grăurel”, aluzie ușor detectabilă la determinarea și consecvența cu care îl evoca și promova pe marele lingvist Alexandru Graur.

În context, adăugăm o mențiune specială privind calitatea consemnărilor autobiografice, care par a avea ceva din amintirile lui Ion Creangă.

De interes pentru cititori sunt și trimiterile la subsol, bogate în informații utile, inclusiv privind reflectarea derulării celor două procese în presa vremii.

Pe lângă valențele pozitive relevate doar succint – ceea ce este inevitabil într-o prezentare de nouă apariție editorială – cartea colonelului (r) Gheorghe Ciobotaru evidențiază și alte calități esențiale ale autorului, respectiv cinstea, corectitudinea, probitatea morală, respectul pentru adevăr și dreptate, disponibilitatea pentru asumarea riscului, chiar spiritul de sacrificiu.

Contrar indicațiilor primite, direct sau pe canale mediate, judecătorul Gheorghe Ciobotaru, împreună cu membrii completelor pe care le-a prezidat, a decis să achite de orice culpabilitate pe cei patru ofițeri de securitate din Garda prezidențială, să schimbe încadrarea juridică din infracțiunea de genocid în infracțiunea de favorizare a infractorului pentru 15 inculpați în Procesul CPEx. și să decidă achitarea altor 6 inculpați. O mențiune specială se cuvine să facem pentru „coechipierul” său, Ion Panaitescu, în prezent general de brigadă (r), care s-a dovedit un foarte bun colaborator pe toată durata acestui ultim proces, încheiat printr-o sentință temerară, dar și prudentă, încununată, la recurs, de achitarea de orice penalitate a tuturor membrilor CPEx. În cele din urmă însă, din păcate, puterea politică a învins puterea judecătorească, procesul încheindu-se, în urma unui bizar și de neînțeles recurs extraordinar, cu o decizie de condamnare drastică a tuturor celor 21 de inculpați rămași în proces.

Prețul atitudinii corecte, în spiritul adevărului juridic – preț anunțat ferm înainte de începerea și ca o condiție a preluării și finalizării procesului – a fost, pentru colonelul magistrat Gheorghe Ciobotaru, părăsirea sistemului Justiției Militare după mai puțin de o lună de la pronunțarea sentinței.

Nu putem încheia această prezentare fără să consemnăm crezul magistratului militar Gheorghe Ciobotaru, exprimat, în acel context, în luna mai 1991, într-un interviu cu Emil Marinache de la revista *Palatul de Justiție*, conform căruia „puterea judecătorească nu se va putea manifesta, exprima, ca atare, atâta vreme cât structurile administrative din organizarea justiției nu vor înțelege pe deplin că nu ele, ci instanțele judecătorești, înfăptuiesc justiția, că, deci, ele nu au nici vocația de a se pronunța asupra calității hotărârilor, aceasta fiind atributul exclusiv al instanțelor de control judecătorec”.

Noi, semnatarii acestei prezentări, marcați și de subiectivismul colegialității și prieteniei cu colonelul (r) Gheorghe Ciobotaru (Ion Stoica, fost „mic comandant” al Promoției 1968, și Vasile Mălureanu, fost coleg de clasă/grupă), încheiem prin a-i adresa felicitări autorului pentru profesionalismul manifestat, verticalitatea, dârzenia, tăria de caracter și, totodată, prin a-i stimula demersul analitico-memorialistic, deoarece are și ce comunica și calitatea de a o face.

Gl. bg. (r) Ion Stoica, Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

COLȚUL MIZANTROPULUI

VREMURI CIUDATE...

Am fost impresionat de surprinzătoarea decizie a deputaților și senatorilor din Parlamentul nostru, care și-au votat, singuri și de bunăvoie, tăierea propriilor pensii speciale. Ce să mai comentăm, au crescut în ochii mei atât prin gestul în sine, cât și prin exemplul dat unor „speciali” de mare calibru, care până în prezent se fac că plouă. În viața noastră socială se întâmplă și alte lucruri frumoase, cum ar fi performanțele internaționale obținute recent de tinerii noștri liceeni, dar mass-media este avidă doar de scandaluri, iar ceea ce este frumos și meritos este trecut sub tăcere, sau primește un spațiu meschin de redus.

Din păcate a apărut, aproape în același timp, „bomba” descoperirilor oribile la multe azile de bătrâni din Voluntari și din alte părți. Termenul „descoperiri” merită aici niște ghilimele mari și apăsate, din moment ce au fost „descoperite” stări de lucruri care durau de luni, chiar ani întregi. Nici nu-mi vine să cred că în spațiul mioritic pot viețui asemenea monștri care să-și bată joc, să maltrateze și să jefuiască niște bătrâni neputincioși dați pe mâna lor pentru îngrijire. De unde au apărut aceste bestii cu chip uman? Ele sunt fără îndoială produsul cursei de îmbogățire rapidă cu orice preț și orice risc (de fapt riscurile sunt minime, dacă te-au descoperit, fugi în Italia, Grecia, Serbia și chiar în Anglia și poți să-ți devorezi în liniște milioanele furate). Desigur, la asta a contribuit și atmosfera foarte rarefiată a culturii și promovarea unui gen de subcultură înfățișată ca model de succes prin toate mass-media comerciale.

Unii înclină să creadă că societatea este bolnavă, că se dezumanizează. Poate este prea mult spus „dezumanizare”, dar fenomenele de izolare și indiferență față de omul de alături, față de suferințele aproapelui există, așa cum s-a constatat în cazurile acelor mizerabile azile, unde ce se petrecea acolo știa tot satul, de la primar și până la polițist, dar nimeni nu a mișcat un deget. Nu cred că este prea mult spus că situația pare să fi fost încurajată de o indiferență complice, desigur cu iz penal. Oricum, acele fiare care se pretind oameni trebuie să ajungă cât mai repede în spatele gratiilor și să fie uitați acolo.

*

Primul ministru ungur Viktor Orban s-a bucurat din nou de tradiționala ospitalitate românească, secondat de nelipsitul „prieten al poporului român” Laszlo Tökes, acea relicvă agățată în panoul evenimentelor din decembrie 1989. În discursul său, Viktor Orban nu a făcut nici o abatere de la obișnuita sa atitudine provocatoare la adresa țării noastre, debitând tot felul de „perle” de natură a scandaliza chiar și Uniunea Europeană.

*

De la apariția precedentului număr al revistei noastre s-a mai petrecut ceva care merită menționat, măcar așa ca amuzament. Mă refer la spaima pe care a tras-o Putin din partea devotatului său „bucătar” Evgheni Prigojin, comandantul grupului de mercenari „Wagner”. Se spune că omul s-a enervat de indiferența față de el a generalilor din preajma lui Putin și a hotărât să facă puțin „balet”, pornind un marș cu direcția Moscova, marș care a produs panică la Kremlin. A fost o mică mișcare de frondă, dar care a șifonat serios imaginea de intangibil a lui Putin și probabil i-a pus pe gânduri pe chinezi, care se tem acum că au pariat pe un perdant. Departe de a fi omul ce vrea să pară în fața lumii, Putin se dovedește a fi doar o copie palidă a comisarilor bolșevici, chiar dacă la fel de sângeros ca ei. Orchestrarea doborârii avionului lui Prigojin este doar un exemplu de dată recentă.

*

Am mai spus, trăim vremuri ciudate, departe de a fi vesele. Până și clima ne joacă feste, dovedindu-ne că povestea cu încălzirea globală era adevărată, iar spectrul secetei și al foametei își arată deja colții în multe zone ale lumii. Într-o asemenea lume nesigură, când peste tot zboară drone, unele tot mai aproape de noi, nu poți fi decât un umil mizantrop care, în taină, speră că totuși, cu ajutorul UE și umbrela NATO să putem trăi în liniște și pace.

Col. (r) Hagop Hairabetian

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

EFECTE ALE CONFLICTULUI DIN UCRAINA ASUPRA POPULAȚIEI DIN ROMÂNIA

Autorul prezintă o scurtă analiză a unora dintre implicațiile conflictului militar generat de „operațiunea militară specială” întreprinsă de către Federația Rusă pe teritoriul Republicii Ucraina, începând cu data de 24 februarie 2022, asupra populației din România. Analiza abordează trei aspecte de interes care au făcut obiectul preocupărilor de dată recentă ale autorului, în contextul apariției și manifestării conflictului militar din Ucraina, respectiv: accentuarea sentimentului rusofob în rândul populației României; efectele asupra indicatorilor de evaluare a calității vieții populației din România, privită ca areal geografic din proximitatea unei zone de conflict; impactul asupra disponibilității exercitării unor drepturi și îndatoriri constituționale de către populația tânără din România.

Considerații generale

La mai bine de 500 de zile de la debutul crizei determinate de „operațiunea militară specială” întreprinsă de Federația Rusă pe teritoriul Ucrainei, lumea încă se confruntă cu zăngănitul armelor, ca formă extremă de reafirmare a tendințelor revizioniste ale unei foste superputeri, animată de tendințe revanșarde și de redobândirea statutului deținut la nivel global până la sfârșitul secolului trecut.

La 24 februarie 2022, întreaga umanitate a fost pusă în fața unei situații inedite, dar anticipate în mediile specialiștilor în geopolitică și geosecuritate, și anume reapariția conflictului militar în spațiul estic al continentului european.

Retorica publică folosită de autoritățile de la Kremlin cu privire la acțiunea întreprinsă – „operațiune militară specială”, „război de eliberare de teritorii”, „operațiune antiteroristă” sau „război sfânt” – nu poate să ascundă caracterul *de facto* al acțiunii, respectiv un război clasic de ocupare a unor teritorii ce aparțineau unui stat independent și suveran, recunoscut la nivel internațional¹ – Ucraina – chiar dacă nu puține sunt vocile care readuc în atenție

¹ Peptan, C., Preda, A., E., *Considerations on the revisionist tendencies of the Russian Federation expressed through the „special military operation” in Ukraine*, Research and Science Today Nr 1(25)/2023, pp. 9-19.

contextul politic al înființării statului ucrainean pe teritoriul spațiului cultural al „Sfintei Rusii”.²

Dincolo de consecințele negative ale acțiunii necugetate a Federației Ruse asupra parametrilor ecuației securitare la nivel regional și global, privite strict din perspectivă politică, diplomatică și militară, relevante sunt și consecințele acesteia asupra dimensiunii securității umane în arealele geografice afectate de conflict, România aflându-se într-o situație deosebită ca urmare a vecinătății cu Ucraina, având în vedere importanța acestei dimensiuni în arhitectura conceptului de securitate.

Amplificarea sentimentului rusofob în rândul populației României

În condițiile în care toleranța și acceptarea particularităților comportamentale și culturale în relația cu mediul de interacțiune reprezintă una dintre valorile definitorii ale conceptului de securitate umană, unele studii de dată recentă³ evidențiază percepția populației din România cu privire la accentuarea rusofobiei, ca urmare a dinamicii crizei din Ucraina.

Studiul realizat⁴ relevă că, deși sentimentul rusofobiei în România își are rădăcini istorice – având drept cauză sau fiind amplificat de unele evenimente politice din secolul XX – dinamica crizei din Ucraina și reafirmarea atașamentului față de valorile lumii democratice de către elitele politice și opinia publică din România a amplificat într-o manieră determinantă curentul antirusesc în rândul populației, de natură să încurajeze limitarea/obstrucționarea/interzicerea promovării schimburilor economice și relațiile politice și diplomatice cu Federația Rusă. Astfel:

- În contextul în care procente semnificative ale respondenților, cuprinse între 63,9% (în cazul eșantionului de vârstă 18-20 ani) și 96,3% (în cazul eșantionului de vârstă 51-55 ani), au cunoștință de măsurile economice sancționatorii adoptate de comunitatea internațională asupra Federației Ruse, 64,9% dintre respondenți consideră benefice aceste măsuri, chiar dacă 40,7%

² O declarație privind învățătura „lumii ruse”. (13.03.2022). Disponibil la <https://publicorthodoxy.org/ro/2022/03/13/declaratie-privind-invatatura-lumii-ruse/> Accesat: 01.07.2023.

³ Mărcău, F., C., Peptan, C., Preda, A., E., *Considerations regarding the accentuation of russophobic attitudes in Romania, in the context of the „special military operation” undertaken by the Russian Federation in Ukraine, Romanian Review of Political Sciences and International Relations*, Vol. XX, Nr. 2/2023, pp. 67-97.

⁴ Elaborat în baza chestionarului aplicat online, la nivel național, unui număr de 1754 de participanți cu vârsta mai mare de 18 ani, în perioada 15 octombrie – 15 noiembrie 2022.

dintre respondenți sunt de părere că aceste măsuri afectează în mare și foarte mare măsură nivelul de trai al populației din România.

Având în vedere că procente ale respondenților cuprinse între 62,6% (în cazul eșantionului de vârstă 18-20 ani) și 95,6% (în cazul eșantionului de vârstă 56-60 ani) au cunoștință de măsurile de limitare/înghețare a relațiilor politice și diplomatice cu Federația Rusă, 58,3% dintre respondenți se declară de acord cu aceste măsuri, iar 43,9% dintre aceștia apreciază că izolarea Federației Ruse va conduce la rezolvarea problematichilor securitare la nivel regional și global generate de criza din Ucraina.

Un procent de 74,4% dintre respondenți declară că au cunoștință de sprijinul militar oferit Ucrainei de către unele țări din spațiul lumii democratice pentru a combate „operațiunea militară specială” întreprinsă de către Federația Rusă, opinând, totodată, că acest sprijin este necesar și oportun.

Atitudinea antirusă a populației României rezidă și în opțiunile a 71% dintre respondenți, care apreciază, în mare și foarte mare măsură, că apartenența României la NATO este de natură a-i asigura securitatea în contextul determinat de „operațiunea militară specială” întreprinsă de către Federația Rusă în Ucraina.

Pe de altă parte, se remarcă nivelul relativ redus de acceptare de către respondenți a unor măsuri adoptate de către decidenții statului ce ar putea conduce la limitarea/ obstrucționarea/ interzicerea elementelor specifice culturii rusești (literatură clasică, operă, teatru etc.) sau ale cercetării științifice care își au originea în spațiul Federației Ruse (deși astfel de conduite s-au regăsit în spațiul lumii democratice europene⁵, generând efecte contradictorii). Astfel:

În contextul în care procente ale respondenților cuprinse între 28,2% (în cazul eșantionului de vârstă 56-60 ani) și 50,0% (în cazul eșantionului de vârstă 61+ ani) au cunoștință de obstrucționarea/ interzicerea promovării elementelor specifice culturii rusești (literatură clasică, operă, teatru etc) în spațiul lumii democratice, un procent general de 59,5% dintre respondenți nu

⁵ Serhan, Y., „Why the Cultural Boycott of Russia Matters”, disponibil la <https://www.theatlantic.com/international/archive/2022/03/ukraine-russia-culture-boycott-putin/623873/>, accesat: 02.08.2023; *Police investigate after Russian Community Centre in Vancouver vandalized*, disponibil la <https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/russian-community-centre-vandalized-1.6374377>, accesat: 02.08.2023; Lebrech, N., *Breaking: Wales bans Tchaikovsky*, disponibil la <https://slippedisc.com/2022/03/breaking-wales-bans-tchaikovsky/>, accesat: 02.08.2023.

consideră benefic un astfel de demers. De asemenea, un procent de 29,3% dintre respondenți se declară de acord, în mare și în foarte mare măsură, cu menținerea/ promovarea elementelor specifice culturii ruse în spațiul lumii democratice, chiar și în contextul comportamentului agresiv al Federației Ruse asupra Ucrainei.

În condițiile în care procente ale respondenților cuprinse între 21,1% (în cazul eșantionului de vârstă 31-35 ani) și 45,7% (în cazul eșantionului de vârstă 21-25 ani) au cunoștință de limitarea/ obstrucționarea/ interzicerea promovării elementelor specifice cercetării științifice provenite din spațiului Federației Ruse în spațiul lumii democratice, un procent de 55,6% dintre respondenți nu consideră benefică această măsură, în timp ce 20,9% dintre respondenți sunt de acord.

Concluziile studiului evidențiază, *per ansamblu*, atitudinea corectă și obiectivă a respondenților, care se declară de acord cu adoptarea unor măsuri sancționatorii în plan economic, politic și diplomatic la adresa statului agresor pentru a-i diminua capacitatea operațională agresivă, însă nu îmbrățișează adoptarea aceluiași tip de măsuri la adresa valorilor culturale și științifice provenite din spațiul Federației Ruse.

Impactul conflictului din Ucraina asupra calității vieții populației din România

Deoarece calitatea vieții cetățenilor reprezintă o dimensiune fundamentală a conceptului de securitate umană, studiul prezentat⁶ evaluează influențele conflictului militar din Ucraina asupra populației României, încă din faza de debut.⁷

În realizarea acestuia s-a aplicat instrumentul de măsurare WHOQOL-BREF⁸ care a permis calcularea scorurilor majore în cele patru domenii de evaluare a calității vieții respondenților, respectiv: „Psihologic”, „Social”, „Mediu” și „Fizic”.

Relevant este faptul că, în contextul comportamentului agresiv al Federației Ruse, frica de un posibil război determinat de o ipotetică invazie a României este prezentă la un procent de 47,1% dintre respondenți, în timp ce

⁶ Mărcău, F. C., Peptan, C., et al., Analysis of the impact of the armed conflict in Ukraine on the population of Romania, în *Frontiers Public Health*, <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.964576>.

⁷ Studiul a fost elaborat în baza chestionarului aplicat la nivel național, unui număr de 1193 de participanți cu vârsta mai mare de 18 ani, în perioada 01 – 17 martie 2022.

⁸ WHOQOL User Manual, disponibil la https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77932/WHO_HIS_HSI_Rev.2012.03_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y, accesat: 01.08.2023.

38,1% dintre aceștia opinează cu privire la extinderea conflictului într-o țară ce aparține spațiului NATO. Aceste percepții sunt amplificate și de faptul că 79,6% dintre respondenți consideră că informațiile false sau trunchiate vehiculate în spațiul public cu privire la problematica conflictului pot genera panică în rândul populației din România.

Amenințarea folosirii armelor de distrugere în masă, inclusiv a celor nucleare, în dinamica conflictului, creează temeri serioase în rândul persoanelor intervievate, un procent de 30,3% dintre respondenți considerând că teritoriul Ucrainei va fi ținta unui astfel de atac, iar 24,5% dintre aceștia considerând posibil un astfel de atac asupra unor state membre NATO. În context, un procent de 57,8% dintre respondenți sunt de părere că apartenența României la NATO și prezența capabilităților militare ale alianței pe teritoriul României reprezintă garanții pentru securitatea statului.

Temerea cu privire la o potențială escaladare a conflictului este resimțită semnificativ de 66,1% dintre respondenți, care opinează că războiul declanșat de Federația Rusă le-a afectat într-o măsură semnificativă viața cotidiană.

Per ansamblu, cea mai mare medie de satisfacție dintre cele patru domenii de analiză a calității vieții persoanelor se regăsește la domeniul „Psihologic”, pentru categoria persoanelor care prezintă cea mai mică temere cu privire la un potențial viitor război dintre România și Federația Rusă ($83,62 \pm 17,48$), iar cea mai mică medie caracterizează domeniul „Mediu”, pentru categoria persoanelor care nu se simt protejate de apartenența României la structurile NATO ($61,77 \pm 20,96$).

Analiza comparativă evidențiază că în toate domeniile majore de analiză, persoanele de sex feminin prezintă un scor inferior celui înregistrat în cazul bărbaților, diferența semnificativă regăsindu-se în ceea ce privește domeniul „Fizic” (Bărbați: $75,45 \pm 17,47$, Femei: $69,16 \pm 18,10$), aspect confirmat de studiile de specialitate care explicitează particularitățile de gen în problematica impactului conflictului asupra comportamentului persoanei.

Raportat la nivelul de studii ale respondenților, se remarcă faptul că respondenții cu studii superioare prezintă o medie mai mare a scorului în trei („Psihologic”, „Social” și „Mediu”) din cele patru domenii de evidențiere a calității vieții, excepție făcând domeniul „Fizic”. Este bine cunoscut faptul că nivelul educațional reprezintă un element de siguranță care permite identificarea și evaluarea obiectivă a gradului de pericol în care se regăsește conjunctural o persoană.

În ceea ce privește mediul de rezidență, analiza comparativă evidențiază că respondenții din zona rurală prezintă scoruri superioare în toate cele patru domenii majore de analiză a calității vieții, în comparație cu participanții care locuiesc în mediul urban, maximum caracterizând domeniul „Psihologic” ($80,77 \pm 18,93$), iar minimum domeniul „Mediu” ($71,20 \pm 19,22$), fapt explicabil prin nivelul inferior de informare al populației din mediul rural comparativ cu cel al populației din mediul urban, ceea ce reduce gradul de conștientizare asupra problematichilor din societate.

Raportat la grupa de vârstă a respondenților, studiul evidențiază diferențe în cazul domeniului „Psihologic” de circa 4 pp (puncte procentuale) la categoria de vârstă < 30 ani ($76,93 \pm 20,29$), comparativ cu categoria respondenților cu vârsta > 30 de ani ($80,71 \pm 17,62$). O situație diametral opusă se regăsește la domeniul „Mediu”, grupa respondenților cu vârsta < 30 ani fiind caracterizată de un punctaj de ($72,14 \pm 18,30$), iar cea a respondenților cu vârsta > 30 de ani având punctajul de ($68,92 \pm 18,49$). Pentru celelalte domenii de analiză a calității vieții („Psihologic” și „Fizic”) nu există diferențe semnificative.

Se poate concluziona că indicii calității vieții persoanelor aflate într-un areal geografic din proximitatea unui conflict militar sunt influențați în mod semnificativ de existența și dinamica conflictului.

Impactul conflictului din Ucraina asupra exercitării unor drepturi și îndatoriri constituționale de către populația din România

Starea de frică și teamă inoculată în rândul populației din România, stat aflat în proximitatea zonei de conflict militar din Ucraina, precum și afectarea calității vieții populației reprezintă factori de influență asupra gradului de acceptabilitate a restrângerii unor drepturi și libertăți fundamentale⁹ și a disponibilității îndeplinirii anumitor îndatoriri constituționale¹⁰ în situații excepționale de către populație, așa cum rezultă din unele cercetări de dată recentă la care vom face referire.¹¹

⁹ Conform Cap. II Drepturi și libertăți, Constituția României, disponibil la <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>, accesat: 01.08.2023.

¹⁰ Conform Cap. III Îndatoriri fundamentale, Constituția României, disponibil la <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>, accesat: 01.08.2023.

¹¹ Peptan, C., Holt, A., G., Mărcău, F., C., *Influences of Recent Crises in the European Space on the Exercise of Certain Rights and Citizen Duties in Romania: A Sustainable Perspective Approach*, in *Sustainability* 2023, 15, 10741. <https://doi.org/10.3390/su151310741>

Studiul prezentat¹² are ca bază de raportare faptul că un procent de 51,2% dintre respondenți sunt de părere, în mare și în foarte mare măsură, că „operațiunea militară specială” demarată de Federația Rusă pe teritoriul Ucrainei reprezintă o acțiune premeditată ce are drept scop resetarea ordinii mondiale și, pe de altă parte, repartiția procentuală aproximativ egală în ceea ce privește opinia respondenților cu privire la posibilitatea ca actuala criză militară din Ucraina să se extindă și în alte state din proximitate, inclusiv în România; 33,01% consideră realizabilă extinderea conflictului în mare și în foarte mare măsură, în timp ce 36,62% au o părere contrară.

În acest context, un procent de 66,7% dintre respondenți și-au exprimat dezacordul cu privire la disponibilitatea acceptării restrângerii/limitării unor drepturi și libertăți fundamentale ale cetățenilor din România (dreptul la informație, la învățătură, la cultură ori la sănătate) în situații excepționale de ordin militar, iar un procent de 56,4% dintre respondenți și-au exprimat dezacordul cu privire la limitarea dreptului la muncă și protecție socială sau libertatea economică, ca urmare a suspendării activităților unor sectoare economice, în contextul analizat.

Pe de altă parte, limitarea liberei circulații a persoanelor sau a libertății întrunirilor ar fi acceptată, în mare și foarte mare măsură, doar de un procent de 18,0% dintre respondenți, un procent de 62,8% dintre aceștia exprimând păreri contrare. De asemenea, acceptarea afectării nivelului protecției sociale și a nivelului de trai decent al cetățenilor se regăsește, în mare și foarte mare măsură, la 18,3% dintre respondenți, un procent de 58,9% având păreri contrare.

În ceea ce privește gradul de disponibilitate a îndeplinirii unor îndatoriri fundamentale constituționale, circumscrise fidelității față de țară și apărării țării, în situația adoptării unor măsuri excepționale de ordin militar în eventualitatea extinderii conflictului din Ucraina, studiul evidențiază că un procent de 37,8% dintre respondenți și-au exprimat acordul, în mare și foarte mare măsură, respectiv un procent de 29,64% de exprimare a acordului respondenților, în mică și în foarte mică măsură. Pe de altă parte, în același context, doar un procent de 33,3% dintre respondenți și-ar exprima acordul, în mare și foarte mare măsură, să contribuie la apărarea țării prin participarea directă la acțiuni militare în interes național, un procent de 38,27% exprimându-și acordul în mică și în foarte mică

¹² Elaborat în baza chestionarului aplicat online, la nivel național, unui număr de 826 de participanți, cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani, în perioada 01- 15 octombrie 2022.

măsură. Reține atenția că procente similare se regăsesc și în ceea ce privește disponibilitatea respondenților de a participa la asigurarea capacității de apărare în eventualitatea participării României la un conflict armat.

De menționat este faptul că gradul de acceptabilitate a restrângerii unor drepturi și libertăți fundamentale și al disponibilității la îndeplinirea anumitor îndatoriri constituționale în situații excepționale este superior în cazul respondenților de gen masculin, comparativ cu cei de gen feminin. O situație similară se regăsește și în cazul respondenților proveniți din mediul rural, comparativ cu cei din mediul urban, respectiv al respondenților cu studii superioare, comparativ cu respondenții cu studii medii.

Se poate concluziona că populația de vârstă tânără din România (18-35 de ani) manifestă o preocupare sporită pentru prezervarea drepturilor și libertăților constituționale (dreptul la informație, la învățătură ori la cultură, dreptul la sănătate, muncă și protecție socială sau libertatea economică, libera circulație a persoanelor sau libertatea întrunirilor), și un grad redus de acceptare a restrângerii/limitării acestora, chiar și în situații excepționale de ordin militar. De asemenea, eșantionul de populație analizat manifestă un grad relativ redus de disponibilitate a îndeplinirii anumitor îndatoriri constituționale, în situații excepționale, aspect care este în concordanță cu studiile de specialitate realizate la nivel internațional.¹³

Concluzii

Conflictul din Ucraina reprezintă cea mai gravă amenințare de securitate cu care umanitatea s-a confruntat după sfârșitul celei de-a doua conflagrații mondiale. Dincolo de efectele negative produse asupra parametrilor ecuației securitare globale (într-o abordare din perspectivă militară, economică, politică sau diplomatică), conflictul produce efecte aproape incommensurabile asupra elementelor de definire a conceptului de securitate umană, calitatea vieții persoanelor afectate de conflict și modificarea comportamentului acestora reprezentând doar unele dintre fațetele acestei problematice complexe.

Col. (r.) dr. ing. Cătălin Peptan

¹³ Hobsbawm, E., *Globalizare, democrație și terorism*, Editura Cartier SRL, București, 2012, p. 37.

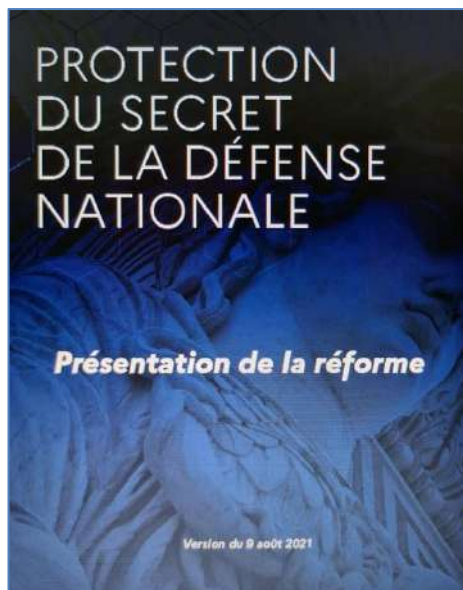
REFORMA PROTECȚIEI INFORMAȚILOR CLASIFICATE ÎN FRANȚA

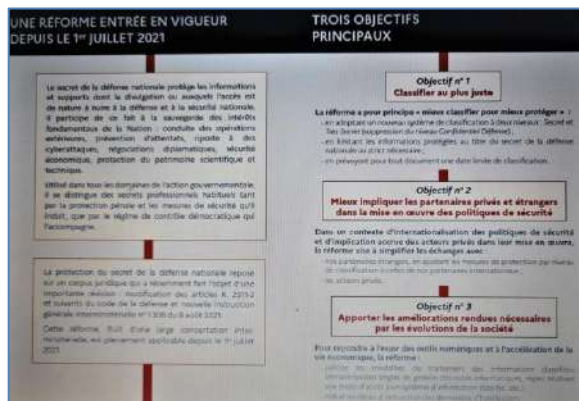
Republica Franceză acordă o atenție deosebită problematicii de securitate națională, în sensul adaptării dinamice și permanente a cadrului legislativ la cerințele definite de mediul de securitate intern și extern.

În acest context, la 1 iulie 2021 autoritățile franceze au implementat o nouă reglementare în domeniul protecției informațiilor clasificate (denumite în termenii de specialitate francezi „secrete ale apărării naționale”/ *secret de la défense nationale*), respectiv „Instrucțiunea generală interministerială nr.1300 (IGI 1300)” publicată în Monitorul Oficial al Republicii Franceze din 11 august 2021.

IGI 1300 înlocuiește Instrucțiunea interministerială anterioară adoptată în noiembrie 2011 – cum se poate remarca, nici aceasta foarte veche. În România, legislația care guvernează protecția informațiilor clasificate a fost elaborată în 2002, cu mici adaptări ulterioare, dar care nu aduc schimbări esențiale, în acord cu evoluția societății și a problematicii de securitate.

Noua instrucțiune stabilește că încadrarea unei informații ca *secret de apărare națională* se poate face numai din motive temeinic justificate, urmărindu-se limitarea informațiilor protejate la ceea ce este strict necesar. Sunt stabilite reguli pentru clasificarea și gestionarea informațiilor, precum și limite pentru termenele de clasificare. Măsurile au ca scop asigurarea unui cadru de protecție mai eficient și controlat, dar care să nu îngreuneze ci să asigure dezvoltarea schimburilor cu operatorii privați și partenerii externi.

Obiectivul general declarat de guvernul Republicii Franceze prin noua reglementare, devenit de altfel și deviză a acțiunii este: O clasificare mai bună, pentru o protecție mai bună („*mieux classer pour mieux protéger*”).

Până la adoptarea IGI 1300, în Franța protecția informațiilor clasificate avea trei niveluri de clasificare: Apărare confidențială (*Confidentiel-Défense*); Apărare secretă (*Secret*) și Apărare extrem de secretă (*Très Secret-Défense*).

Reforma realizată de IGI 1300 **reduce nivelurile de clasificare la două: Secret (*Secret*) și Foarte Secret (*Très Secret*)**. O clasificare specială « X secret » este utilizată pentru informațiile destinate unor categorii restrânse de beneficiari (mai puțin de zece). Decizia de trecere de la trei la două niveluri de clasificare a fost adoptată în 2019, stabilindu-se anul 2021 ca termen de aplicare a noii instrucțiuni.

Conform motivației de pe *site-ul* oficial al guvernului, adaptarea cadrului juridic ce reglementează protecția informațiilor clasificate a fost generată de evoluția contextului național și internațional, de progresele tehnologiei informatice, precum și de necesitatea optimizării proceselor de colaborare cu mediul privat și partenerii externi (prin această modificare este facilitat schimbul de informații clasificate cu partenerii din SUA și Marea Britanie, care au sisteme de clasificare echivalente, precum și cu NATO și UE).

Menționăm anterior că un alt obiectiv important al reformei constă în prevederea de termene limită de clasificare pentru toate documentele din această categorie. În acest sens, complementar IGI 1300, printr-un decret din 9 august 2021 a fost aprobată și o nouă instrucțiune care stabilește **condițiile de acces la arhivele clasificate**.

Codul patrimoniului din Franța prevede că arhivele publice pot fi comunicate de drept la sfârșitul unei perioade care poate varia de la 25 la 100 de ani. Această regulă este aplicabilă și arhivelor clasificate. Astfel, Codul patrimoniului stabilește că arhivele publice pot fi comunicate de drept la

sfârșitul unui termen de 50 de ani de la data înscrisului pentru documentele clasificate ca secret de apărare. Acest termen poate fi prelungit pentru documentele a căror divulgare poate prejudicia unele interese de securitate națională (ca de exemplu obiective militare și nucleare).

Cadrul normativ anterior stabilea că înainte de a fi accesată după expirarea termenelor prevăzute de lege, fiecare arhivă ce conține documente clasificate trebuie să treacă printr-o procedură de declasificare. Consiliul de stat consideră însă că arhivele clasificate pot fi accesate de solicitanți în mod automat, imediat după expirarea termenelor de clasificare. În consecință, accesul la aceste arhive nu poate fi condiționat de o procedură prealabilă de desecretizare.

Codul penal francez stabilește și o serie de restricții privind distribuirea documentelor clasificate. Astfel, noua Lege privind prevenirea actelor de terorism și informații include alinierea prevederilor codului penal cu cele ale codului patrimoniului și reformarea accesului la arhivele clasificate secrete de apărare. Accesul după 50 de ani la aceste arhive în scop de cercetare este generalizat, dar se aplică excepții de la perioada de 50 de ani pentru anumite documente considerate sensibile (acestea vor fi consultate numai după „pierderea valorii operaționale”).

Practic, conform actualelor prevederi legale, orice document clasificat nou creat trebuie să aibă un **termen de clasificare** de până la 50 de ani. În situațiile în care nu poate fi stabilit cu precizie un termen, trebuie prevăzută o dată, obligatoriu mai mică de 20 de ani, la care va fi reevaluat termenul de clasificare.

Potrivit noii instrucțiuni interministeriale, informațiile și materialele care sunt marcate ca secrete ale apărării naționale vor fi desecretizate în mod automat, fără a fi necesară o decizie de declasificare. De asemenea, declasificarea se poate produce în mod oficial printr-o decizie a emitentului.

O altă caracteristică a IGI 1300 este aceea că **vizează îmbunătățirea și simplificarea avizării și lucrului cu informații clasificate în relația cu entitățile private și în cadrul activităților contractuale.**

Pentru a răspunde cerințelor determinate de fenomenul actual de creștere și dezvoltare a procesului de utilizare a instrumentelor digitale și de accelerare a vieții economice, instrucțiunea stabilește procedurile de prelucrare a informațiilor clasificate cu ajutorul echipamentelor și soluțiilor informatice. Trasabilitatea informațiilor și mediilor clasificate este consolidată, inventarierea anuală devenind obligatorie pentru toate mediile clasificate. Au fost introduse dispoziții clare cu privire la organizarea și monitorizarea activităților legate de

securitatea personalului, autorizarea accesului persoanelor și a entităților juridice, securitatea fizică, pregătirea și instruirea persoanelor avizate, formarea deprinderilor de autoprotecție. Aceste activități intră în sarcina **oficialului de securitate a apărării** la nivel ministerial și a **ofțerului de securitate** la nivelul fiecărei organizații (direcție ministerială, instituție publică, companie etc.).

Formularele cererilor de autorizare au fost actualizate astfel încât să poată fi gestionate și în sistem electronic. Termenele de finalizare a verificărilor efectuate de către serviciile de investigare au fost stabilite la 3 luni pentru nivelul „*Secret*” și 6 luni pentru nivelul „*Très Secret*”. O atenție deosebită a fost acordată eficientizării procedurilor de acordare a accesului la informații clasificate pentru persoanele juridice.

Trebuie subliniat că implementarea de către executivul francez a noilor reguli de protecție a informațiilor clasificate armonizează dispozițiile constituționale, acordurile internaționale, prevederile legislative și de reglementare directă (Codul apărării, Codul penal, Codul de procedură penală) și indirectă (nouă coduri legale și legea din 1983 privind drepturile și obligațiile funcționarilor publici) legate de protecția secretului, precum și un număr important de instrucțiuni interministeriale și ministeriale. La acestea se adaugă diverse dispoziții infra-reglementare sau contractuale, care stabilesc măsurile de protecție obligatorii a fi adoptate în cadrul organizațiilor (politica de securitate a sistemelor informatice, politica de protecție a secretului, planul de securitate al operatorului, planul de protecție sau planul contractual de securitate). Măsurile adoptate au fost corelate cu cerințele de aplicare în Franța a sistemului de securitate al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), protecția informațiilor clasificate ale Uniunii Europene (UE) și s-a prevăzut inclusiv renegocierea acordurilor de securitate care reglementează schimbul de informații clasificate cu partenerii externi (inclusiv România).

Pentru ca trecerea de la trei la două niveluri de clasificare să nu producă perturbări la nivelul societății, a fost concepută și implementată o procedură simplă, ușor de aplicat și s-a editat o broșură publică de prezentare a reformei protecției secretului apărării naționale. Întregul proces este caracterizat de **transparență și predictibilitate**.

Instrucțiunea IGI 1300 stabilește că sunt informații clasificate „**Secret**” informațiile și materialele a căror diseminare sau accesare neautorizată este de natură **să submineze** apărarea și securitatea națională.

În categoria „*Très Secret*” sunt încadrate informațiile și materialele a căror dezvăluire sau accesare neautorizată poate genera **consecințe excepțional de grave** pentru apărarea și securitatea națională. Informațiile și materialele clasificate la nivelul „*Très Secret*” care se referă la prioritățile guvernamentale în domeniul apărării și securității naționale sunt supuse unor clasificări speciale definite de premier.

Cum s-a procedat în mod practic?

- dispozițiile IGI 1300 au intrat în vigoare la data de 01.07.2021. Toate deciziile de securitate privind acordarea accesului la informații clasificate aprobate anterior acestei date au rămas valabile;
- persoanele autorizate cu acces la informații clasificate de nivel „*Confidentiel Défense*” au primit în mod automat acces la documente clasificate la noul nivel „*Secret*”;
- persoanele autorizate la nivelul „*Secret Défense*”, începând cu 1 iulie 2021 au primit acces la documente clasificate până la noul nivel „*Très Secret*”, cu excepția informațiilor ce fac obiectul clasificărilor speciale;
- persoanele autorizate pentru accesul la informații clasificate „*Très Secret Défense*” au primit acces la informațiile clasificate până la noul nivel „*Très Secret*”, inclusiv la cele clasificate special conform autorizării anterioare la „*Très Secret Défense*”;
- cu privire la marcarea documentelor, specificăm că noile marcaje au fost aplicate numai pe documentele emise începând cu data de 01 iulie 2021;
- documentele emise anterior datei de 01.07.2021 nu le-a fost modificat marcajul. În mod obligatoriu s-a realizat o activitate de inventariere a lor. Documentele clasificate *Confidentiel Défense*, începând cu data de 01.07.2021 au fost gestionate ca documente clasificate de nivel *Secret*;
- documentele clasificate la nivelul *Secret Défense*, începând cu data de 01 iulie 2021 au fost procesate în mod automat conform procedurilor specifice noului nivel „*Très Secret*”;
- documentele clasificate anterior *Confidentiel Défense* și cele clasificate conform noului nivel *Secret* au continuat să fie depozitate și gestionate în încăperile de securitate certificate conform nivelului *Confidentiel Défense*;
- documentele clasificate *Très Secret* sunt depozitate și gestionate în spațiile de securitate certificate anterior pentru nivelul *Très Secret Défense*, cu excepția celor clasificate special;

- certificările acordate sistemelor informatice înainte de 1 iulie 2021 au rămas valabile. Sistemele certificate pentru nivelul *Confidential Défense* au primit automat dreptul de a gestiona informații clasificate *Secret*, iar cele autorizate pentru *Très Secret Défense* au primit dreptul de a procesa informații clasificate *Très Secret*, cu excepția celor clasificate special.

În doctrina franceză, informațiile și materialele din domenii precum politica militară, relațiile externe, securitatea economică și industrială, cercetarea științifică sunt componente ale secretului apărării naționale și trebuie protejate. Măsurile de protecție constau în depozitarea în condiții legale de securitate și accesarea numai de către persoane autorizate, cu respectarea principiului „necesității de a cunoaște”.

Autorizația de securitate (*Habilitation de sécurité*) prin care se acordă accesul persoanelor la informații clasificate este eliberată în urma unei anchete administrative care verifică dacă persoana propusă să acceseze informații și materiale clasificate prezintă vulnerabilități (datorită cărora ar putea fi șantajată sau supusă la presiuni pe fondul cărora să divulge date secrete). Verificări de securitate se realizează și în scopul autorizării persoanelor juridice. În acest caz este evaluată capacitatea unei organizații de a deține și proteja informații clasificate în format fizic, cât și electronic.

În Republica Franceză, implementarea și supravegherea legislației din domeniul informațiilor clasificate se realizează de către mai multe instituții care formează așa numitul „lanț de protecție secretă”:

- premierul Franței definește prin decret măsurile de securitate necesare pentru protecția informațiilor clasificate la nivelurile *Secret* și *Très Secret*, coordonează executarea prevederilor și supraveghează aplicarea. În exercitarea acestor atribuții, este asistat de Secretariatul General pentru Apărare și Securitate Națională care are sarcina de a sigura punerea în aplicare și controlul măsurilor necesare pentru protecția informațiilor clasificate;
- Secretariatul General pentru Apărare și Securitate Națională deține calitatea de Autoritate Națională de Securitate (ANS). Este împuternicit să reprezinte Franța și să negocieze acordurile de securitate care stabilesc schimbul de informații clasificate cu parteneri externi și asigură securitatea informațiilor clasificate transmise Franței de către alte state, Uniunea Europeană (UE) și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).

- la nivel guvernamental, fiecare ministru răspunde de protecția și aplicarea legislației informațiilor clasificate în domeniul său de responsabilitate. De asemenea, miniștrii stabilesc încadrarea în niveluri de clasificare pentru informațiile *Secret* și *Très Secret*, precum și termenele de clasificare a informațiilor. Totodată, aprobă autorizările de securitate la nivelurile *Secret* și *Très Secret* pentru persoanele fizice și juridice. Secretarul General pentru Apărare și Securitate Națională acordă sprijin ministerelor pentru aplicarea corectă și unitară a legislației din domeniul informațiilor clasificate.

În practică, la nivelul fiecărui minister există un serviciu responsabil de protecția și gestionarea informațiilor clasificate, care este condus de un „*întalt oficial de apărare și securitate*”. Acesta răspunde de aplicarea reglementărilor de protecție a informațiilor clasificate de către entitățile publice și private din domeniul de activitate al ministerului, efectuează verificări și inspecții de securitate și ia decizii de autorizare prin delegare de către ministru. Activitatea acestuia este sprijinită de un „*oficial de securitate a apărării*” (*FSD*), care este responsabil de protecția informațiilor clasificate și un „*oficial de securitate a sistemelor informatice*” (*FSSI*).

- în fiecare organizație – publică sau privată – în care sunt gestionate informații clasificate, trebuie să existe un „*ofițer de securitate*” (*OS*), desemnat de conducătorul legal al acesteia.

Atribuțiile ofițerului de securitate constau în gestionarea autorizațiilor, informarea personalului cu privire la măsurile și procedurile de securitate a informațiilor clasificate, verificarea modului de aplicare și respectare a regulilor privind gestionarea, depozitarea, multiplicarea, transportul și distrugerea informațiilor clasificate, verificarea respectării procedurilor de acces în zonele de securitate, asigurarea protecției sistemelor informatice clasificate, prin colaborare cu un *responsabil cu securitatea sistemelor informatice* (*OSSI*).

OSSI proiectează și implementează sistemele de prelucrare și securitate a informațiilor clasificate gestionate în format electronic. OS și OSSI nu au o relație directă cu SGDSN, ci cu departamentul Oficialului de securitate a apărării din ministerul corespondent.

În Franța, accesarea sau deținerea de informații clasificate de către persoane sau organizații neautorizate este interzisă. Cei care încalcă aceste prevederi riscă pedepse prevăzute de codul penal. Orice acțiune care vizează accesarea, diseminarea, distrugerea, multiplicarea neautorizată a informațiilor

clasificate se pedepsește conform prevederilor Codului penal cu închisoare de până la șapte ani și amendă de 100.000 de euro pentru persoanele autorizate și cu cinci ani de închisoare și 75.000 de euro pentru orice altă persoană.

Articolul prezent este rodul unei curiozități profesionale, generată de dorința de a înțelege cum sunt tratate necesitățile de securitate națională în statele partenere, dar și în ce mod sunt receptate la nivelul societății. Am ales Franța deoarece este unul din aliații tradiționali ai României, iar concluzia este evidentă: legislația franceză este dinamică și se adaptează periodic nevoii instituțiilor din domeniul securității și apărării naționale de a face față evoluției riscurilor și a formelor de manifestare (inclusiv de natură tehnologică) ale acestora.

Studiind materialele din bibliografie, dar și altele din presa franceză am remarcat și alte două aspecte.

Primul este transparența și diversitatea/ bogăția de materiale prin care autoritățile franceze au explicat conținutul reformei și au transmis pe toate rețelele publice de comunicare modalitatea practică în care gestionarii de informații clasificate trebuie să acționeze pentru a aplica noile prevederi legale. Al doilea aspect este generat de interesul și seriozitatea cu care presa franceză și mediul de afaceri au receptat și comentat consecințele noii reglementări din domeniul protecției informațiilor clasificate. Abordările reflectă maturitate în privința culturii de securitate și o corectă înțelegere și promovare a intereselor de securitate națională. Articolele analizează o varietate de consecințe pe care schimbarea le va produce, inclusiv în zona companiilor care gestionează secrete ale apărării (sunt abordate chiar și aspecte de ordin comportamental, cum ar fi dificultatea de a atrage tinerii specialiști în domenii industriale de securitate, unde trebuie să accepte măsurile de verificare în vederea acordării autorizațiilor de acces – mulți tineri fiind reticenti față de ideea investigațiilor și atașați mai mult de practica lucrului de la domiciliu, care nu este compatibilă cu exigențele de securitate a informațiilor).

Așteptăm și sperăm că și în România se va produce mult discutata și promisa actualizare și că pachetul de legi ale securității naționale va găsi forma acceptată de societate și Parlament.

Col. (r) Radu Voroneanu

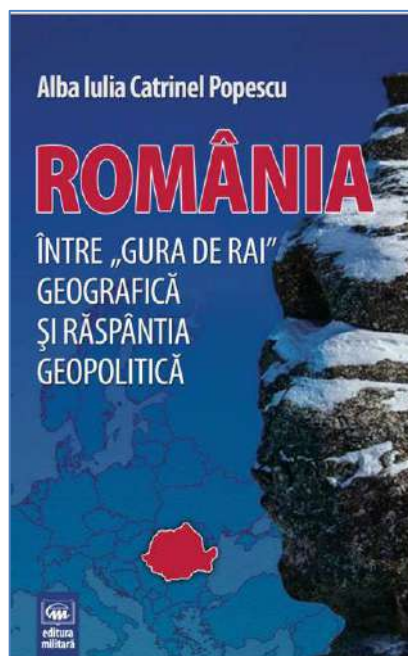
NOTE DE LECTURĂ ȘI EVENIMENTE

ALBA IULIA CATRINEL POPESCU, “ROMANIA. ÎNTRE ‘GURA DE RAI’ GEOGRAFICA SI RASPANTIA GEOPOLITICA”¹

Alba Iulia Catrinel Popescu s-a impus în ultimii ani drept una dintre vocile proeminente și avizate în materie de geopolitică din România. Lucrările sale au deschis noi orizonturi de cercetare, dezbaterile cele mai recente din această disciplină de sine stătătoare fiind aduse în atenția cititorului român.

Dincolo de eforturile meritorii de sinteză a curentelor internaționale în materie de geopolitică, Alba Popescu avea într-un fel datoria să ofere o interpretare proprie legată de România, pentru a face legătura cu marea tradiție interbelică. La începutul anului 2023, această sinteză a venit sub forma volumului „*România. Între ‘gura de rai’ geografică și răspântia geopolitică*”. Cartea, apărută la Editura Militară, are puțin peste 100 de pagini, fiind extrem de condensată și oferind corelații extrem de surprinzătoare dar nu mai puțin veritabile între diferitele informații pe care le prezintă.

Prima parte se referă la poziția geografică a României, relieful, resursele naturale etc. Concluzia autoarei este că România posedă „o distribuție excepțională a rețelei hidrografice”, aspect cunoscut, dar deseori ignorat de decidenții politici. Determinanții geopolitici ai României sunt, potrivit autoarei, centralitatea, distribuția concentrică, unitatea, simetria, diversitatea și proporționalitatea (p. 27). A doua parte descrie ceea ce Alba Popescu denumesc „determinanți geostrategici”: marea, muntele, fluviul, strâmțurile, istmul. Autoarea continuă observația lui Gheorghe Brătianu care considera că spațiul de securitate al României include strâmțurile Mării Negre, Gurile Dunării, Crimeea, concluzionând că „nu ne poate fi indiferent, chiar

¹ Editura Militară, București, 2023, 119 p.

dincolo de hotarul nostru, cine le stăpânește”. În plus față de Brătianu, Alba Popescu afirmă că acest spațiu trebuie completat cu Caucazul de Sud, România fiind la intersecția coridoarelor strategice care leagă Asia Centrală de Europa Occidentală. Atunci când se referă la istm, autoarea are în vedere istmul ponto-baltic, descris de Simion Mehedinți. Astfel, autoarea se racordează la tradiția gânditorilor în materie de geopolitică, dar nu se rezumă la aceasta, ci o actualizează acolo unde se impune.

Partea a treia a acestui volum se referă la patru tipuri de identități ale României, în viziunea autoarei: geopolitică, civilizațională, geostrategică și geoeconomică. Reținem în primul rând observația că, din perspectivă geopolitică, România este o „muntocrație”, un stat construit în jurul civilizației montane, fapt care predispune la „un comportament geopolitic defensiv, în opoziție cu comportamentul expansionist al „talasocrațiilor”, cum ar fi Imperiul Britanic, SUA, Rusia sau Mongolia (p. 47). Din punct de vedere geostrategic, România este înconjurată de cinci mări strategice: „sistemul ponto-mediteranean, Marea Caspică, Golful Aden și Golful Persic” (p. 53). Potrivit autoarei, România se află la o „răspântie geopolitică”, în contradicție cu poziția excepțională din punct de vedere geografic pe care o are. România a atras astfel „fronturile de presiune geopolitică”, fiind agrenată în confruntările ruso-turcice, ruso-germane, germano-turcice (p. 63).

Partea a patra prezintă cea mai originală teorie a autoarei din acest volum, cea conform căreia România este angrenată în presiunea simultană a unor forțe centripete (factori geografici, civilizaționali, politico-administrativi) și a unor forțe centrifuge (factori politici, geoeconomici). Partea a cincea reprezintă o trecere în revistă a formatelor regionale la care participă România, iar partea a șasea are în vedere formatele diplomatice la care România este parte. Partea a șaptea merită semnalată în mod special, autoarea tratând tema formatelor geopolitice potențiale ale României, printre care: coridorul de transport de mare viteză cu Grecia și Bulgaria, parteneriatul special cu Georgia etc.

În concluzie, cartea „*România. Între ‘gura de rai’ geografică și răspântia geopolitică*” este cea mai originală și una dintre cele mai solide contribuții ale autoarei în domeniul geopoliticii. După o întrerupere de peste opt decenii de la instaurarea regimului comunist care a făcut imposibilă continuarea eforturilor oamenilor de știință specializați în geopolitică, Alba Popescu reia o tradiție de interpretare a României în cheie geopolitică. Meritul cărții este nu doar strict științific, ci și educațional: autoarea evită cu mare grijă orice alunecare în subiectivismul afirmațiilor naționaliste, oferind o interpretare strict

obiectivă unor realități care cu greu pot fi privite doar din această perspectivă. Având în vedere formatul acestui volum, ar trebui tradus în limbi de circulație internațională pentru a oferi o imagine cât mai adecvată asupra realităților și potențialului României care transcend orice formă de regim politic.

Prof. univ. dr. Radu Carp

*Director, Dept. politici publice, relații internaționale
și studii de securitate, Universitatea din București*

IOAN CODRUȚ LUCINESCU: DIN ISTORIA FILAJULUI ROMÂNESC, 1918-1948, ÎNDRUMAR, EDITURA ANIMV, BUCUREȘTI, 2021

Volumul domnului Ioan Codruț Lucinescu constituie un demers științific original, care și-a propus să aducă în prim-plan aspecte definitorii pentru activitatea curentă a oricărui serviciu de informații, aspecte trecute însă, până acum, pe plan secund de literatura de specialitate.

Ne referim la supravegherea operativă/filaj, o metodă (tehnică) utilizată încă de la apariția primelor forme incipiente de servicii secrete moderne. În perioada care face obiectul lucrării, 1918 – 1948, se înregistrează mutații fundamentale în ceea ce astăzi numim sistemul național de informații, deoarece, pe fondul unor evenimente geopolitice majore (cele două războaie mondiale), România trebuie să își protejeze, la un nivel superior, interesele vitale – suveranitatea națională și integritatea teritorială.

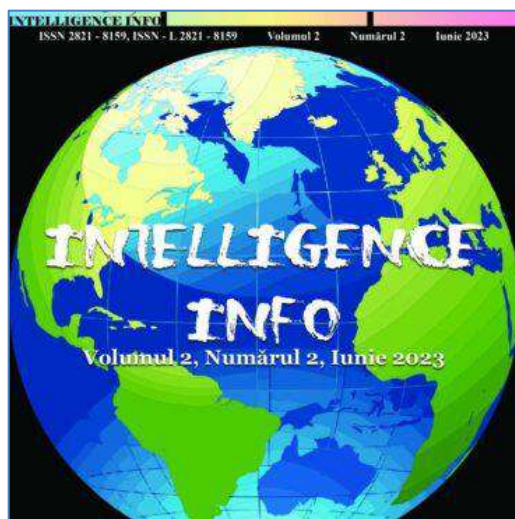
Serviciile de informații, aparținând atât Ministerului de Interne, cât și Armatei, se adaptează și profesionalizează „din mers”, fiind capabile să asigure factorilor politici și militari de decizie suportul informativ adecvat, deși se confruntă pe „frontul secret” cu adversari ce dispuneau de resurse mult superioare. La acest succes a contribuit, de multe ori într-o manieră determinantă și filajul, prin munca asiduă, profesionistă a echipelor care indiferent de vreme sau context social se aflau pe teren.

Lucrarea evidențiază faptul că, deși pe măsura modernizării serviciilor apar structuri speciale care desfășoară activitate de supraveghere/filaj, s-a menținut (până spre sfârșitul perioadei de referință) principiul cunoașterii acestor metode de către cea mai mare parte a angajaților (civili și militari) care lucrau în domeniul informațiilor și contrainformațiilor.

De asemenea, autorul reliefează, pe baza documentelor de arhivă, calitățile pe care trebuia să le posede un agent pentru a fi capabil să execute o acțiune de filaj, precum și cerința ca aceia care nu posedau asemenea calități

„de la natură” să și le însușească printr-o sârguincioasă pregătire profesională și ridicarea nivelului de cultură generală.

O NOUĂ EDIȚIE INTELLIGENCE INFO (VOLUMUL 2, NUMĂRUL 2, Iunie 2023)

Cel de-al doilea volum al publicației coordonate de colegul nostru col. (r) dr. Tiberiu Tănase ne oferă, așa cum deja ne-a obișnuit, o serie de materiale academice de interes din domeniile *intelligence*, istorie, geopolitică, securitate, și știința informației. Menționăm, printre altele, editorialul *Epistemologia activității de intelligence*, de Nicolae Sfetcu, *Istoria Serviciului Român de Informații – serviciu de intelligence*

competitiv, și strategiile de intelligence, de Tiberiu Tănase, de asemenea autor al unui ciclu de articole referitor la controlul democratic al serviciilor de informații, *Analysis of the Russian-Chechen conflict from a military perspective (analiza conflictului ruso-cecen din perspectivă militară, articol în limba engleză)*, de Darius-Antoniou Ferent și Ioan Manciu.

Obiectivul principal al revistei este de a contribui fundamental la înțelegerea conceptelor științifice și filosofice și a aplicațiilor practice ale acestor concepte, toate articolele revistei fiind disponibile gratuit la adresa www.intelligenceinfo.org

IMPORTANTE CONTRIBUȚII LA GEOPOLITICA ROMÂNEASCĂ

Începutul acestei veri ne-a oferit ocazia întâlnirii cu geopolitica românească, într-un context în care evoluțiile din zona apropiată României fac imperios necesară evaluarea științifică a evenimentelor pentru a extrage concluziile necesare fundamentării unor decizii de maximă importanță pentru interesul național. Este vorba de trei lucrări aparținând colaboratoarei noastre dr. Alba Iulia Catrinel Popescu, respectiv **„Tratat de geopolitică”** (în două volume intitulate *„Geopolitica puterii continentale”* și *„Geopolitica puterii maritime”*), **„Spațiile de dominație ale imperiului. Marea strategie de**

transformare a Rusiei în hegemon al Eurasiei” (volum bilingv, în română și engleză, având și o ediție în limba poloneză), și, nu în ultimul rând, **„România, între „gura de rai” geografică și răspântia geopolitică”**, apărute la editurile Militară și Top Form.

Cele trei lucrări au făcut obiectul prezentării și dezbaterii în cursul unui eveniment găzduit de Casa Oamenilor de Știință. Au participat numeroși specialiști, între care acad. Ion Dumitrache, secretar general al Academiei Române, acad. Bogdan Simionescu, președintele Comitetului Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST), prof. univ. Radu Carp (Universitatea din București), conf. univ. Mihai Sebe (Universitatea din București), prof. univ. Premislav Furgacz (Universitatea Ostrovetz, Polonia), generalii (r) Virgil Bălăceanu, Mihaiu Mărgărit și Bartolomeu Săvoiu, comentatorul de politică și moderator HD Hartmann, cărora li s-a alăturat un numeros public.

1. „Tratat de geopolitică” este o amplă prezentare istorică și analitică a științei geopoliticii, care abordează principalele școli și curente de gândire din punctul de vedere al problematicei studiate, respectiv zonele de confruntare continentale și maritime.

Tratatul debutează cu un prim capitol dedicat încadrării geopoliticii în cunoașterea științifică, incluzând definirea geopoliticii (p. 25), locul geopoliticii în sistemul științelor și al disciplinelor conexe (p. 35), geografia politică, incluzând referiri la Friedrich Ratzel și teoria statului organic (p.46). Remarcăm în continuare referirile la geostrategie (p.59), geografia istorică, geoistoria (p. 62), geografia economică și geoeconomia, cu prezentarea lui Edward Nicolae Luttwak (p. 71). Sunt, de asemenea, prezentate principalele criterii, principii și metode utilizate în analiza geopolitică (p. 85), între care: metoda descriptivă, metoda inductiv- deductivă, metoda analizei și sintezei (folosită în orice lucrare de analiză de intelligence), metoda istorică, longitudinală, metoda statistic-matematică prin analize cantitative de detaliu (p. 87) .

„Geopolitica Puterii Maritime” cuprinde analiza școlii anglo-saxone, începând cu Alfred Thayer Mahan și teoria puterii maritime (p. 92), urmată de

prezentarea lui Halford Mackinder cu teoria dinamicii frontierelor și teoria selecționistă, apoi Frederick Jackson Turner (p.116), Teoria Zonei Pivot, cu aplicare la perioada actuală în capitolul Teoria zonei pivot și ordinea mondială postbelică (p.140) .

Sunt apoi prezentați geopoliticieni americani, între care: Nicholas John Spyman (teoria țămurilor, p. 146), Zbigniew Kazimierz Brzezinski (teoria pivotului geopolitic, geopolitica Războiului rece, geostrategia Eurasiei, p. 173), Saul Bernard Coehn (teoria spațiilor globale, p. 190, structura geopolitică a lumii, p. 194, viitorul geopolitic al lumii, p. 201) .

Referirile acestui capitol continuă cu prezentarea lui Samuel Huntington (teoria ciocnirii civilizațiilor, p. 229), Francis Fukuyama (sfârșitul istoriei, p. 226) și Robert David Kaplan (războiul în epoca modernă și harta mutantă a haosului, p. 240).

Remarcăm și prezentarea lui Henry Alfred Kissinger cu remarcabile contribuții privind Noua Ordine Mondială (p. 260), respectiv a lui Paul Michael Kennedy (supraextinderea imperială și echilibrul dintre scopuri și mijloace și supraexpansiunea intereselor americane, p. 267). De interes este și geopolitica prospectivă a lui George Friedman (marea strategie americană, p. 287) analiza lui George Friedman fiind valoroasă și în contextul actual. Volumul se încheie cu alte contribuții teoretice ale școlii anglo-saxone de geopolitică (p. 287), unde sunt de remarcat doctrinele prezidențiale americane (p. 295) și Noul Orient Extins (p. 307), precum și alți politologi anglo – saxoni care au avut contribuții cu impact asupra geopoliticii contemporane (p. 313).

„Geopolitica Puterii Continentale” prezintă principalele școli și teorii ale geopoliticii europene, în principal cele germane, ruse și franceze.

Școala germană include reprezentanți între care: *Karl Ernst Haushofer*, cu teoria transformării hegemonice a puterii continentale, care definește o nouă știință numită geopolitică (p.43), respectiv Panregiunea, Panideea și Panperspectiva (p. 56). Urmează *Richard Nikolaus Eiji Coudenhove-Kalergi*, cu multe contribuții în coagularea marelui spațiu european (p. 69), Pan-Europa, (p.73), noua ordine mondială macrospațială (p. 76), viitorul război și strategia unificării Pan-Europene (p. 84). Urmează alte contribuții ale școlii germane de geopolitică, prin *Frederich Naumann* (p. 89), *Ernst Nieksch* (p. 92) și *Heinrich Jordis von Lohausen* (p. 93).

Școala rusă de geopolitică este prezentată începând cu testamentul țarului Petru cel Mare (p. 97), urmat de teoriile panslavismului, neoslavismului și a celei

de-a treia Rome (p. 114), apoi Eurasianismul și *Piotr Nikolaievici Savițchi* (p. 134) și *Alexandr Dughin* cu Neo-eurasianismul și a patra teorie politică (p. 163). Sunt prezentate, de asemenea, contribuțiile teoretice ale școlii ruse contemporane de geopolitică, între care Doctrina Brejnev a suveranității limitate, Perestroika, doctrina Sinatra, multipolaritatea (Primakov), precum și celebra doctrină Karaganov și Putin (p. 176).

Capitolul al treilea este dedicat școlii franceze de geopolitică, începând cu școala clasică, reprezentată de *Jacques Elisée Reclus* (Pionieratul mondialismului, p.184), *Raul Castex* și școala franceză de geostrategie (p. 223). Școala franceză contemporană este reprezentată de *Yves Lacoste* (Reîntoarcerea la geopolitică, p. 243), *Michel Foucher* (Teoria frontierelor, p. 247), *Paul Caval* (Geografia Culturală, p. 245), *Jacques Attali* (Geopolitica actorilor non statali, p. 259), *Frederic Encel* (Instrumentele conceptuale ale geopoliticii, p. 277) și *Francois Thual* (cu Metoda de cercetare geopolitică p. 285 și 288). Remarcăm la final și alți teoreticieni francezi cu contribuții cum sunt *Emmanuel de Martonne* (principale viabilități ale frontierelor) și *Christian Daudel* (geopolitica teoretică, p. 303).

2. Al doilea volum, lucrarea bilingvă „Spațiile de dominație ale imperiului. Marea strategie de transformare a Rusiei în hegemon al Eurasiei” (*The domination zones of the empire. The grand strategy to turn Russia into a Hegemon of Eurasia*) este o analiză geopolitică bazată pe comportamentul geo-istoric al Rusiei și pe legitățile geopolitice care implică puterea- pivot. Chiar din preambul este prezentat cadrul strategiei politico-militare ruse și principalele direcții ale expansionismului rusesc trasate în Testamentul lui Petru cel Mare (p. 12), autoarea subliniind că aceste imperative strategice rămân valabile și azi și urmăresc:

- Dezenclavizarea Rusiei prin obținerea accesului la mările calde
- Transformarea Rusiei în mare putere maritimă
- Dominația istmului Ponto-Baltic, a țărmurilor Oceanului Indian, iar în final dominația asupra Eurasiei

Mai este prezentat și Conceptul de politică externă al Federației Ruse în raport cu marea Strategie a spațiilor de dominație ale imperiului (p. 77), fiind subliniat faptul că, în timp, liderii ruși au acționat mereu în baza invocatului Testament al lui Petru cel Mare, fie că erau țării, liderii sovietici sau Putin, în

ultimii 22 de ani. Concluziile includ și *cinci scenarii de evoluție a Rusiei* pe termen scurt și mediu.

3. „România. Între „gura de rai” geografică și răspântia geopolitică”, volum apărut la Editura Militară, include o conferință ce se structurează pe șapte părți, urmată de concluzii.

Aceste concluzii sunt încheiate cu întrebarea autoarei, pe care ne-o putem însuși cu toții: cum poate deveni România un stat de legătură, o punte între celelalte state care au nevoie de noi datorită poziției noastre aparte, „pe-o gură de rai geografică, într-o răspântie geopolitică”.

Col. (r) lect. univ. dr. Tiberiu Tănase, secretar DIS-CRIFTS

„QUO VADIS INTELLIGENCE?” - CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ „DIALOGUL EST-VEST”, EDIȚIA A TREIA, BUCUREȘTI, 7 IULIE 2023

În organizarea Universității Hyperion din București (care a asigurat și condițiile participării on-line), conferința a reunit, timp de 9 ore, un număr impresionant de participanți internaționali și naționali, nume de elită academică și cu înalt prestigiu și valoare profesională, care au încercat, cu proiecte dense informațional, bogate și variate în conținut, să răspundă întrebării: „Quo vadis intelligence?/Inteligența, încotro?”. Un nou proiect academic și un eveniment inovator, unic în peisajul universitar românesc, așa cum ne-a obișnuit Universitatea Hyperion din București, prin entitățile sale, Centrul pentru Studierea și Promovarea Egiptologiei, Orientului și Mediteranei (CESPEOM), Centrul de Studii de Intelligence pentru Securitate și Geopolitică Aplicată (CSIS&GA), Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Științe Sociale și ale Naturii.

Inițiativa se înscrie în seria de conferințe internaționale și publicații ale acestora, deja consacrată și tradițională la Universitatea Hyperion, a Prof. Dr. Renata G. Tatomir – *East-West Dialogue/Dialogul Est-Vest* – ediția din acest an beneficiind de parteneriatul pe studii și analiză de *intelligence* și de contribuția de înalt profesionalism ale echipei centrului CSIS&GA (Președinte Lect. Dr. Tiberiu Tănase).

Ca de obicei, evenimentul s-a bucurat de aprecierea și susținerea Rectorului Universității Hyperion, Prof. Dr. Sever Spânulescu. În această ediție, domnia sa a avut o strălucită intervenție care a îmbinat cercetările din fizică și din teoria informației, lucrare care a stârnit interesul auditoriului.

Prin intermediul incitantelor prezentări cu abordări inter- și multi-disciplinare, acoperind variate domenii (istorie, *intelligence*, analiza informațiilor, studii de securitate, psihologie și terorism, diplomatie, geopolitică, științe politice, sociologie, teoria informațiilor și fizică, politică, antropologie, literatură universală, egiptologie, studii de gen, jurnalism, edituri de profil), specialiști români și străini din Universitatea Hyperion, Ministerul de Externe, Academia Română, Parlamentul României, profesioniști din instituții și organizații de *intelligence*, împreună cu profesori universitari și cercetători din instituții de prestigiu internațional din Italia, Polonia, Bulgaria, Spania și Egipt au oferit tot atâtea puncte de vedere, răspunzând astfel și unor probleme, dar și pe marginea unor evenimente cu care ne confruntăm în prezent, adevărate provocări ale omului contemporan.

Lucrările prezentate au acoperit un vast areal de teme și subiecte: de la conceptul de inteligență, definiții și vastitatea tipurilor acestuia (Renata G. Tatomir), la relația dintre dezvoltările tehnologice și transformarea serviciilor de *intelligence* (Tiberiu Tănase); de la descifrarea psihologiei teroristului, ipoteze asupra devianței, jihadism și radicalism (Stefano Amodio), la calea educației interculturale în procesul prevenirii radicalismului extremismului islamic (Melina Aallegro); de la reziliența societală ca răspuns la războiul kinetic, asimetric și informațional (Ovidiu Raețchi), la rolul diplomatiei române în timpul momentelor importante din istoria României (Teodor Meleșcanu, Șerban-Dan Predescu); de la oglinda mișcătoare și arma fake-news (Stan Petrescu), la considerații asupra *intelligence*-ului de tip strategic (Narcis Zărnescu); de la provocările *intelligence*-ului ukrainian anterior acțiunii militare a Federației Ruse (Elena Onu), la globalizare și tehnologia informației ca provocări ale tuturor regimurilor politice (Ștefan Păun); de la literatură în beneficiul istoriei: *memorat*-ul ca dovadă istorică a oamenilor și evenimentelor (Tania Kazandjieva), la schimbări sociale și familiale în legătură cu consecințele mecanismelor negative și tiparelor culturale (Bożena Józefów-Czerwińska); de la Alternativa Portocalie, ca traducere a combinației dintre inteligență, umor supraréalist în lupta împotriva comunismului în Polonia (Marta Cywinska), la inteligența egiptenilor antici care au dedicat o divinitate, Nepri, cerealelor (Venice Ibrahim Shehata Attia); de la aplicații ale tehnicilor originale de filtrare și reconstituire a informațiilor în canale de transmisie puternic perturbate (Sever Spânulescu), la noi amenințări, riscuri și vulnerabilități la adresa securității naționale (Dorel Bahrin); de la tipuri de

naționalism în Est: alternativa Roma la Chatbot-ul guvernamental AI din România și restabilirea identității naționale albe, heterosexuale și masculine și la Queers împotriva dronelor (Alice Iancu, Alina Grigore, Ovidiu Dumitru), la scriitori diplomatici din Balcani în serviciul diplomației culturale (Nicoleta Ciachir); de la România, între „gura de rai” geografică și răspântia geopolitică (Alba Catrinel Popescu), la factori determinanți ai eficienței comunicării între instituțiile politice și militare (Ioana Alexe); de la Carlos Șacalul și politica antiteroristă a României în timpul Războiului Rece (Valentin Gheonea), la diplomația „atomică” la începutul Războiului Rece (Marian Harapcea) și la ce tip de analiză de informații ar trebui folosită pentru a combate războiul cognitiv (Bogdan-George Rădulescu); de la considerații complexe, jurnalistice și auctoriale ale temei *intelligence*-ului (Sorin Dumitrescu), la prezentări de cărți și reviste cu profil de *intelligence*, geopolitică, informații, studii de securitate, istorie (Silviu Petre, Tiberiu Tănase).

Lucrările și intervențiile celor 35 de participanți au fost extrem de apreciate de un public numeros care a asistat în persoană și online (Zoom și Facebook), conferința bucurându-se de un succes extraordinar, de o mulțime de reacții pozitive și felicitări, precum și de îndemnul de a publica volumul actelor acesteia cât mai curând și de a continua seria acestor manifestări originale și benefice pentru diferite categorii de audiență, de la studenți și masteranzi, la profesioniști, dar și pentru publicul larg, contribuind la educația românilor prin oferirea cu generozitate publicului – de către specialiști universitari și academici – a triadei *cunoaștere-înțelegere-acțiune* și, indirect, la restabilirea unității acestora și la reconștientizarea valorilor și identității românești.

Evenimentul poate fi urmărit accesând linkul <https://youtu.be/B1pFN9TGQyI>.

Prof. Dr. Renata Tatomir, egiptolog/istoric,

*Director, Dept. Științe sociale și naturale
Universitatea Hyperion, București*

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale membrilor ACMRR și ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice în acest domeniu.

ALEXANDRU ENE

A VENIT TOAMNA

Iată c-a trecut și vara,
Cerul nu mai e-nsořit
Vine mai devreme seara,
Semn că toamna a sosit.

Se strâng păsări călătoare
Cu bagajul pregătit.
În stoluri pentru plecare
Se-ntorc de unde-au venit.

Se desfrunzesc și copacii,
Norii stropi încep să cearnă,
Furnicile-și cară sacii
Cu provizii pentru iarnă.

Via este-n sărbătoare
Că-i culegem bogăția.
Prin livezi e zarvă mare,
Arătându-și măreția.

Vântul rece se iuțește
Peste codrul desfrunzit.
Brumărel ne dă de veste
Că toamna chiar a venit.

P
A
G
I
N
I
L
I
T
E
R
A
R
E

IONEL NISTOR

CE SUFLETE?...

Din ce misterioase iscusiri
au răsărit acele flori alese -
fîrmecătoare rostiri
cu sensuri scilipitoare-nnobilate
pe jumătate înțelese,
stînse de timpuriu pe jumătate?!
Ce suflete cu cerul înfrățite
în sunete putură să strecoare
flori de dor, de teamă, de ispite,
freacă de codru, murmur de izvoare,
triluri de păsări, jocuri de iubire,
vâltori de ape primăvara,
zbor de ninsori, zglobiu, și seara
văpăi vibrând spre înfinire...!?
Au strecurat în frageda rostire
mai tot ce nu cuprindem cu privirea
din ce ascunde pretutindeni firea.

IOAN FLORIAN

SCRISUL, PLĂCEREA NOASTRĂ VINOATĂ

Noi așteptăm elogii, deși sunt efemere
Cum însetatul un pahar de apă
Parcă a-mi fi din alte sfere
Că suntem muritori ne scapă.

Noi așteptăm elogii, deși sunt efemere
Cum un flămând un colț de pâine
Ne bucurăm mult prea devreme
Nu ne gândim că vine-un mâine.

Noi așteptăm elogii, deși sunt efemere
Ca un orfan o strângere de mână
Metaforele ni se par eterne
Și laudele așteptăm să vină.

Noi așteptăm elogii, deși sunt efemere
Cum un artist aplauze din sală

Fără să știm că visul prea devreme
Când ieși afară se destramă.

Noi așteptăm elogii, deși sunt efemere
Și nu ne mai uităm în jur
Nu știm că nu e niciodată vreme
Noi să trăim eternul pur.

LACRIMILE

Sunt strigătul de durere al inimii
care nu poate să vorbească.
Ea plânge.
Cine o poate ajuta să supraviețuiască?
să trăiască.
Doar uitarea
care se strecoară-ncet
uneori perfid
în suflitele noastre
pentru a lua viața
de la-nceput.

COSTICA DOGARU

SĂGEȚI DE LUMINĂ

vino cu mine în hamac, iubito!
am să te legăn în apus de soare
între doi cireși bătrâni
încărcați cu cireșe amare.

când printre crengile copacilor țâșnesc
bruște săgeți de lumină,
am să-ți șoptesc la ureche
vorbe de amor, în surdină.
vino cu mine în hamac, iubito!
să-ți povestesc, la apus de soare
toate minunile-n care mai cred,
în vise și-ntr-o dragoste mare!

GEORGE ENE

DORUL LOR E ȘI AL NOSTRU

Bunii țin totdeauna de țară,
 Ca de-o sfântă comoară.
 Încă ne mai croiesc vise
 La hotarul datoriei nestinse.
 Plecați demult în război,
 Ne veghează din țaria de-apoi.
 Ne cer să ne prindem firese
 În unirea din care se-nveșnicesc.
 Din vorba lor curge infinit miazăzi,
 Că nu ne putem nicicând rătăci.
 Dorul lor e și-al nostru – istorie lungă –
 Doar nestinsa iubire de țară-l ajungă.

SUB APARENȚE ZGLOBII

Nimeni nu mai ascultă de nimeni..
 Ca-ntr-un blestem –
 Același refren schizofren.
 Sub aparențe zglobii,
 Vieți paralele, pustii.
 La fierăstrău, doi câte doi,
 Taie indiferenți în felii
 Liniștea nopții târzii.
 De unică folosință, sufletul,
 O biată mârtoagă,
 Se zbate-n tăgadă,
 Obosind să simtă și să mai tragă.

*

S-alunge vise defecte,
 Privighetoarea strecoară-n concerte
 Bucuriile cele înalte din acatiste –
 Și din „Sonata lunii”, spun unii.
 Primii se vindecă triștii,
 Apoi, sigur, poeții..
 Pe urmă, profeții..
 Stăpânii iar ard;

Cu bățul prin gard.
În aer, miros ascuțit, turbure:
Plesnește primul mugure.

GHEORGHE TRIFU

RONDELUL VINDECĂRII SUFLETEȘTI

Mai lasă-mi, Doamne, ani o vreme
Viață fără suferinți,
Să-mi vindec răni când lumea-și geme
Durerea vinderii pe-arginți.

Mă îndepărtam și-n poeme
Am ars cuvintele fierbinți.
Mai lasă-mi, Doamne, doar o vreme
Viața fără suferinți.

Să mi-o deșir ușor din gheme
Pentru întâlnirea cu cei sfinți.
Când îngerii vor să mă cheme
Să n-am, cumva, miros de-arginți.
Mai lasă-mi, Doamne, ani o vreme!

FUMĂTORUL CONSECVENT

Țigara e nocivă, spusa
nu e nouă
Chiștocul, desigur, este o
risipă
Consecventul le rezolvă
pe-amândouă:
Fumează pipă!

PRIETENUL

Pentru frumoasa amicitie
Când prietenul în misie-i plecat
El e grijuliu cu a lui soție
Să nu rămână singură în pat!

EVOLUȚII ÎNTÂRZIATE

Darwin descoperitor în științe
Le-a fixat, etapizat, în calendar
Dintre oameni, mulți sunt ființe
În stadiul evolutiv... primar.

ALESUL

Promisiuni multiple, și-a fost votat
Succesul salutat cu frenezie.
Despre promisiuni fiind întrebat
A intrat în... amnezie!

OBIȘNUIȚĂ

Alcoolul e dăunător
A renunțat și la toți spune
Bună-ar fi apa de izvor
Dar lui îi place... apa de prune.

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR-SRI

CRONOLOGIE: IUNIE – AUGUST 2023

ADUNAREA GENERALĂ A ACMRR-SRI

La data de **5 iulie** a.c., în primitorul spațiu al centrului de specializare Grădiștea, a avut loc **Adunarea Generală a ACMRR-SRI**.

Ca și în anii trecuți, Adunarea Generală a fost onorată cu prezența unor reprezentanți ai conducerii Serviciului Român de Informații, din departamentele care au în responsabilitate domeniile de interes prioritar ale membrilor Asociației, și care i-au informat pe participanți despre aspectele de noutate intervenite în aceste domenii – sănătate, pensii, probleme sociale.

Participanții au analizat și au aprobat documentele prezentate de Comitetul Executiv (Raportul de activitate al Comitetului Executiv pe perioada iulie 2022-iulie 2023; Proiectul principalelor activități pe anul 2023; Execuția bugetului de venituri și cheltuieli al Comitetului Executiv și situația financiar-contabilă la nivelul Asociației pe anul 2022; Proiectul bugetului de venituri și cheltuieli al Comitetului Executiv pentru anul 2023; Raportul Comisiei de Cenzori).

Vorbitorii au prezentat și unele dintre problemele cu care se confruntă Sucursalele, cele care necesită un studiu mai aprofundat fiind reținute pentru a fi soluționate. În ansamblu, s-a concluzionat că măsurile constructive întreprinse la nivelul Sucursalelor se reflectă într-o sporită eficiență a activității, concomitent cu o mai consistentă coeziune internă. Semnificativ este cazul Sucursalei București, unde noua conducere a revigorat activitatea internă atât în plan organizatoric, cât și prin acțiuni sociale cu tematică diversă, vizând, în principal, apropierea de Asociație a mai tinerilor rezerviști și angrenarea lor în activitățile acesteia.

*

- 23-26 mai: 2023, în organizarea Biroului Executiv al **Sucursalei Gorj**, în orașul Tismana a avut loc întâlnirea Promoției 1981 a Școlii Militare de Ofițeri Activi Băneasa, arma Informații. Perioada de referință a coincis cu sărbătorirea Zilei Eroilor, prilej cu care au fost desfășurate activități

comemorative. Astfel, cu concursul și participarea organelor locale ale comunei Padeș, s-a depus o coroană la Monumentul lui Tudor Vladimirescu, de la Câmpia Soarelui, au fost rostite discursuri comemorative și s-au desfășurat momente artistice susținute de grupuri folclorice din zonă.

- *31 mai-4 iunie:* Membri ai **Sucursalei Dâmbovița** au efectuat o excursie la Lepșa, în județul Vrancea. Mănăstirea Lepșa, Cascada Putnei, Cheile Tișitei, Soveja, dar și municipiul Sf. Gheorghe s-au numărat printre obiectivele vizitate.
- *02 iulie:* O frumoasă inițiativă a **col. (r) Adrian Prelipcean** din **Sucursala Suceava** a reunit mai mulți membri ai Sucursalei la un moment cultural rar întâlnit: vizitarea, la Muzeul Național Bucovina, a unei expoziții unice cuprinzând 77 de tablouri originale ale marelui pictor Nicolae Grigorescu. Vizita a fost urmată de o reuniune colegială.
- *11-12 iulie:* În cadrul ciclului de acțiuni „Vâlcea mai puțin cunoscută” colegi din cadrul **Sucursalei Vâlcea** au efectuat o excursie în Țara Loviștei. Au fost organizate acțiuni recreative, culturale, istorice, de omagiere a eroilor din războiul de reîntregire a neamului, de socializare, precum și o seară literar-artistică. Au fost vizitate printre altele: Mănăstirea Cornet, Primăria Titești, Biblioteca comunală și Muzeul satului Titești, Monumentul și Cimitirul eroilor din Titești, unde s-au depus și coroane de flori.
- *17-18 iulie:* **Sucursala Cluj** a organizat o întâlnire camaraderească cu membri ai Sucursalei **Satu Mare**, la care au fost prezenți 26 de colegi conduși de către cei doi președinți de sucursale, respectiv, colonel (r) Liviu Baniș și colonel (r) Voicu Șichet. Au fost vizitate zona hidrologică Cluj, localitatea Mărișel cu obiectivele ei turistice: Crucea lui Avram Iancu, una dintre bisericile ortodoxe unde sunt pictate medalioane cu Horea, Iancu și Pelaghia Roșu, învățătoare luptătoare pașoptistă în armata lui Avram Iancu.

S-a vizitat apoi bustul Pelaghiei Roșu la Școala Generală din Mărișel, unde colega noastră lt. colonel (r) Maria Someșan a prezentat o alocuțiune despre personalitatea acesteia. Evenimentul s-a încheiat cu o reuniune desfășurată în stațiunea turistică Băișoara.

- 26 iulie: Biroul Executiv al **Sucursalei Vâlcea** l-a sărbătorit pe domnul colonel (rtg) Păun Gheorghe, cu ocazia împlinirii vârstei de 90 de ani de viață trăită frumos, cu demnitate, în apărarea ființei naționale.
- 23-26 august: Promoția de ofițeri de informații 1968, prima cu selectare direct din liceu, a sărbătorit 55 de ani de la absolvire, s-a reunit, conform tradiției anuale, în stațiunea Timișul de Sus. Au participat peste 60 de persoane – absolvenți, însoțitori și, ca invitat de onoare, col. (r) Ion Stoica, fost comandant și pedagog. Ca de obicei, atmosfera a fost specială, marcată de emoție și amintiri nostalgice, dar și de proiecte memorialistice.

Sucursala Alba: activități în Semestrul I/2023

- În semestrul I/2023 a avut loc o **întâlnire cu conducerea Direcției regionale de informații**, fiind abordate aspecte de interes pentru rezerviști.

- Președintele Sucursalei fost invitat și a participat la **ședința de lucru a structurilor asociative din garnizoana Alba Iulia**, adunările de bilanț și alegeri la filialele „Gemina” (M.Ap.N.), „Avram Iancu” (M.A.I.) și Cultul Eroilor „Regina Maria”, ocazii cu care au fost discutate aspecte de interes pentru rezerviștii militari, inclusiv demersurile ce vor fi inițiate pentru obținerea unei suprafețe de teren destinate locurilor de veci ale cadrelor militare în rezervă și în retragere, precum și realizarea de funeralii cu onoruri militare.

- Membrii Sucursalei **au participat, la Cimitirul Eroilor, la cea de-a treia ediție a evenimentului „Un erou, o candelă aprinsă”**, organizat de garnizoana Alba Iulia în ajunul Zilei Eroilor, precum și la manifestările ocazionate de Unirea Principatelor Române, Ziua Independenței și a Victoriei, Ziua Eroilor, Ziua Drapelului Național, dar și de omagiere a unor personalități ale istoriei și literaturii române.

- Pe parcursul semestrului, Sucursala a organizat **două acțiuni de socializare**, fiind invitați și proaspeți rezerviști, opt dintre aceștia solicitând să devină membri ai Asociației.

- Totodată, a avut loc un **concurs de pescuit**, la care au fost prezenți numeroși rezerviști.

IN MEMORIAM COSTIN GEORGESCU

Ne-a părăsit, la sfârșitul lunii iunie a.c., domnul Costin Georgescu, directorul Serviciului Român de Informații în perioada 1997-2000, fost ambasador al României în Cipru, membru de onoare al ACMRR-SRI.

Născut la Craiova la 22 februarie 1942, Costin Georgescu a absolvit, în 1967, Facultatea de Construcții Hidrotehnice din cadrul Institutului de Construcții din București, după care a lucrat ca inginer, șef de șantier, șef grup de șantiere, director tehnic proiectare și director de trust de construcții. În perioada 1992-1996 a fost director de dezvoltare la Societatea „R” SA, trust media din care făcea parte cotidianul „România Liberă”.

Membru al PNL, Costin Georgescu a fost șef de departament al partidului, apoi coordonator al Departamentelor funcționale ale Convenției Democrate Române (1993-1996). În urma alegerilor din octombrie 1996, a fost ales deputat de Alba pe listele Convenției Democrate Române. În calitate de deputat, a îndeplinit funcția de vicepreședinte al Comisiei de apărare, ordine publică și siguranță națională din Camera Deputaților. A demisionat din Parlamentul României la data de 2 iunie 1997.

Costin Georgescu a fost numit în funcția de director al Serviciului Român de Informații la data de 26 mai 1997, prin Hotărâre a Parlamentului României adoptată în sesiunea comună a celor două camere.

A demisionat din funcție în decembrie 2000, după pierderea alegerilor de către Convenția Democratică, iar la 12 ianuarie 2001 a fost acreditat în calitate de ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Cipru, funcție pe care a ocupat-o până la 24 august 2004.

A fost distins cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Ofițer (30 noiembrie 2000), pentru merite deosebite în apărarea intereselor fundamentale ale statului român.

După retragerea din politică, a continuat să fie prezent în viața publică, fiind apreciat și frecvent solicitat de mass-media pentru calitatea și pertinenta analizelor sale din problematica securității naționale și regionale. Ca membru onorific, a participat la activități și evenimente organizate de ACMRR-SRI.

*

Succedându-i lui Virgil Măgureanu, Costin Georgescu a fost considerat primul director al SRI neimpus de interese străine din perioada post-decembristă. A fost, de asemenea, unul dintre adversarii declarați ai deconspirării ofițerilor de informații. Pagina oficială a SRI consemnează că *„domnul Director Costin Georgescu a venit la conducerea SRI într-un moment de răscruce pentru instituție. Era vremea în care Serviciul trebuia să înceapă drumul către integrarea euroatlantică, un proiect dificil de întrezărit la finalul anilor 90. Costin Georgescu a reușit, discret și hotărât, să imprime un set de valori instituționale perfect compatibile cu standardele la care aspiram instituțional. Costin Georgescu a acordat încredere tinerilor, pe care i-a promovat cu îndrăzneală în funcții de conducere. «Vremea căpitanilor» a marcat începutul unui nou și modern serviciu de informații.*

Costin Georgescu a fost un om bun și pozitiv, un director discret și eficient care s-a poziționat permanent în serviciul instituției pe care a condus-o. Domnul director Costin Georgescu a rămas și după retragerea din viața politică un susținător al activității și valorilor Serviciului, un promotor neobosit al intereselor de securitate națională ale României”.

*

Costin Georgescu a fost înmormântat la 30 iunie a.c., cu onoruri militare, la cimitirul Bellu din București, în prezența conducerii Serviciului Român de Informații, precum și a fostului președinte al României Emil Constantinescu. La ceremoniile funerare au fost prezenți numeroși foști înalți demnitari ai statului român, personalități ale vieții publice, membrii ai ACMRR-SRI din București și din țară, prieteni. Lasă în urmă o familie îndoliată de pierderea unui „soț, tată, bunic și prieten adevărat”, și o societate marcată de personalitatea unui om demn, mare patriot, de o înaltă ținută morală.

Odihnească-se în pace!

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- Ca în fiecare an, **col. (r) Ion Munteanu**, din **Sucursala Dolj**, s-a implicat în organizarea *Festivalului Național „Alexandru Macedonski”*, aflat anul acesta la a 5-a ediție. Colegul nostru a fost apreciat de mass-media locale drept un adevărat patron spiritual al acestei prestigioase manifestări, ce se desfășoară anual la Craiova, în organizarea Bibliotecii Județene „Alexandru și Aristia Aman”, a Casei de Cultură „Traian Demetrescu” și Asociația Culturală „Alexandru Macedonski”.
- **Col. (r) Sorin Fantu**, din **Sucursala Botoșani**, este prezent în librării cu romanul de aventuri *„Istoria se răzbună”*, apărut la Editura Akakia.

VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE: ECOURI HUNEDORENE

Numerele 53 și 54 ale revistei au făcut obiectul atenției ziariștilor de la publicația **Accent Media**, care apare în județul **Hunedoara**. Astfel, la 25 mai a.c., sunt enumerate câteva din materialele publicate în numărul 53 al revistei, cu precizarea: *„Articole foarte interesante și în acest număr, ca de altfel în toate aparițiile revistei, aspecte mai puțin cunoscute publicului cititor, care le fac atractive și captivante”*.

De asemenea, în numărul din 4-10 august a.c. al aceleiași reviste se menționează: *„Redacția apreciază că în acest număr cititorii vor descoperi subiecte interesante din trecut, prezent și viitor, căci aceste timpuri sunt cu mult mai legate decât suntem obișnuiți să credem, așa cum o dovedesc, în «File de istorie», interesante conexiuni dintre actuala practică a Kremlinului și moștenirea Hoardei de Aur mongole...”*.

În acest număr, invităm cititorii să regăsească universul coloristic al toamnei în unele din lucrările recente ale colegului nostru **lt. col. (r) Constantin „Toni” Sultana**, membru al Cenacului literar-artistic al ACMRR-SRI, care rămâne același maestru în valorizarea creațiilor artistice ale naturii.

oooOOOooo